

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ І. І. МЕЧНИКОВА

ФАКУЛЬТЕТ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН, ПОЛІТОЛОГІЇ ТА СОЦІОЛОГІЇ

КАФЕДРА СВІТОВОГО ГОСПОДАРСТВА
І МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН

Актуальні наукові погляди на економічний розвиток країни: теорії та пропозиції

ВСЕУКРАЇНСЬКА
НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

8 травня 2021 року

Конференцію організовано у межах проекту ЕРАЗМУС+
611599-EPP-1-2019-1-UA-EPPJMO-MODULE
«Соціальне та економічне включення біженців та мігрантів
до Європейського Союзу: виклики для України»,
який фінансується з боку Європейського Союзу

With the support of the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Одеса
2021

Організаційний та програмний комітет:

Горняк О. В. – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри економічної теорії та історії економічної думки ОНУ імені І. І. Мечникова.

Якубовський С. О. – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри світового господарства і міжнародних економічних відносин ОНУ імені І. І. Мечникова.

Ломачинська І. А. – кандидат економічних наук, доцент, заступник декана економіко-правового факультету ОНУ імені І. І. Мечникова.

Ніколаєв Ю. О. – кандидат економічних наук, доцент, заступник завідувача кафедри світового господарства і міжнародних економічних відносин ОНУ імені І. І. Мечникова.

Родіонова Т. А. – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри світового господарства і міжнародних економічних відносин ОНУ імені І. І. Мечникова.

Кифак А. О. – кандидат економічних наук, доцент кафедри світового господарства і міжнародних економічних відносин ОНУ імені І. І. Мечникова.

Цевух Ю. О. – кандидат економічних наук, доцент кафедри світового господарства і міжнародних економічних відносин ОНУ імені І. І. Мечникова.

Крючкова Н. М. – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економіки та підприємництва ОНУ імені І. І. Мечникова.

Відповідальний за випуск:

Якубовський Сергій Олексійович – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри світового господарства і міжнародних економічних відносин ОНУ імені І. І. Мечникова.

А 43 **Актуальні наукові погляди на економічний розвиток країни: теорії та пропозиції:** матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Одеса, 8 травня 2021 р.) / відп. за випуск д.е.н., проф. С. О. Якубовський. – Одеса : ОНУ імені І. І. Мечникова, 2021. – 96 с.

ISBN 978-966-992-510-7

Викладено тези доповідей учасників Всеукраїнської науково-практичної конференції «Актуальні наукові погляди на економічний розвиток країни: теорії та пропозиції», яка відбулася у м. Одеса 8 травня 2021 року.

330.34:001.8(063)

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1. СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО І МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ

Кошова Л. М. ЕКОЛОГІЧНИЙ МЕХАНІЗМ ОРГАНІЧНОЇ УКРАЇНИ: МІЖНАРОДНИЙ АСПЕКТ	6
Кудирко Л. П., Пащенко Б. В. ІНФОРМАЦІЙНІ ФАКТОРИ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНОЇ ТОРГІВЛІ ОРГАНІЧНОЮ АГРОПРОДОВОЛЬЧОЮ ПРОДУКЦІЄЮ	10
Лагун А.І. ІННОВАЦІЙНІ МЕХАНІЗМИ ОПТИМІЗАЦІЇ ВІТЧИЗНЯНОГО ВЕНЧУРНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА	12

СЕКЦІЯ 2. ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

Блохін П. В. СТРАТЕГІЧНО-ПРОГРАМНІ ЗАХОДИ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ МИРОБУДІВНИЦТВА	16
Денищенко Л. В. ПИТАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОХІДНОЇ ЧАСТИНИ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ З ЧАСУ ВПРОВАДЖЕННЯ РЕФОРМИ ФІНАНСОВОЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ	19
Зварич І. Т., Зварич О. І. КЛЮЧОВІ ДЕТЕРМІНАНТИ ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ РЕГІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ СИСТЕМИ	23
Матросова Л. М. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ НА ОСНОВІ МОДЕЛІ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ	26
Передерко В. П. ВІЗІЯ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ В НАЦІОНАЛЬНІЙ ЕКОНОМІЧНІЙ СТРАТЕГІЇ НА ПЕРІОД ДО 2030 РОКУ	30
Трофименко О. О. ІНСТИТУЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СПІЛЬНИХ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЕКТІВ У СФЕРІ ЕНЕРГЕТИКИ	34

СЕКЦІЯ 3. ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ

Марчук А. О. ПЛАНУВАННЯ ТОВАРНОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВ НА РИНКУ МОЛОКА ТА МОЛОЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ	37
Матвєєв В. В., Матвєєва О. М. ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОЦЕСУ ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ З УРАХУВАННЯМ РИЗИКУ	41

Жук О. І. РОЗВИТОК В2В-МАРКЕТИНГУ ТА ЙОГО ПЕРСПЕКТИВИ	43
Свістунов О. С. ОСОБЛИВОСТІ ПОБУДОВИ СУЧАСНИХ СИСТЕМ УПРАВЛІННЯ ТЕХНОЛОГІЧНИМ ОНОВЛЕННЯМ ПІДПРИЄМСТВ МАШИНОБУДІВНОГО КОМПЛЕКСУ	47
Сидоренко В. С. ВИКОРИСТАННЯ PEST-АНАЛІЗУ ДЛЯ УПРАВЛІННЯ ПРОДУКТОВИМ ПОРТФЕЛЕМ ПІДПРИЄМСТВА ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЙНОЇ ГАЛУЗІ	50
Фалдина В. В. ВИЗНАЧЕННЯ ПРОЦЕСІВ ВПЛИВУ НА ДІДЖИТАЛІЗАЦІЮ ПІДПРИЄМНИЦЬКИХ СТРУКТУР	54
СЕКЦІЯ 4. РОЗВИТОК ПРОДУКТИВНИХ СИЛ І РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА	
Gruzd Maryna SOCIAL DEVELOPMENT OF UNITED TERRITORIAL COMMUNITIES ASSESSMENT	57
Лазарєв Г. Ю. ІННОВАЦІЙНА ІНФРАСТРУКТУРА ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД.....	61
СЕКЦІЯ 5. ЕКОНОМІКА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ ТА ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА	
Пенькова К. П. ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ СТРАТЕГІЇ ДЕРЖАВИ НА ЗАСАДАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ	63
СЕКЦІЯ 6. ГРОШІ, ФІНАНСИ І КРЕДИТ	
Безкровний О. В., Одновол Б. Л. ФІСКАЛЬНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ПОДАТКУ НА ДОХОДИ ФІЗИЧНИХ ОСІБ	67
Бинда Г. В., Марич А. В. БАНКІВСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ У СФЕРІ ІНВЕСТИЦІЙ	69
Бойко Т. Ю., Ганзуля А. О. ІСТОРИЧНА РЕКОНСТРУКЦІЯ ВИНИКНЕННЯ СИСТЕМИ МІСЦЕВОГО ОПОДАТКУВАННЯ В РІЗНИХ КРАЇНАХ ЯК ДЖЕРЕЛА ФОРМУВАННЯ МІСЦЕВИХ ФІНАНСІВ.....	72
Zharikova Olena, Pashchenko Oksana, Cherkesenko Kateryna FINANCIAL SUPERMARKET MODEL: CHARACTERISTICS OF RISK ANALYSIS METHODS OF INSURANCE COMPANIES.....	75

Мельник П. О. УПРАВЛІННЯ ІНФЛЯЦІЄЮ В СТРАТЕГУВАННІ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ	79
Ніколаєва О. Г., Ковель П. М. ОПТИМІЗАЦІЯ ПОРТФЕЛЯ ЦІННИХ ПАПЕРІВ НА РИНКУ СМАРТФОНІВ	82
Трухін О. М. ФІНАНСОВА ПОЛІТИКА ДЕРЖАВИ ЯК СКЛАДОВА ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ	85
СЕКЦІЯ 7. БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК, АНАЛІЗ ТА АУДИТ	
Сілівончик О. Б., Саюн А. О. ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ НА ПІДПРИЄМСТВІ.....	89
СЕКЦІЯ 8. МАТЕМАТИЧНІ МЕТОДИ, МОДЕЛІ ТА ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ЕКОНОМІЦІ	
Скопень М. М., Будя О. П. ОСОБЛИВОСТІ МОДЕЛЮВАННЯ ТА КОНФІГУРУВАННЯ ВІРТУАЛЬНИХ МЕРЕЖ З ДОСТУПОМ ДО ІНТЕРНЕТ ЗАСОБАМИ СИСТЕМИ CISCO PACKET TRACER	91

СЕКЦІЯ 1. СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО І МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ

Кошова Л. М.

*асистент кафедри маркетингу
Полтавського державного аграрного університету
м. Полтава, Україна*

ЕКОЛОГІЧНИЙ МЕХАНІЗМ ОРГАНІЧНОЇ УКРАЇНИ: МІЖНАРОДНИЙ АСПЕКТ

Останніми роками в Україні все більше фермерів починають цікавитися органічним виробництвом, але, загалом, для України це не є новинка. Органічне виробництво є в усіх регіонах України і на Полтавщині зокрема, та тут воно залишається рідкісною екзотикою для покупців. 22 квітня 2020 р. представники України і Полтавської області зокрема, побували на форумі органічного виробництва, на якому органічні виробники з України і Європи ділилися своїм досвідом. На даному форумі побували представники різних регіонів України. Отримавши певні представлення про органічне виробництво, представник Полтавської державної аграрної академії який є науковим керівником Центру органічного землеробства на Полтавщині, такого як «Полтава-органік» [2].

Компанія з Шишацької громади, що в Полтавській області, у 2020 році, розпочала виробництво органічних продуктів харчування під брендом «Vo!». За даними компанії, нову лінію продукції започатковує виробник органічної продукції, компанія «Агроєкологія» із села Михайлики Шишацької громади. Зазначають, що новою своєю місією підприємство бачить забезпечення споживачів кошиком повсякденних продуктів – яйцями, молоком, крупами, м'ясною продукцією. Почали з яєць, які вже є в продажу. Виробники відзначають, що ці органічні яйця абсолютно без антибіотиків, гормонів та пестицидів. В майбутньому компанія сконцентрується на бакалійній лінійці – борошно, гречка, вівсянка. Потім займуться молочною продукцією, й останнім етапом буде м'ясна переробка бренду «Vo!». Розроблений урядом Порядок сертифікації органічного виробництва та органічної продукції максимально зближує український та європейський органічний стандарти [1].

Органічна продукція – це продукція, отримана природнім шляхом без використання ГМО, синтетичних мінеральних добрив, отрутохімікатів і сертифікована відповідно до стандартів. В Україні зараз проходить «інтенсивне землеробство». Воно базується на протруєнні насіння

гербицидами до сходу, після сходу, і боротьбі з шкідниками, хворобами і усім іншим за допомогою отрутохімікатів. Перші органічні отрутохімікати з'явилися у ХІХ столітті – це залізний купорос, мідний купорос. Взагалі вся хімія пішла з розвитком хімічної промисловості. Перші гербициди з'явилися після Першої світової війни, коли почала застосовуватися хімічна зброя, і після війни її треба було утилізувати. Друга хвиля була в 60-х роках ХХ століття, тоді також активно використовували хімічну зброю. Хімікатів було менше. Перший гербицид був від японської компанії «Nissan Chemical» у 80-х роках. Його почали використовувати на кукурудзі. Хоча вже після війни, ще у 60-х роках, поля почали травити дустом, який часто використовували і в домашньому господарстві [2].

На полях агропідприємств або ж фермерських полях повсюдно іде боротьба з бур'яном, з яким боротися потрібно зовсім іншими методами. Бур'ян – це дикоросла рослина, яка росте не в тому місці і не в той час. Проблема з бур'яном може вирішити сівозміна. Більшість фермерів її не застосовують. Вони сьогодні кукурудзу садять, а на наступний рік на тому ж полі сою, бо вони краще на ринку продаються. Бур'яни, які і культури мають різні фази розвитку, тому, якщо озиму пшеницю кожен рік вирощувати, то на тих полях буде максимум озимих бур'янів. Щоб цього не було, потрібна інша культура. Той бур'ян, який ріс при пшениці, тут вже не отримає того розвитку. Бур'яну, як і звичайній культурі потрібні певні умови, близькі до культурних рослин. Якщо ми міняємо культури і технологію, то ми заважаємо йому гарно себе почувати. І ще одне, насіння бур'янів може прорости з глибини, не більшої за 0,5 сантиметрів, тому якщо робити тільки поверхневу обробку землі, те насіння, яке глибше, не проростає. Як що кожен рік все перевертати, то будуть бур'яни. Якщо на квадраті пшениці знаходиться 5–7 бур'янів, то питань немає. Їх можна гербицидами знищити, хоча користі від цього не буде, пшениця урожаю не добавить.

Можна використовувати біологічні, фізичні засоби боротьби. Але, фермер не завжди має агрономічну освіту. В Україні – до 3% землі під органічним виробництвом, в той час як у Полтавській області менше 1%. На Полтавщині є 3 сертифікованих господарства, які займаються виготовленням органічної продукції. Є ще не сертифіковані, але з відповідною органічною продукцією. 36 господарств мають статус «Спеціальна сировинна зона». Це зона, де вирощується продукція для дитячого і дієтичного харчування. Так в Полтавській області агроформування виготовляють продукти для Хорольського МКЗ.

Вихід на світовий ринок починається з освоєння світового органічного ринку за умови входження і освоєння європейського ринку [3]. Українські підприємці за допомогою владних структур мають

просувати на світові ринки не сировину, а товари з високою доданою вартістю. Актуальним питанням для сучасного розвитку країни, є активний експорт органічних продуктів. Підприємці та фермери намагаються вийти на світовий експорт. Завоювання європейського експортного ринку проходить за допомогою посередницьких структур. Дедалі частіше на полицях продовольчих крамниць можна натрапити на курятину вироблену в країнах Євросоюзу [3]. Але продавці цього факту не афішують. Знаючи про дещо упереджене ставлення українців до м'яса що ввозиться із за кордону, його нерідко продають із значенням на ціннику «Україна». А оскільки там стоїть досить демократична (акційна) ціна, то такий товар на полицях не залежується [3]. В Україні, як і в усьому світі, органічне виробництво більш затратне і більш довготривале ніж інтенсивне, але в майбутньому підвищення здорового образу життя в декілька разів вище. Так мінімальна вартість гербіциду 15–20 доларів, вартість селітри до 5 тис. грн, а гній, який має фермер не коштує нічого. Тому витрати на органічне землеробство менші. Витрати може й менші, але прибутку також менше приносить [2]. Якщо фермер на гектар цукрових буряків вносить до 25 тисяч гривень, а цукром отримує 30 тисяч, то заробив 5 тис.

Так ПП «Акрогологія» Полтавської області на 1 га пшениці закладає тільки 2 тис. грн. на солярку, а отримує 40 ц по 3 тисячі. Україні серед виготовленої органічної продукції більша частка це сировина. В Полтавській області це: пшениця, макарони, крупи, олія. В Україні – овочеві, фрукти, які переводяться на джеми, повидло та компоти, крупи, хліб, макарони, лікувальні трави.

Рис. 1. Динаміка споживання органічних продуктів в Україні [4]

Проте, незважаючи на оптимістичні прогнози щодо зростання обсягів споживання органічної продукції, в Україні внутрішнє споживання органічної (рис. 1) продукції відіграє поки що другорядну роль, про що

свідчать актуальні дослідження Федерації органічного руху України. На жаль, в Україні не велике різноманіття продукції. Якщо взяти стандартний магазин в Німеччині, це 7–8 тисяч найменування органічного товару, то в Україні – 30–50. Більша частина української продукції йде на зовнішній ринок. Тут ще треба розуміти те що для виходу на міжнародний ринок потрібні великі партії товару. Ця продукція, як правило, йде на внутрішній ринок. Якщо в Угорщині 10–12% земель під органічним виробництвом, в Україні – лише 3% то і добре. Органічна продукція в Україні реалізується в великих містах. Там люди з приводу корисності вживання органіки більш обізнані і матеріально біль більше забезпечені, а в плані обізнаності захворювання з приводу вживання нездорової продукції ставляться більш свідомі, бо в мегаполісах захворювання набагато частіші. Знаю людей, які купують дітям тільки органічну продукцію, бо на все інше у них алергія.

Так 25.03.2021 Європейська Комісія ухвалила план дій з розвитку органічного виробництва План дій спрямований на досягнення мети Європейського зеленого та курсу та його Стратегій «Від ферми до виделки» та Стратегії біорізноманіття щодо збільшення площ, зайнятих під органічне виробництво, до 25% до 2030 року, а [5] також зростання споживання органічної продукції.

Тож, однією з основних вимог екології і органічного виробництва раціонального природокористування з вирішенням глобальних проблем – локально. Так, особливо важливим слід вважати розв'язання екологічних проблем на рівні господарств, при органічному землеробстві першочерговою є людина, її здоров'я, а потім гроші – отримання прибутку. Такий підхід забезпечує найбільш гармонійне поєднання екології з економікою, відповідає концепції екологічної політики України, гарантує майбутнє людству.

Література:

1. На Полтавщині створили новий бренд органічної продукції. URL: <https://agropolit.com/news/18896-na-poltavschini-stvorili-noviy-brend-organichnoyi-produktsiyi>.
2. Що таке органічний продукт? URL: <https://poltava.to/news/38377>.
3. Галина Вернигора. Дивимось, що купуємо. *Сільські Вісті*. № 15 (919863). 26 лютого 2021 р. С. 2.
4. Ковальчук С.В., Забурмеха Є.М. Маркетингові цифрові технології у дослідженні споживачів органічної продукції. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/206486966.pdf>.
5. План дій про розвиток органічного виробництва. URL: <https://organicinfo.ua/news/organic-news-march2021>.

Кудирко Л. П.
*кандидат економічних наук,
професор кафедри світової економіки
Київського національного торговельно-економічного університету*

Пащенко Б. В.
*аспірант кафедри світової економіки
Київського національного торговельно-економічного університету
м. Київ, Україна*

ІНФОРМАЦІЙНІ ФАКТОРИ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНОЇ ТОРГІВЛІ ОРГАНІЧНОЮ АГРОПРОДОВОЛЬЧОЮ ПРОДУКЦІЄЮ

Світовий ринок органічної продукції сфери АПК демонструє вкрай високу динаміку в перебігу останніх десяти років, навіть на тлі негативних тенденцій в міжнародному товарообміні. Мова йде про низку деструктивних чинників, викликаних як загостренням торговельного суперництва між основними його учасниками, зокрема торговельну війну між США та КНР, так і обмежувальними протекціоністськими заходами щодо торгівлі із нерезидентами з огляду на пандемію COVID-19. За експертними даними Research Institute of Organic Agriculture (FiBL) [1] органічне виробництво продовольчої продукції має місце у майже 190 країнах світу та здійснюється на близько 71,5 мільйонах гектарів сільськогосподарських земель. У 2018 році глобальні продажі органічних продуктів харчування і напоїв досягли понад 96 мільйонів євро. Щорічний приріст внутрішніх та глобального ринків органічної продукції коливався на рівні 20 відсотків (від 10 до 25 відсотків залежно від країни). За оцінками вже згадуваної організації FiBL, зростання споживання органічної продукції майже вдвічі перевищує темпи зростання продовольчого ринку в цілому.

Лідерами серед країн по споживанню органічної продукції наразі виступають такі країни як США, що посідають близько 40% ринку. У п'ятірку лідерів також входять Німеччина (11%), Франція (9%), Китай (8%) і Канада (3%). Варто вказати на те, що глобальний попит на органічну агропродовольчу продукцію донині є слабо диверсифікованим, адже на зазначені країни припадає понад 70% ринку органічної продукції в світі. Україна виступає активним гравцем на світовому ринку органічної агропродовольчої продукції в якості її експортера. Так, в 2019 році Україна посіла 2 місце серед імпортерів органічної агропродовольчої продукції в ЄС, поступившись першість постачальникам із КНР [2].

Важливим фактором, що зумовлює попит нерезидентів на органічну продукцію із тієї чи іншої країни-продуцента є інформаційна прозорість

щодо умов створення, обробки, транспортування та, власне, торгівлі нею. Адже споживачів органічної харчової продукції все більше турбують питання продовольчої безпеки і безпеки самих продуктів харчування. Іншим не менш переконливим фактором щодо запиту на здатність забезпечити таку інформаційну відкритість вже для самих виробників/експортерів є те, що для них, серед яких є багаточисельні дрібні виробники в країнах, що розвиваються, це питання виживання через доступ на світовий ринок.

Проблематика інформаційного забезпечення має також і інституційний вимір на глобальному та національному рівнях: збір структурованої інформації по всьому ланцюжку поставок, в тому числі на рівні первинного виробництва, обробки, дистрибуції, на рівні пов'язаних з торгівлею міжнародних процесів, імпорту і роздрібною торгівлі, слід розглядати в рамках сприяння агропродовольчій торгівлі задля досягнення інклюзивного та сталого розвитку глобальної економіки.

Саме у випадку з органічною агропродовольчою продукцією з метою розвитку цього сектору глобальної економіки та на тлі активізації неопротекціоністських гасел щодо захисту національного бізнесу та обмеження імпорту необхідним є досягнення балансу між розумним занепокоєнням щодо безпеки та сприянням торгівлі. В цьому сенсі виходом може стати більш активне застосування інтегрованого підходу до управління інформацією по всьому ланцюжку, а не лише здійснення контролю за транзакціями між учасниками ЗЕД [3–4] Глобальна унікальна ідентифікація є одним з ключових принципів, необхідних для управління інформацією агропродовольчого ланцюжка. Попри те, що будь-які продукти харчування, торгівля якими здійснюється на глобальному рівні, вимагають унікальної ідентифікації, саме для органічних продуктів вони є критичними за значимістю, оскільки дозволяють простежити всю еволюцію заходів та процесів щодо них і уникнути будь-яких ризиків / небезпек (наприклад, пов'язаних зокрема з перехресним зараженням).

Наразі для сільськогосподарської складової агропродовольчих ланцюжків, або в цілому для ранніх стадій ланцюжка поставок продуктів харчування, не існує переважаючого провайдера ідентифікації. Допоки на певних етапах, зокрема, на етапі дистрибуції і роздрібною торгівлі, провідним провайдером ідентифікаційних схем є GS1. На ранніх стадіях, в основному використовуються неглобальні системи ідентифікації. Все це ускладнює зняття ризиків інформаційної невизначеності та деструктивно діє на перебіг міжнародного товарообміну органічною агропродовольчою продукцією.

Література:

1. The World of Organic Agriculture Statistics and Emerging Trends 2020. 21st edition. Research Institute of Organic Agriculture (FiBL) and IFOAM – Organics International, Frick and Bonn. URL: <https://www.orgprints.org/37222>.
2. Кудирко Л.П., Пащенко Б.В. Детермінанти попиту в міжнародній торгівлі органічною агропродовольчою продукцією. *Ефективна економіка*. 2020. № 9. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8185> (дата звернення: 11.03.2021). DOI: 10.32702/2307-2105-2020.9.59.
3. Субрегіональні дослідження: огляд практик спрощення процедур торгівлі у відповідь на COVID-19: Східна та Південно-Східна Азія. URL: <https://www.unescap.org/resources/tradefacilitation-times-pandemic-practices-east-and-north-east-asia>.
4. Субрегіональні дослідження: огляд практик спрощення процедур торгівлі у відповідь на COVID-19: Північна та Західна Азія. URL: <https://www.unescap.org/resources/trade-facilitation-times-pandemic-practices-north-and-central-asia>.

Лагун А.І.

*аспірант кафедри міжнародного обліку та аудиту
ДВНЗ «Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана»
м. Київ, Україна*

ІННОВАЦІЙНІ МЕХАНІЗМИ ОПТИМІЗАЦІЇ ВІТЧИЗНЯНОГО ВЕНЧУРНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

Фундаментальні процеси структурної трансформації економіки України та її стратегічна орієнтація на інтеграцію у європейський і глобальний економічний простір актуалізують надважливе питання щодо диверсифікації джерел фінансування інноваційної діяльності вітчизняних економічних суб'єктів, у тому числі за рахунок венчурного інвестування. Як показують дані (табл. 1), у період 2012–2019 рр. вартісний обсяг венчурних капіталовкладень в українські компанії на пізніх стадіях інвестування збільшився з 12 до 439 млн дол. США, що становить на кінець періоду 86% загального обсягу венчурного капіталу в українській економіці. Це ще раз підтверджує переважно формальний характер функціонування вітчизняного венчурного підприємництва, відсутність у нього інноваційних рис, ризикованості та мотиваційної орієнтованості на реалізацію інноваційних програм і проектів. Переконані, що подібний стан речей збережеться до тих пір, поки рентабельність інвестиційних капіталовкладень в інноваційні і технологічно місткі проекти суттєво не перевищить відповідний показник для інвестицій у традиційні галузі і сектори української економіки.

**Структура венчурного фінансування в Україні за стадіями
у 2011–2019 рр., млн дол. США [1]**

Рік	Всього венчурного капіталу	Етап реалізації наукової ідеї	Стартовий та інші ранні етапи	Пізні стадії інвестування
2011	24	16	8	0
2012	59	15	33	12
2013	89	15	51	22
2014	39	18	22	0
2015	132	22	9	101
2016	88	38	20	29
2017	259	5	35	219
2018	336,9	0,9	46,2	289,8
2019	509,9	6,1	64,8	439,0

Своєю чергою, українький низький рівень диверсифікації активів венчурних фондів суттєво звужує їх ресурсні можливості щодо реалізації високоризикових інвестиційних проектів та орієнтує їх на активне проведення бізнес-транзакцій з фінансовими активами і нерухомим майном. Саме цим й обумовлене переважання у суб'єктній структурі венчурного підприємництва у нашій державі заснованих середніми інвесторами компаній з управління активами [2]. У даному контексті доцільно зауважити, що, незважаючи на доволі диверсифіковані форми венчурного інвестування у нашій державі, домінування у ньому вітчизняного постприватизаційного акціонерного капіталу детермінує панування інвестиційних кредитних механізмів – від капіталовкладень у спеціально емітовані під венчурні проекти облігаційних інструментів до прямого інвестиційного кредитування каналами венчурних фондів.

Так, у період 2007–2020 рр. спостерігається докорінна зміна структури активів українських венчурних інститутів спільного інвестування: якщо у першій половині 2000-х років найбільша частка припадала на цінні папери (56,5% загальної вартості активів), то на кінець періоду – на інші активи, які включають корпоративні права та дебіторську заборгованість (у тому числі позики компаніям, в яких ІСІ володіють часткою в акціонерному капіталі) (табл. 2).

Головною причиною такої зміни є глибока стагнація фондового ринку України в частині як зменшення загальної кількості допущених до торгів цінних паперів, так і зниження активності торгівлі ними. Зокрема, станом на третій квартал 2020 р. у структурі активів вітчизняних венчурних інститутів спільного інвестування на інші активи припадало 85,3%; на нерухомість й облігації підприємств – по 3,4%; на акційні інструменти – 2,7%; на векселі – 2,2%; на грошові кошти та банківські депозити – 2,1%; на інші цінні папери та

деривативи – 0,8%; на державні облигації (включаючи ОВДП) та облигації місцевих позик – по 0,1% [3]. Подібна структура активів венчурних ІСІ свідчить про українську низьку зацікавленість даних інститутів у здійсненні інвестиційних капіталовкладень в акційні інструменти у розмірі більшому ніж 10% статутного капіталу компаній і фірм, а відтак – їх орієнтацію на оптимізацію процесів фінансування та оподаткування вітчизняних фінансово-промислових груп переважно олігархічного типу.

Таблиця 2

Структура активів венчурних інститутів спільного інвестування в Україні у 2007–2020 рр., % [3]

Рік	Цінні папери	Грошові кошти та банківські депозити	Нерухомість	Інші активи
2007	56,5	4,7	0,7	38,1
2008	54,6	3,1	0,6	42,8
2009	70,2	4,3	1,1	24,3
2010	35,3	2,9	2,2	59,6
2011	31,1	3,6	2,6	62,6
2012	31,0	2,2	2,5	64,1
2013	28,3	2,3	2,5	66,6
2014	27,3	1,5	2,2	69,0
2015	20,1	1,2	3,1	75,6
2016	21,4	1,4	2,9	74,3
2017	15,9	1,3	2,7	80,1
2018	11,2	1,2	3,3	84,3
2019	10,3	1,3	3,6	84,8
2020	9,2	2,1	3,4	85,3

Прикро визнавати, однак найбільш поширеною у вітчизняному венчурному підприємстві практикою є використання венчурних механізмів з метою як оптимізації управління активами великих корпоративних структур та фінансово-промислових холдингів, так і реалізації ними стратегій і бізнес-моделей агресивного податкового адміністрування. Подібного роду економічні можливості випливають з діючого в Україні податкового законодавства, згідно якого венчурні фонди звільняються від сплати податку на додану вартість і податку на доходи, отримані від операцій з цінними паперами, нарахованих дивідендів і процентів за облигаціями. Це забезпечує, з одного боку, широкі можливості видачі кредитів компаніям холдингових структур без сплати податків за одночасного зменшення бази оподаткування їх прибутку, а з другого – оперативні процеси реінвестування коштів вітчизняних венчурних фондів на беззбитковій основі, оскільки тільки при виході з інвестицій (продажу цінних паперів і виплати усім

учасникам належних доходів) вони мають сплатити 25% податку на прибуток.

Саме зазначена законодавчо унормована специфіка податкової системи детермінує економічну привабливість заснування у нашій державі венчурних фондів та широке їх застосування вітчизняними корпораціями холдингового типу в якості інституційних майданчиків внутрішньокорпоративних систем управління власністю і фінансовими потоками, держателів активів – корпоративних прав, посередників в інвестиційній діяльності у цілях податкової оптимізації власної фінансово-господарської діяльності, повернення коштів з офшорних зон, реалізації схем агресивного податкового адміністрування, а отже – підвищення прибутковості і збільшення доходів інвесторів за рахунок прикриття відверто спекулятивних сфер інвестування. З огляду на це, широкого поширення в Україні отримала практика заснування венчурних фондів під активи одного-єдиного клієнта з метою реалізації ним короткострокових проектів чи навіть окремих (нерідко відверто тіньових) фінансових схем, що не дає змоги зовнішнім інвесторам увійти у дані венчурні структури.

Література:

1. Ukrainian Venture Capital and Private Equity Overview 2019. Ukrainian Venture Capital & Private Equity Association, Deloitte. 2020. URL: <http://uvca.eu/ua/news/investments-into-ukrainian-startups-in-2019-overview>.
2. Історія венчурних фондів в Україні. Українська асоціація інвестиційного бізнесу. URL: https://www.uaib.com.ua/files/articles/201/15_4.pdf.
3. Структура активів ICI (за типами фондів). Українська асоціація інвестиційного бізнесу. URL: <https://www.uaib.com.ua/analituaib>.

СЕКЦІЯ 2. ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

Блохін П. В.

аспірант

Міжнародного університету фінансів

м. Київ, Україна

СТРАТЕГІЧНО-ПРОГРАМНІ ЗАХОДИ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ МИРОБУДІВНИЦТВА

Потрібно визнати, що з початку збройного конфлікту на сході України, а також після анексії АР Крим органами державної влади реалізовано цілий комплекс заходів, спрямованих як на реінтеграцію тимчасово окупованих територій. Впроваджені організаційно-управлінські, інституційно-правові, стратегічно-програмні, оперативнотактичні заходи та міжнародна підтримка партнерів допомогли протистояти російській агресії.

Нагадаємо, що у 2017 р. було прийнято Державну цільову програму відновлення та розбудови миру в східних регіонах України, генеральною метою якої стало миробудівництво засобами забезпечення соціально-економічного розвитку громад, покращення соціальної стабільності і якості життя, розвитку економічної діяльності [1]. Цим документом, фактично, визнано наявність достатньо вагомих недоліків попереднього плану заходів та визначено альтернативний (і, як зазначалося в документі, більш ефективний) шлях реінтеграції Донбасу, ідея якого – в модернізації всіх аспектів життєдіяльності східних регіонів України на засадах сталого розвитку. Передбачалися: відновлення критичної, загальної та соціальної інфраструктури, поживлення регіональних господарських комплексів, зростання соціальної стійкості, миру та громадської безпеки.

Важливо згадати й про Стратегію інтеграції внутрішньо переміщених осіб та впровадження довгострокових рішень щодо внутрішнього переміщення на період до 2020 року [2]. Його призначення – в мінімізації та локалізації наслідків та проблем, які супроводжують процеси внутрішньої вимушеної міграції населення, яке до збройного конфлікту проживало у Донецькій та Луганській областях, а також АР Крим.

Потрібно вказати, що зазначена державна цільова програма реалізується й по нині. Втім, аж на сьомому році збройного конфлікту на вищих щаблях державної влади в Україні було констатовано на відсутності стратегічного бачення (офіційно інституціалізованого)

розвитку подій (і, відповідно, державної політики) забезпечення миру, єдності і суверенності країни. Текст розробленої стратегії затверджено Указом Президента України «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 11 березня 2021 року «Про Стратегію деокупації та реінтеграції тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя» [3]. Чи не вперше було прийнято виважене політико-управлінське рішення і у тексті Стратегії стверджено про факт наявності саме війни та саме з РФ.

Серед пріоритетних напрямів державної політики у Стратегії визначено окремий блок – «Економічна політика», в якому вказано на орієнтири: введення санкцій, ініціювання санкцій інших держав, визначення збитків та активна позовна діяльність, втілення стратегії випереджального розвитку громад та територій, соціально-економічна активізація на прилеглих територіях.

Попри появу Стратегії лише у 2021 р., потрібно визнати, що у Державній стратегії регіонального розвитку на 2021–2027 роки окремий розділ приділено наслідкам збройної агресії РФ проти України та тимчасовій окупації частини її території, визначенню негативних соціальних, економічних, гуманітарних та інших наслідків для південних і східних регіонів країни, а також інших областей через втрату коопераційних відносин, посилення міграційного навантаження за рахунок активного збільшення чисельності внутрішньо переміщених осіб [4].

У проекті Стратегії сталого розвитку України до 2030 року [5] питання економічної реінтеграції Донбасу та АР Крим також піднімається лише опосередковано, а саме у Національному плані дій на 2017–2020 роки з впровадження Стратегії, де передбачено захід «Забезпечити цілеспрямоване розв'язання конфліктів, пов'язаних з тимчасовою окупацією частини території України, проведенням анти-терористичної операції та наступною деокупацією».

Натомість, в Указі Президента України «Про цілі сталого розвитку України на період до 2030 року» [6] такої цілі, як утвердження в країні миру, просто немає. Згадується лише: «п. 16) сприяння побудові миролюбного и відкритого суспільства в інтересах сталого розвитку, забезпечення доступу до правосуддя для всіх і створення ефективних, підзвітних та заснованих на широкій участі інституцій на всіх рівнях». І це в країні, на території якої відбувається активна фаза бойових воєнних дій, частина країни не контролювана, а частина – анексована; війна стала чинником – перешкодою європейської та євроатлантичної інтеграції країни.

У руслі зазначеного, позитивно, що в Стратегії національної безпеки України серед домінуючих пріоритетів державної політики визначено наступне: «Україна прагне миру. Мир – запорука розвитку України.

Встановлення миру, відновлення суверенітету і територіальної цілісності України у межах її міжнародно визнаного державного кордону – найвищий пріоритет держави». Питання миробудівництва, як невідкладне і першочергове, прописане з-поміж напрямів та завдань цього документа, що, як на наше бачення, цілком слушно й відповідає провідним національним інтересам нашої країни.

В сучасному тісному глобалізованому світі наявний високий потенціал застосування міжнародної підтримки в протидії неправомірній воєнній агресії однієї країни відносно іншої. Саме цю можливість Україна використовує якнайкраще та визначила її наріжним каменем своєї політики вгамування агресора. Як прямим, так і опосередкованим підсумком звернень вищих органів законодавчої влади до Організації Об'єднаних Націй, Європейського Парламенту, парламентських асамблей Ради Європи, НАТО, ОБСЄ, ГУАМ, урядів та національних парламентів провідних держав світу, починаючи з 2014 р. й по нині, стали санкції, що були введені понад 40 країнами і наднаціональними союзами, зокрема ЄС, США, Канадою, Японією, Норвегією, Швейцарією, Австралією, Новою Зеландією та ін.

Якість та ефективність державної політики миробудівництва в частині збереження цілісності та економічної безпеки держави, локалізації конфлікту, мінімізації критичних ризиків та загроз можна визнати задовільною. Водночас, в сенсі досягнення миру, відновлення докризових темпів економічного зростання та якості життя населення, реалізації виробничо-ресурсного потенціалу тимчасово окупованих територій та розвитку економіки миробудівництва – незадовільною. Попри комплекс позитивних практик в організаційно-управлінській, інституційно-правовій, стратегічно-програмній, оперативно-тактичній сферах та в напрямі залучення міжнародної підтримки, в країні так і не побудовано належної функціонально-управлінської системи керування процесами миробудівництва, не прийнято нормативно-правових актів, які б забезпечували незворотність деокупації та реінтеграції Донбасу й АР Крим, відсутні детальний покроковий стратегічний план досягнення миру та короткострокові цільові програми соціально-економічного розвитку конфліктних і приконфліктних територій, Україна й надалі залежна від гібридного зовнішнього втручання головно з причин прихованої зовнішньої політико-фінансової залежності, «зрощування» олігархату та державної влади, пасивно-декларативної політики у сфері протидії корупції тощо.

Систематизовано інституційно-правове забезпечення політики реінтеграції тимчасово окупованих територій та аналітичне оцінювання офіційних трансфертів місцевих бюджетів Донецької та Луганської областей. Досліджено прийняту Державну цільову програму віднов-

лення та розбудови миру в східних регіонах України, Стратегію деокупації, та реінтеграції тимчасово окупованих територій.

Література:

1. Кабінет Міністрів України. “Про затвердження Державної цільової програми відновлення та розбудови миру в східних регіонах України”, *Постанова*, 2017. № 1071 від 13.12.2017. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1071-2017-%D0%BF#Text>.
2. Кабінет Міністрів України, “Про схвалення Стратегії інтеграції внутрішньо переміщених осіб та впровадження довгострокових рішень щодо внутрішнього переміщення на період до 2020 року”, *Розпорядження*, 2017. № 909-р від 15.11.2017. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/909-2017-%D1%80#Text>.
3. Президент України. “Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 11 березня 2021 року «Про Стратегію деокупації та реінтеграції тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя»”. *Указ*. 2021. № 117/2021 від 24 березня 2021 р. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/1172021-37533>.
4. Кабінет Міністрів України. “Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на 2021–2027 роки”. *Постанова*. 2020. № 695 від 5.08.2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-%D0%BF#Text>.
5. Президент України. “Про цілі сталого розвитку України на період до 2030 року”. *Указ*, 2019. № 722/2019 від 17.09.2019 р. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/7222019-29825>.
6. “Стратегія сталого розвитку України до 2030 року” (2017). URL: file:///C:/Users/TOL/AppData/Local/Temp/UNDP_Strategy_v06-optimized.pdf.

Денищенко Л. В.

*аспірант кафедри міжнародної економіки і туризму
Східноукраїнського національного університету
імені Володимира Даля
м. Сєвєродонецьк, Україна*

ПИТАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОХІДНОЇ ЧАСТИНИ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ З ЧАСУ ВПРОВАДЖЕННЯ РЕФОРМИ ФІНАНСОВОЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

Реформа місцевого самоврядування в Україні, що розпочалась та діє з 2014 року, змінила роль та підвищила значення місцевого бюджетування. Автори реформи вивчили найуспішніший світовий досвід децентралізаційних процесів у світі та запропонували українцям створити такі бюджети в громадах, які б якнайбільше відповідали потребам мешканців та наповнювались згідно їх баченню та витратити згідно визначених напрямків та стратегії розвитку. Разом з тим, значний рівень самостійності місцевого бюджетування передбачає такий само високий рівень відповідальності органів місцевого самоврядування за

результати власної діяльності. Головною метою реформи територіальної організації влади – формування ефективного місцевого самоврядування та створення гідних умов для життя громадян, а також надання їм доступних та якісних державних послуг. Для досягнення цієї мети потрібно досягнути достатнього рівня економічного розвитку створених громад та фінансового забезпечення їх потреб.

З початком дії вищевказаної реформи громадськості та місцевим органам влади на території всієї України було запропоновано самостійно визначитися з вибором населених пунктів та їх територій заради об'єднання у громаду з метою подальшого сумісного господарювання. Кордони районів, що існували з часів СРСР вже втратили свою доцільність і були перевизначені після створення усіх територіальних громад.

На даний час ми маємо не тільки підводити теоретичне підґрунтя під процеси реформування та висвітлювати досвід інших країн. Сьогодні ми вже маємо свій, а тому унікальний досвід впровадження реформи, отже, маємо можливість аналізувати власні доробки: і досягнення, і провали, і питання, які виникли. Місцевий бюджет, як комплекс фінансових ресурсів громади, вже стає інститутом народження та зростання громадської свідомості її мешканців, небайдужості до власного економічного та соціального розвитку, відповідальності до власних дій або бездіяльності, що стосується, в першу чергу, органів місцевого самоврядування. Він є і частиною бюджетної системи країни, і фінансовою основою громади, виконуючи своє головне завдання – сприяння та забезпечення соціально-економічного розвитку на певній території та задоволення суспільних потреб її мешканців.

Беззаперечним є твердження, що успішність функціонування створених громад визначається ефективністю наповнення та використання місцевих бюджетів. Важливість фінансового аспекту в житті громад розуміють і українські науковці, тому і приділяють його вивченню та аналізу велику увагу. На сьогодні вже є перші результати фінансової діяльності громад, є достатньо матеріалів для досліджень та перших висновків. Українська фінансова думка поступово формує власний погляд на досягнення та проблеми забезпечення місцевих бюджетів необхідним рівнем надходжень, шукає підходи та напрямки оптимізації їх формування та резервів збільшення.

На сьогоднішній час процес об'єднання завершено. Всього в Україні сформувалось 1439 громад, в які увійшли 10997 місцевих рад. Кількість районів зменшилась з 490 до 119. На цьому адміністративна реформа, за виключенням тимчасово окупованих територій, завершилась.

Офіційний сайт реформи, на підставі зібраної фінансової інформації з громад, формує ряд важливих показників, серед яких основні, що формують загальний дохід на одного мешканця. Такими показниками

є власні доходи, частка ПДФО, що залишається у розпорядженні громади – 60% від загальної суми зборів, та надходження від місцевих податків. За перші повні чотири роки дії реформи фінансової децентралізації, кожен з цих показників має стійку динаміку зростання.

Таблиця 1

**Динаміка зростання основних фінансових показників
загального фонду місцевих бюджетів у перерахунку
на одного мешканця за період 2016–2019 рр., грн**

Рік	Власні доходи загальних фондів	Надходження від ПДФО	Надходження від місцевих податків	Разом
2016	3385,5	1786,5	1006,7	6178,7
2017	4488,5	2524,9	1265,2	8278,6
2018	5481,2	3169,2	1470,9	10121,3
2019	6763,6	3987,2	1864,2	12615,0

Джерело: [1]

На сьогодні рівень дотаційності місцевих бюджетів, за даними цього ж джерела є приблизно 50% і цей показник поступово зменшується, що свідчить про певне зменшення рівня залежності місцевих бюджетів від загальнодержавного.

Спеціальний фонд місцевих бюджетів наповнюється за рахунок приватизації комунального майна, продажу землі та надходжень до цільових фондів. Потрібно визначити, що ці джерела наповнення майна не є постійними і в подальшому не зможуть відповідати очікуванням.

Зрозуміло, що масштабне реформування, що впроваджується на великій території, яка має застарілу та неефективну економіку, демографічну кризу та збройний конфлікт, не може бути швидкою, безболісною та безпроблемною. Зважаючи на успішне в цілому впровадження реформи фінансової децентралізації, необхідно визнати проблемні питання, що виникли під час її впровадження. Їх аналіз повинен визначити шляхи збільшення її ефективності.

Під час аналізу децентралізаційних процесів було виявлено наступні проблемні моменти:

Самостійність місцевих бюджетів ще недостатня, що негативно впливає на ініціативність органів місцевого самоврядування та, відповідно, оцінку їх діяльності мешканцями громади. Деякі автори стверджують, що чітке регулювання процесів бюджетування державою впливає саме на зменшення такої самостійності та саме це робить їх дотаційними [2]. Вивчаючи діяльність місцевих рад новостворених громад, можна стверджувати, що не жорстке регулювання заважає громадам підвищувати свою спроможність та ефективність, а власне небажання перевчитись та шукати резерви підвищення.

Певний відсоток наповнення місцевих бюджетів дають місцеві податки, розмір яких є невеликим, отже, надходження не є бюджетоутворюючими. Це є, водночас, проблемою та поштовхом до ефективного їх адміністрування. Наприклад, туристична галузь, яка одночасно підтримує інші галузі регіону, надає робочі місця та є джерелом туристичного збору, повинна вийти з «тіні» та працювати на користь своєї громади.

Погоджуюсь, що місцевий бюджет повинен залишати на своїх рахунках частину коштів від податку на прибуток підприємств, що розташовані та працюють на його території. Це буде додатковим стимулом органам місцевого самоврядування сприяти розвитку бізнесу та малого підприємництва не тільки у якості джерела податку на землю, ПДФО та інших податкових надходжень, а й вищевказаного податку на доходу, надходження від якого є більш значними.

Що стосується неподаткових надходжень у місцевий бюджет, їх перелік є великим, але недостатньо ефективно використовується. Залучення коштів від міжнародної технічної допомоги, міжнародних інвестиційних та інших фондів, можуть буди інвестовані у розвиток економіки, інфраструктури, освіти громади, причому, у багатьох випадках, без повернення коштів або відсотків.

Важливою можливістю наповнення місцевого бюджету вважаю співпрацю з обласними державними адміністраціями в форматі стратегічного планування та спільної діяльності у виконанні стратегічних планів. Така діяльність сприятиме залученню додаткових коштів з фондів регіонального розвитку та зробить можливим виконання великих інвестиційних проектів за рахунок державних коштів, яких найчастіше немає у власних бюджетах громад.

Надзвичайно ефективним ресурсом, що є в громаді, але не завжди використовується, є механізм співпраці місцевої влади, бізнесу та громадськості. Така співпраця одночасно вирішує багато питань по залученню коштів до бюджету та їх подальшого ефективного та прозорого використання. Отримуючи від органів влади додаткові можливості для підприємницької діяльності, підприємці розвивають бізнес та примножують свої податкові відрахування. Громадськість, яка залучена до механізмів прийняття фінансових рішень та контролю за їх виконанням, більш свідомо ставиться до сплати податків та збереження цінностей громади [3, с. 133–135].

Разом з отриманням додаткових можливостей та повноважень, місцеві органи влади повинні прийняти повну відповідальність за всі свої дії або бездіяльність у наповненні та витрачанні коштів громади. Це сприятиме підвищенню рівня освіти у галузі державного управління осіб, зайнятих у місцевому самоврядуванні, активності в управлінні коштами, сприянні їх.

Отже, використовуючи недооцінені раніше ресурси щодо податкового та неподаткового наповнення місцевого бюджету, організаційні та консолідуючі всю громаду ресурси, співпрацю з іншими суб'єктами державного управління, можна досягнути більш високого рівня фінансових надходжень та мати можливість їх ефективного використання.

Література:

1. URL: <https://decentralization.gov.ua/finance/gallery>.
2. Підхомний О.М., Журба Ю.О. Проблеми забезпечення та шляхи збільшення доходів місцевих бюджетів. *Молодий вчений*. 2017. № 10 (50), жовтень. С. 996–1000.
3. Зеленко О.О. Розвиток економічних відносин на засадах соціального діалогу: регіональний аспект : монографія. Сєверодонецьк : вид-во СНУ ім. В. Даля, 2018. 348 с.

Зварич І. Т.

*доктор політичних наук, професор,
професор кафедри менеджменту і маркетингу
Прикарпатського національного університету
імені Василя Стефаника*

Зварич О. І.

*доктор економічних наук, доцент,
професор кафедри міжнародних економічних відносин
Прикарпатського національного університету
імені Василя Стефаника
м. Івано-Франківськ, Україна*

КЛЮЧОВІ ДЕТЕРМІНАНТИ ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ РЕГІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ СИСТЕМИ

У національному господарстві країни відбуваються глибокі соціально-економічні зміни, які пов'язані із визнанням України державою із ринковою економікою та її вступом до Світової організації торгівлі [1] і здійсненням податкової, фінансової, соціальної та інших реформ, вивчення впливу яких на формування і розвиток сучасної економічної системи має важливе теоретичне та практичне значення для кожного із регіонів України. При цьому, оскільки у державній політиці віддзеркалюються докорінні інтереси суспільства, вона справедливо вважається концентрованим виразом економіки. Поряд із цим, позаяк вона має певну відносну самостійність, державна політика активно впливає на економічну сферу суспільства. Першооснова регулювання усіх інтересів полягає в окремому напрямку державної політики – державній регіональній економічній політиці, яка є компромісом між численними інтересами із метою досягнення максимального «блага»

у межах наявного суспільного устрою. У короткому викладі зміст сучасної економічної політики можна визначити як реформування матеріального і духовного виробництва соціальних умов життя на базі науково-технічного прогресу (новітніх технологій), проведення структурних реформ та взаємовигідного розподілу праці з іншими країнами. Одночасно із цим державна економічна політика повинна: носити системний характер, бути комплексною і охоплювати усі сфери людської життєдіяльності; ґрунтуватись на власних матеріальних, фінансових, енергетичних, кадрових та інших ресурсах із врахуванням міжнародного розподілу праці; створювати умови для розв'язання соціальних проблем громадян, зокрема, розширення і зміцнення «середнього класу», який є реальною та зацікавленою силою правової держави і громадянського суспільства; залучати до справи людей, завдяки чому нівелювати соціальну та політичну напруженість; сприяти рівноправному діловому і взаємовигідному співробітництву всередині країни – між її частинами, із-зовні – з іншими, передовсім з розвиненими країнами [1–5]. Винятково важливе значення має законодавче закріплення державної політики, позаяк дає реальну можливість не тільки сприяти визначенню належних стратегій та тактик тих чи інших суб'єктів господарювання, отже забезпеченню безумовної реалізації визначальних економічних інтересів, а захистити їх від свавілля, зокрема, державного.

Основними формами державного планування господарської діяльності є Державна програма економічного і соціального розвитку України, Державний бюджет України та інші цільові державні програми з питань економічного і соціального розвитку, порядок розробки, завдання та реалізація яких визначаються законом про державні програми. Активну участь у розробці та реалізації програм економічного розвитку беруть і органи влади АР Крим, місцеві органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування, які згідно із статтями 116, 138 і 143 Конституції України [6] розробляють та затверджують програми соціально-економічного і культурного розвитку відповідних адміністративно-територіальних одиниць та здійснюють належне планування економічного і соціального розвитку цих територій [2–5; 7].

Державна економічна політика віддзеркалює вплив держави на соціально-економічний стан суспільства. Вона включає: розробку та впровадження правових засад функціонування економічної системи в ринкових, соціально орієнтованих умовах (питання власності, у тому числі на землю, податків, прожиткового мінімуму тощо), тобто визначення у країні «правил гри» юридичних і фізичних осіб на ринку. Так, законодавство, яке ґрунтується на принципі «все дозволено, що не заборонено», надає підприємцям широке поле для відповідної діяльності. Те, що не заборонене, вирішується шляхом запровадження

процесуальних норм; визначення пріоритетів макроекономічного розвитку, отже формулювання діагностованих за критеріями цілей, забезпечення їхньої реалізації усіма необхідними ресурсами, оцінку соціальних та економічних і екологічних та інших наслідків вирішення таких пріоритетів; реалізацію національних соціально-духовних цінностей, оскільки різні закони і наслідки господарської діяльності мають сенс лише у тому разі, якщо вони спрямовані на задоволення потреб громадянського суспільства; регулювання економічної діяльності для досягнення наперед визначених цілей шляхом підтримки функціонування ринкового механізму, тобто належного регулювання співвідношення сукупного попиту та сукупної пропозиції.

Законодавче закріплення державної політики має винятково важливе значення, оскільки дає можливість не тільки сприяти визначенню стратегій та тактик тих або інших суб'єктів господарювання, отже організаційно-діяльнісному забезпеченню реалізації основних економічних інтересів, а й захистити їх від свавілля, у тому числі державного. Одночасно етапи формування та закріплення державної політики в основному проходять у структурах державного апарату – органах державної влади – і виконуються державними службовцями. Це накладає вимоги до професіоналізму в діяльності цих працівників та нормативного врегулювання процесуальних регламентів формування і закріплення та реалізації положень державної економічної політики.

Відтак, економіка – це система взаємопов'язаних галузей і комплексів національного господарства, які містять у собі взаємопов'язані та взаємозалежні ланки – по-перше, суспільного виробництва, по-друге, розподілу і, по-третє, обміну виробленого продукту у масштабах усієї держави, із метою задоволення різних суспільних потреб. Поруч з цим основними формами реалізації державою економічної політики є довгострокова (стратегічна) та поточна (тактична) у сфері економіки, спрямована на реалізацію і оптимальне узгодження інтересів суб'єктів господарювання та споживачів, різних суспільних верств і населення в цілому. При цьому публічне регулювання економічних процесів має органічно поєднуватись із ринковими механізмами, не підмінюючи і не зменшуючи їх ролі та є невід'ємною складовою частиною сучасної ринкової економіки, чим і визначається його зміст.

Література:

1. Світова організація торгівлі (СОТ). URL: mfa.gov.ua (дата звернення: 27.02.2021).
2. Благун І.С., Сисак Л.І., Солтисік О.О. Моделювання сталого розвитку регіону. Моногр. Івано-Франківськ : Видав.-дизайн. відділ Центру інформаційних технологій, 2006. 166 с.
3. Дмитришин Л.І., Зварич О.І. Методичні аспекти формування концепції економічного розвитку регіону. Між. наук. конф. «Corporate governance: strategies,

processes, technology», 20 жовтня 2017 року, м. Каунас (Литва). Baltija Publishing, 2017. С. 148–150.

4. Долішній М. І. Регіональна політика на рубежі ХХ-ХХІ століть: нові пріоритети Київ : Наукова думка, 2006. 512 с.; Долішній М. І. Соціально-економічне районування України. Львів: Ін-т регіональних досліджень НАН України, 1997. 50 с.

5. Клебанова Т.С., Дубровина Н.А., Стрижиченко К.А. Анализ экономического роста. Учебн. пособ. Харьков : Изд. ХГЭУ, 2002. 224 с.

6. Зварич І.Т., Зварич О.І., Хома В.Б. Управління соціально-економічним розвитком регіону : навч.-метод. посібн. для студ. і магістр. усіх економ. спец. Івано-Франківськ : Вид-ць «ПП Супрун В. П.», 2019. 476 с. Рис. 24. Табл. 40. Бібліогр. 73 наймен.

7. Конституція України (зі змін. та доп.). Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року. URL: zakon.rada.gov.ua (дата звернення: 27.02.2021).

Матросова Л. М.

*доктор економічних наук, професор,
професор кафедри економіки та менеджменту
Харківського національного університету
імені В. Н. Каразіна
м. Харків, України*

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ НА ОСНОВІ МОДЕЛІ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

Останнім часом глобальний світ та економіка стрімко змінюються. Процеси, що відбуваються у глобальному світі, суттєво впливають на розвиток світового господарства, зокрема, на міжнародні політичні та соціально-економічні процесі. Водночас виникають нові загрози та ризики для розвитку особистості, суспільства та держави, що вимагає підвищення рівня економічної безпеки країни.

Нові виклики пов'язані з наслідками пандемії, що суттєво змінила динаміку соціально-економічного розвитку країн. Зміна конфігурації світового економічного простору та формату взаємодії міжнародних компаній, активізація нових сфер економічної діяльності та занепад багатьох існуючих, формування нових підходів до управління бізнесом та національною економікою, відмова від традиційних та поява нових форм зайнятості на ринку праці, вихід на міжнародну арену нових гравців – все ці нові реалії сучасності потребують пошуку та реалізації новітніх стратегій, нових підходів та використання сучасних інструментів у сфері економіки, суспільних відносин всередині країни та на зовнішніх ринках.

Одним із важливих напрямів підтримки високих темпів економічного розвитку є підвищення рівня економічної безпеки національної економіки на основі зростання її загального потенціалу, впровадження

заходів зі створення ефективної інфраструктури та формування національної інноваційної системи (НІС). Зазначені завдання наразі є актуальними для вітчизняної економіки.

Слід підкреслити, що на рівні національного господарства слід розрізняти національну безпеку (НБ) у горизонтальному та вертикальному визначенні. У першому варіанті НБ містить наступні види безпеки: економічна, соціальна, демографічна, науково-технічна, продовольча, екологічна, технологічна, транспортна та ін. У вертикальному визначенні НБ може бути представлена як національна, регіональна, на рівні корпорацій та підприємств.

Розробка державної політики у сфері забезпечення національної безпеки передбачає врахування наявного потенціалу економіки, існуючих та потенційних загроз зовнішнього та внутрішнього характеру, а також використання стратегічних заходів для зниження різних видів ризику: політичного, економічного, соціального, техногенного, екологічного, інформаційного. З урахуванням євроінтеграційного вибору України необхідно збільшити державне фінансування пріоритетних напрямів науково-технологічного розвитку з метою розробки та впровадження нових технологій, підвищення рівня конкурентоспроможності національної економіки. Слід підкреслити, що підґрунтям економічної безпеки є інноваційна безпека. Інноваційна безпека включає дві взаємопов'язані та взаємодоповнюючі підсистеми: 1) підсистему об'єктів інноваційної безпеки: наука та її кадрове забезпечення, техніка та технології, продукція та послуги, реалізація та комерційне використання нововведень; 2) обслуговуючу підсистему: інвестиції, управління (менеджмент), маркетинг. Враховуючи зазначені підсистеми, інноваційну безпеку необхідно розглядати як комплексну і складну систему.

Безпосередньо економічна безпека також має ряд обов'язкових складових:

1) головна мета та основне завдання будь-якої країни передбачає забезпечення стабільних темпів економічного зростання в умовах глобалізації з метою досягнення оптимальної структури економіки та забезпечення її захищеності від внутрішніх та зовнішніх загроз;

2) сталого розвитку національної економіки можливо досягти на основі соціальної складової економіки, що є важливим елементом системи економічної безпеки країни;

3) підвищення конкурентоспроможності продукції, що передбачає реалізацію ефективної державної політики у сфері регулювання діяльності суб'єктів господарства, забезпечення вільної конкуренції виробників, проведення структурної перебудови економіки;

4) вдосконалення нормативно-правової бази, оскільки захист національного суверенітету та економіки країни від потенційних загроз

вимагає наявності ефективно функціонуючого законодавства, а також оптимально збудованої вертикалі влади на рівні взаємодії держави та регіонів країни;

5) зменшення залежності економіки країни від зовнішніх чинників (фінансово-економічні кризи, зміна кон'юнктури світових ринків, використання демпінгових заходів у сфері промислової та експортно-імпоротної політики розвинених країн світу).

Наразі більшість вчених підкреслює провідну роль інноваційної діяльності у забезпеченні економічної безпеки. З цією метою розроблено певний блок показників, що характеризують стан науки та інновацій, а саме:

- інноваційна активність організацій;
- витрати на технологічні інновації;
- обсяг інноваційних товарів, робіт, послуг та ін.

Важливо підкреслити, що у сучасному інформаційному суспільстві постійно відбуваються зміни технологій та технологічних укладів.

Економіка України у порівнянні із зарубіжними країнами має недостатні темпи впровадження нових технологічних укладів, що негативно впливає на рівень конкурентоспроможності продукції вітчизняних підприємств, можливості засвоєння нових ринків збуту.

На наш погляд, інноваційна безпека передбачає такий стан економічної безпеки, що забезпечує комерціалізацію результатів НДДКР, динамічний розвиток економіки та протидію впливу негативних чинників на глобальних ринках.

Саме тому виникає актуальне питання про те, які показники можуть слугувати критеріями оцінки рівня інноваційної безпеки. В Україні у якості таких критеріїв та відповідних індикаторів з їх пороговими значеннями використовуються наступні: частка витрат на науку до ВВП – 2%; інвестиції в основний капітал до ВВП – 25%; частка інноваційної продукції в загальному обсязі відвантаженої промислової продукції – 15%; питома вага машинобудівних видів діяльності в обсязі всієї відвантаженої промислової продукції – 25%.

Їх порівняння з показниками зарубіжних країн свідчить, що останні мають більш високе значення. Наприклад, серед 27 країн-членів ЄС найбільш висока частка витрат на наукові дослідження до ВВП спостерігається у Швеції – 3,4%, Австрії – 3,16%, Данії – 3,05%, Німеччині – 3,02%, США – 2,79%.

Відзначимо, що у провідних країнах світу значну роль у фінансуванні витрат на наукові дослідження відіграє сектор вищої освіти. Зокрема, його питома вага у витратах на НДДКР у країнах-членах Євросоюзу становила 22%, в Японії – 12%. В Україні ці витрати складають не більше 0,1% [1]. Рівень інноваційного розвитку країни значною мірою визначається розвитком інформаційних технологій, а також станом

машинобудівної галузі економіки. Останнім часом її роль в структурі економіки України зменшується та становить 10–13% відповідно, що суттєво нижче рівня зарубіжних країн. Частка машинобудування у промисловому виробництві закордоном становить 30-50%. Наприклад, цей показник у Німеччині складає 53,6%, Японії – 51,5%, Великій Британії – 39,6%, Італії – 36,4%, Китаї – 35,2%. Це дозволяє здійснювати технічну модернізацію промисловості протягом кожних 8–10 років [2].

Наразі основними загрозами економічній безпеці України є наступні, а саме:

- зростання залежності економіки від кон'юнктури зовнішніх ринків, недостатній розвиток внутрішнього ринку;
- відсутність ефективної стратегії держави для формування високо технологічного сектора економіки;
- недостатнє фінансове забезпечення інноваційних проєктів;
- відсутність інноваційної інфраструктури для комерціалізації нових розробок.

З метою подолання зазначених загроз необхідна реалізація наступних заходів:

- залучення інвестиційних ресурсів для проведення структурних зрушень в економіці;
- вдосконалення системи державного управління для активізації інноваційної діяльності;
- розвиток мережі інноваційних структур в регіонах України та забезпечення їх ефективної взаємодії;
- забезпечення нормативно-правової підтримки інноваційної діяльності підприємств.

Економічна безпека є основою зростання національної безпеки країни, захисту національного суверенітету держави, забезпечення високого рівня добробуту населення. Враховуючи зміни, що відбуваються наразі у глобальній економіці, нові ризики та загрози для України слід забезпечити підвищення рівня економічної безпеки на основі формування сучасної моделі інноваційного розвитку економіки. Водночас із реалізацією необхідних заходів, доцільно також використання напрацьованого досвіду європейських країн, що мають значні здобутки у цій галузі, враховуючи важливість євроінтеграційних сподівань України.

Література:

1. Витрати на наукові дослідження в Україні та світі. URL: <http://www.edclub.com.ua> (дата звернення: 03.03.2021).
2. Машиностроение Украины: текущие тенденции. Минпром. Информационное агентство. URL: <http://www.minprom.ua> (дата звернення: 05.03.2021).

Передерко В. П.
доцент кафедри туризму
Івано-Франківського національного технічного університету
нафти і газу
м. Івано-Франківськ, Україна

ВІЗІЯ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ В НАЦІОНАЛЬНІЙ ЕКОНОМІЧНІЙ СТРАТЕГІЇ НА ПЕРІОД ДО 2030 РОКУ

Нещодавно Уряд затвердив «Національну економічну стратегію на період до 2030 року» [1]. Стратегія визначає довгострокову економічну візію, принципи і цінності, «червоні лінії» (неприпустимі напрями руху), ключові напрями (вектори) економічного розвитку та за кожним з 20 напрямів – стратегічні цілі, шляхи їх досягнення з урахуванням наявних і потенційних викликів і бар'єрів, а також основні завдання державної економічної політики та цільові індикатори на період до 2030 року. Туризм віднесено в окремий напрям – «Креативні індустрії та індустрія гостинності». Стратегічний курс напряму 14 «Креативні індустрії та індустрія гостинності» визначає таку візію: «Розвинена креативна економіка та реалізований туристичний потенціал країни» [1]. Однією із стратегічних цілей за цим напрямом є «забезпечення розвитку туризму як одного з драйверів соціокультурного та економічного розвитку регіонів» [1].

Станом на сьогодні є три стратегічні нормативно-правові акти, які стосуються державної політики розвитку та регулювання туризму в Україні: Стратегія розвитку туризму та курортів на період до 2026 року [2]; Державна стратегія регіонального розвитку на 2021–2027 роки (далі Стратегія) [3]; Національна економічна стратегія на період до 2030 (далі НЕС). Також розвиток туризму є частиною Плану заходів щодо підтримки сфери культури, охорони культурної спадщини, розвитку креативних індустрій та туризму (далі План заходів) [4].

Оскільки перший, у переліку зі згаданих абзацом вище, документ сьогодні владою задекларований як такий, що підлягає перегляду, проаналізуємо, чи вдалось авторам НЕС синхронізувати візію, місію, цілі та завдання державної політики розвитку і регулювання туризму в Україні з іншими, вищезазначеними, документами.

Проаналізувавши завдання Стратегії за напрямом «Розвиток внутрішнього туризму» і Плану заходів за напрямком «Розбудова сучасної туристичної інфраструктури», констатуємо певні тотожні та відмінні положення з НЕС. Для туризму НЕС результує: створення організацій з менеджменту і маркетингу дестинацій і саморегульованих організацій; забезпечення сталої фінансової підтримки туристичної галузі через створення туристичних фондів і цільовий туристичний збір; підготовку

маркетингової стратегії України, Стратегії розвитку туризму до 2030 р. та щорічних планів дій з її реалізації; підготовку державної цільової програми, що передбачає підтримку проектів світового, регіонального, місцевого рівня на конкурсній основі; підготовку державної цільової програми «Мандруй Україною»; створення національного туристичного інтернет-ресурсу; створення Єдиного туристичного реєстру; запровадження сателітного рахунку туризму і розроблення та впровадження комплексної системи управління якістю, системи класифікації, національних стандартів і рейтингів [1].

Сильні сторони НЕС:

1. НЕС вперше виокремила сферу туризму (у документі це категорія «індустрія гостинності») в окремий напрям економічного розвитку держави.

2. Туризм задекларований як «драйвер соціокультурного та економічного розвитку регіонів».

3. НЕС у руслі філософії реформ у сфері туризму майже відповідає задекларованим заходам у сфері туризму, передбаченим Державною стратегією регіонального розвитку на 2021–2027 роки, і відповідає Плану заходів щодо підтримки сфери культури, охорони культурної спадщини, розвитку креативних індустрій та туризму.

4. НЕС повністю синхронізована з проектом Закону про внесення змін до Закону України «Про туризм» та деяких інших законодавчих актів щодо основних засад розвитку туризму, який у квітні 2021 р. розглянуто у першому читанні у Верховній Раді України.

5. Категорія «туристи» вжито у двох проєкціях з точки зору ресурсу, який впливає на додатну вартість: 1) вони розглядаються як об'єкт результативної політики розвитку репутації України. «Репутація є своєрідним нематеріальним активом, який приносить свої вигоди. Сильна репутація країни веде до зростання експорту, збільшення обсягу прямих іноземних інвестицій, збільшення привабливості країни для туристів та залучення до країни талановитих спеціалістів тощо»; 2) вони розглядаються як результативний кількісний показник, цільовий індикатор 2030 досягнення стратегічної цілі 1 «Забезпечення розвитку туризму як одного з драйверів соціокультурного та економічного розвитку регіонів» (індикатор – «збільшення річного обсягу туристичних потоків до 30 млн іноземних і 60 млн внутрішніх туристів») [1].

Слабкі сторони НЕС:

1. Документ завеликий в цілому і перевантажений беззмстовними формулюваннями, термінологією, яка не містить сутності змін, реформ. Стратегії повинні бути більш лаконічнішими.

2. Документ поспіхом підготовлений, містить повторювані формулювання. Наприклад: формулювання «проведення аналізу та формування мережі міжнародних представництв на засадах державно-приватного

партнерства для промоції туристичних продуктів» і тут же «формування мережі міжнародних представництв на засадах державно-приватного партнерства для промоції туристичних продуктів»; «здійснення візової лібералізації з цільовими країнами» і поруч «розширення переліку цільових країн і впровадження візової лібералізації з ними» тощо.

3. У НЕС відсутні 5 важливих магістральних завдань, задекларованих у попередніх документах: створення державного і регіональних конференц-бюро та розвиток мережі уніфікованих міських туристично-інформаційних центрів; впровадження смарт-спеціалізації у систему стратегічного планування регіонального розвитку туризму та відповідно створення туристичних смарт-агломерацій і дестинацій; створення платформи (або порталу) безпеки туристів для роботи із скаргами (нагадаю, що серед проблем в НЕС констатується: «немає єдиного сервісу для допомоги туристу, який не отримав свою послугу чи отримав послугу невідповідної якості» [1]); доступність об'єктів туристичної інфраструктури для осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення; проект «Туристичні магніти».

4. Акцент туристичної кластеризації та залучення інвестицій у сферу туризму у документі досить пасивний. Чомусь у НЕС згадані промислові, аграрні, науково-технічні кластери, кластеризація у сфері Індустрії 4.0, а щодо туризму маємо тільки одне, як на мене, декларативне формулювання стосовно кластерів: «впровадження кластеризації ринку через грантову підтримку і державно-приватне партнерство» і одне формулювання стосовно інвестицій: «створення механізму та умов для проактивного залучення інвестицій» – ці завдання не мають чітких наслідків і логіки впровадження, механізмів реалізації.

5. В умовах, коли державні програми потребують секвестру та ревізії на предмет законності, цільовості, раціональності, доцільності витрачання бюджетних коштів підготовка ДВОХ (як мінімум – судячи з мого розуміння тексту НЕС) туристичних державних програм мені видається неактуальною – розроблення і впровадження «державної цільової програми, що передбачає підтримку проектів» і «державної цільової програми «Мандруй Україною» [1]. Вважаю, що повинна бути одна програма, але повноцінно забезпечена фінансуванням з Державного бюджету.

6. Авторами визначено, що підтримка туристичних територій (дестинацій) та проектів на регіональному рівні має здійснюватися у рамках пріоритетних напрямів: *«(круїзи Дніпром, круїзи Чорним морем, Українська Бессарабія, заповідники, сільський зелений туризм, Харків та агломерація, Одеса та агломерація, Львів та агломерація, Київ та агломерація, Карпати (лижний відпочинок), Чорнобиль, Закарпаття, Полтава та агломерація, Херсон та агломерація, святині (Умань та*

інші)» [1]. Вважаю, що ці напрями підготовлені поверхнево, без належного аналізу даних. Цей пункт взагалі можна вважати дуже слабкою і непрофесійно підготовленою частиною НЕС. Чому згадані тільки заповідники, але не згадані ще природні парки чи інші території ПЗФ? Чому Карпати розглядається як дестинація лижного туризму? Не бачу взагалі відображення напрямів міського туризму (Дніпро, Вінниця тощо), активних видів туризму (пішохідний туризм, велотуризм, рафтинг і сплави Дністровським каньйоном), культурного туризму. Чому є Полтава, але немає, наприклад, Запоріжжя (Хортиця)?

7. Підтримка туристичних територій (дестинацій) задекларована через забезпечення розвитку і промоції туристичних дестинацій та продуктів у рамках п'яти пріоритетних напрямків: діловий, гастрономічний, культурно-пізнавальний, медичний і рекреаційний туризм, сільський зелений туризм [1]. Не зовсім коректне поєднання двох останніх видів туризму. Вже пора б остаточно у всіх документах прописати, що є окремо сільський туризм, є окремо екологічний туризм; не завжди ці види туризму співвідносять виключно з відпочинком у сільській місцевості, щоб трактувати та ідентифікувати *сільський зелений* як єдине поняття.

Література:

1. Постанова Кабінету Міністрів України від 3 березня 2021 р. № 179 «Про затвердження Національної економічної стратегії на період до 2030 року» (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/179-2021-p#Text>.
2. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 16 березня 2017 р. № 168-р «Про схвалення Стратегії розвитку туризму та курортів на період до 2026 року». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/168-2017-p#Text>.
3. Постанова Кабінету Міністрів України від 5 серпня 2020 р. № 695 «Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на 2021–2027 роки». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-p#Text>.
4. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 03 лютого 2021 року № 84-р «Про затвердження плану заходів щодо підтримки сфери культури, охорони культурної спадщини, розвитку креативних індустрій та туризму». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/84-2021-p#Text>.

Трофименко О. О.
*кандидат економічних наук, доцент,
завідувач кафедри економіки та підприємництва
Міжнародного університету фінансів;
доцент кафедри теоретичної та прикладної економіки
Київського політехнічного інституту імені Ігоря Сікорського
м. Київ, Україна*

ІНСТИТУЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СПІЛЬНИХ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЕКТІВ У СФЕРІ ЕНЕРГЕТИКИ

Серед Глобальних Цілей сталого розвитку до 2030 р., затверджених на саміті ООН з питань сталого розвитку [1], в межах даного дослідження можна виділити Ціль 7 «Доступна та чиста енергія» та Ціль 17 «Партнерство заради стійкого розвитку». Це актуалізує питання інституційного забезпечення міждержавного партнерства для розвитку спільних інноваційних проектів в сфері енергетики. Саме тому важливо розглянути основні напрями та засади партнерства різних країн, що дозволить адаптувати їх досвід для спільних проектів в Україні.

Успішним прикладом є комплексна економічна та торгова угода Канади та Європейського Союзу (СЕТА) [2], яка допомагає створювати робочі місця, зміцнюючи економічні відносини та стимулюючи торгівлю Канади з другим за величиною світовим ринком. СЕТА – це прогресивна угода про вільну торгівлю, яка охоплює практично всі сектори та аспекти торгівлі Канада-ЄС з метою усунення або зменшення перешкод. Наприклад, до вступу в силу СЕТА лише 25 відсотків тарифних ліній ЄС на канадські товари були безмитними. З СЕТА 98 відсотків тарифних ліній ЄС зараз безмитні для канадських товарів. Після повного впровадження СЕТА ЄС скасує тарифи на 99 відсотків своїх тарифних ліній.

Програма багаторічного розвитку співробітництва 2016–2020 рр. успішно реалізована в Польщі. Ця співпраця для розвитку здійснювалася в межах Міністерства закордонних справ, яке формує щорічні плани співпраці з розвитку, де вказані, наприклад, конкретні асигнування на офіційний розвиток та допомогу обраним пріоритетним країнам та програмам. Основні сфери для партнерства та допомоги обрані такі: добре врядування, демократія та права людини, людський капітал, підприємництво та приватний сектор, стійке сільське господарство та розвиток сільської місцевості, охорона навколишнього середовища [3]. В межах даних сфер були успішно реалізовані, зокрема, інноваційні проекти в сфері енергетики.

У Німеччині функціонує Німецьке агентство з міжнародного співробітництва або (GIZ) – це міжнародне підприємство, яке належить

Федеральному уряду Німеччини, і працює у багатьох сферах у понад 130 країнах. Як федеральне підприємство, вони підтримують уряд Німеччини у досягненні його цілей у галузі міжнародного співробітництва для сталого розвитку, зокрема, проекти з енергозбереження, енергоефективності та чистої енергії. Крім того GIZ працює в таких сферах: економічний розвиток та сприяння зайнятості, управління та демократія, безпека, реконструкція, побудова миру та трансформація цивільних конфліктів, продовольча безпека, здоров'я та базова освіта, захист довкілля, збереження ресурсів та пом'якшення змін клімату та ін. [4]. На початку 2016 р. також в межах державної співпраці задля розвитку Німеччина реалізувала разом з 85 країнами-партнерами спільно узгоджені програми, які можуть охоплювати всі інструменти державної кооперації задля розвитку. Особлива увага спрямовується на Африку, але інтенсивна співпраця відбувається також з країнами Азії, Південно-Східної Європи та Латинської Америки.

Франція розпочала реформу свого механізму співпраці з розвитку, встановивши зв'язки між Французьким агентством розвитку та Фондом депозитів та позик та надавши йому більший бюджет для розбудови своїх можливостей втручання та багатостороннього впливу. Це дозволило підвищити ефективність механізму кооперації заради розвитку, зокрема, в енергетичній сфері. Франція бере участь у Глобальному партнерстві для сталого розвитку та Відкритому уряді [5].

Організація Об'єднаних Націй в Республіці Молдова та уряд Молдови підписали Рамку партнерства для сталого розвитку 2018–2022 рр., яка зосереджена на демократії, доброму врядуванні, правах людини та гендерній рівності; стійкому, всеосяжному та справедливому економічному зростанні; екологічній стійкості; та інклюзивному справедливому соціальному розвитку. У 2017 році Організація Об'єднаних Націй у Молдові у партнерстві зі Швейцарською співпрацею з розвитку (SDC) також підтримала уряд Молдови, оцінила національну стратегію розвитку 2020 та було розроблено новий план «Молдова 2030», який був повністю узгоджений зі Сталим Цілі розвитку та Угода про асоціацію з ЄС [6].

Естонія у межах розвитку співробітництва в 2011–2015 рр. підтримала свої країни-партнери та виділила понад 2,9 млн. євро, з метою допомогти їм створити економічне середовище, що забезпечило умови для підприємництва, інноваційних проектів та відкрило доступ до світового ринку торгівлі. Окрім співпраці з розвитку, Естонія є твердим прихильником лібералізації глобальних правил торгівлі та зменшення підтримки експорту та митних обмежень через СОТ. Протягом 2016–2021 рр. Естонія продовжує цю діяльність, і розвиває малі підприємства, сільськогосподарський сектор країн-партнерів, розвиваючи туризм, створюючи стартапи та надаючи перевагу їх

розвитку [7]. Крім того, Уряд Естонії визначив ціль щодо частки ВДЕ в загальному енергетичному балансі на рівні 42% до 2030 р. (у 2018 р. вже досягнуто 30,0% частки ВДЕ), що є одним з найвищих показників серед країн ЄС.

Розглянуті приклади ефективного інституційного забезпечення свідчать про те, що варто розвивати міждержавні відносини в різних сферах, а Україні, в умовах обмеженості енергетичних ресурсів, важливо впроваджувати інноваційні проекти в сфері енергетики для досягнення цілей сталого розвитку.

Література:

1. Цілі сталого розвитку в Україні. *Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України*. URL: http://un.org.ua/images/SDGs_NationalReportUA_Web_1.pdf (дата звернення: 10.03.2021).
2. CETA: A progressive trade agreement for a strong middle class. *Minister Carr and EU Trade Commissioner Cecilia Malmström*. Canada. URL: <https://www.international.gc.ca/gac-amc/campaign-campagne/ceta-aecg/index.aspx?la> (дата звернення: 15.03.2021).
3. Implementation of the Sustainable Development Goals in Poland. The 2018 National Report of Poland. URL: https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/19409Poland_VNR_20180615.pdf (дата звернення: 15.04.2021).
4. German Agency for International Cooperation (GIZ). URL: <http://www.un-spider.org/links-and-resources/institutions/german-agency-international-cooperation-giz> (дата звернення: 20.01.2021).
5. Report on the implementation by France of the sustainable development goals. URL: <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/10726Report%20SDGs%20France.pdf> (дата звернення: 04.02.2021).
6. The Sustainable Development Goals in Moldova URL: <https://moldova.un.org/en/sdgs> (дата звернення: 05.02.2021).
7. Review on the implementation of the 2030 Agenda in Estonia. URL: <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/10647estonia.pdf> (дата звернення: 15.03.2021).

СЕКЦІЯ 3. ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ

Марчук А. О.

*асистент кафедри маркетингу
Таврійського державного агротехнологічного університету
імені Дмитра Моторного
м. Мелітополь, Запорізька область, Україна*

ПЛАНУВАННЯ ТОВАРНОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВ НА РИНКУ МОЛОКА ТА МОЛОЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ

Сьогодні ринок молока та молочної продукції в Україні вирізняється гіперконкурентністю. Із головних тенденцій можна виділити: довгочасну реструктуризацію й концентрацію власності, розширення меж впливу лідерів-гігантів, розвиток місцевих та регіональних ринків, впровадження інновацій у виробництво. У часи профіциту продукції, будь-яке підприємство має можливість отримати максимальний прибуток завдяки вибору, забезпеченню і просуванню вищої цінності продукції для споживачів, та, безсумнівно, завдяки оптимізації процесу її надання. Формування, представлення та просування цінності вимагає дієвих маркетингових заходів. Для успішної діяльності підприємства в умовах ринку необхідне ефективне маркетингове стратегічне планування. Досягнення фірмою заданих стратегічних і тактичних цілей товарної політики не тільки покращує позиції своєї продукції серед конкурентів, але й забезпечує власному бренду більш стійку позицію на обраному цільовому ринку.

Товарна політика є певною системою заходів, що орієнтують виробництво на задоволення потреб споживачів та одержання на цій основі прибутку. Із погляду економіки, головним аспектом товарної політики вважається саме створення ефективного товарного асортименту. Товарна політика підприємства передбачає управління товарною номенклатурою, товарним асортиментом, окремими товарами.

Планування товарної політики фірми проходить кілька стадій:

I – аналіз конкурентоспроможності продукції підприємства на цільових ринках; II – визначення можливостей розвитку товарного асортименту компанії, перспективність напрямів диференціювання її продукції; III – формування розділу як стратегічного, так і тактичного маркетингового плану; IV – розробка товарів-новинок і послуг, їх експертне тестування та поетапний запуск; постійний контроль за оновлення товару-міксу; V – перевірка виконання усіх планів

маркетингу, оцінка ефективності ухвалених маркетингових рішень у сфері товарної політики.

Основним етапом планування виробничої програми підприємства є розробка плану виробництва та реалізації продукції. Саме план продажу допомагає в майбутньому скласти внутрішньофірмову стратегію підприємства. Правильно сформований план реалізації продукції допоможе досягти максимального прибутку та задовольнити споживачів.

Для планування обсягу реалізації молока на прикладі ПАТ «Юрія» у період 2020–2022 р.р. необхідно дослідити реалізацію цієї продукції в 2015–2019 роках.

Таблиця 1

Вихідні дані для планування обсягів збуту продукції ПАТ «Юрія», т

Показник	Роки				
	2015	2016	2017	2018	2019
Молоко	13407,60	15467,4	14939,0	17281	16622,4

Джерело: розрахунки автора на основі фінансової звітності ПАТ «Юрія»

Відобразимо графічно обсяги реалізації молока за останні п'ять років та зобразимо рівняння лінії тренду. Під час графічного відображення обсягів реалізації продукції, було виведене наступне рівняння лінії тренду: $y = 13539x^{0,1402}$. Для визначення лінії тренду використовують різноманітні математичні функції. У нашому випадку найбільш доцільною буде лінійна функція.

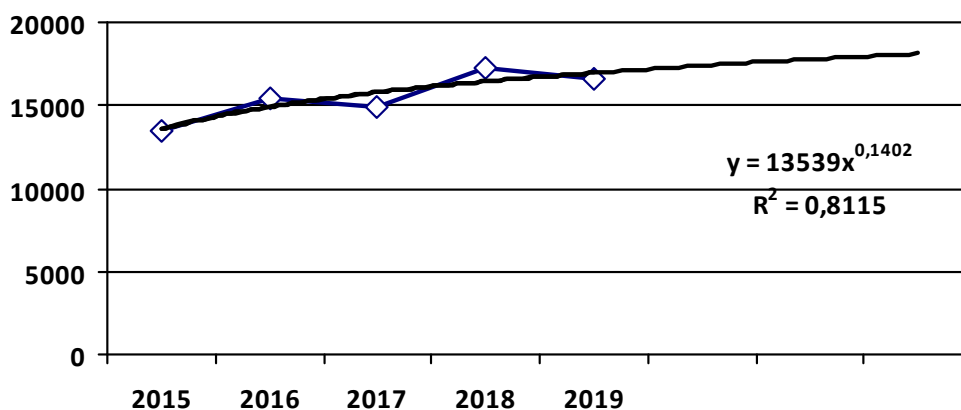

Рис. 1. Планування обсягів реалізації продукції ПАТ «Юрія», т

За рис. 1 видно, що було розраховано коефіцієнти детермінації для ліній тренду, і також підсумовано, що найбільш точне прогнозування обсягів збуту молока можливе за допомогою ступеневої кривої, величина коефіцієнта кореляції близька до одиниці – 0,81.

Тепер проведемо рорахунок обсягів реалізації молока для наступних маркетингових років: $O_{2020} = 13539 * 6^{0,1402} = 17405,38$ т; $O_{2021} = 13539 * 7^{0,1402} = 17785,63$ т; $O_{2022} = 13539 * 8^{0,1402} = 18121,74$ т.

У майбутньому, потенціал виробництва та реалізації молока підприємством буде тільки збільшуватись. Так, за прогнозом у 2020 році обсяги реалізації становитимуть 17405,38 т, що на 782,98 т більше за показники 2017 року. У 2021–2022 рр. також буде спостерігатись тенденція до зростання, приблизні обсяги реалізації молока – 17785,63 т та 18121,74 т відповідно.

Тепер за допомогою статистичних даних та індексу виробництва визначемо помісячний план виробництва молока ПАТ «Юрія».

Таблиця 2

Розрахунок плану виробництва молока ПАТ «Юрія»

Місяць	Реалізація продукції, млн. грн	Індекс сезонності	Помісячний план реалізації підприємства, т
Січень	3926,5	1,00	1201,93
Лютий	4270,8	1,09	1307,32
Березень	4660,3	1,19	1426,55
Квітень	4813,8	1,23	1473,54
Травень	5483,3	1,40	1678,48
Червень	5175,8	1,32	1584,35
Липень	5168,6	1,32	1582,15
Серпень	5238,2	1,33	1603,45
Вересень	4602,9	1,17	1408,98
Жовтень	4862,1	1,24	1488,32
Листопад	4734,3	1,21	1449,20
Грудень	4702	1,20	1439,32

Джерело: розрахунки автора на основі статистичних даних щодо обсягу реалізованої промислової продукції за видами діяльності

За табл. 2, простежується певна сезонність, яка є нерівномірною. Бачимо, що найбільші показники представлені в таких місяцях, як: травень – 1678,48 т, липень – 1582,15 т, серпень – 1603,45 т. Це пояснюється значним споживанням молочних продуктів на травневі свята та ближче до літа. У грудні споживання зростає через новорічні свята, коли люди якнайбільше готують та споживають велику кількість страв.

Таблиця 3 демонструє графік виконання заходів щодо удосконалення молочної продукції ПАТ «Юрія», які заплановані на наступний маркетинговий рік. Так, аналіз українського ринку молока та молочної продукції буде проводитись у березні, липні та листопаді, для постійного відслідковування динаміки попиту та пропозиції на продукцію ТМ «Волошкове поле». Пошук інвестицій для удосконалення продукції досліджуваного підприємства краще проводити на міжнародних та національних виставках і ярмарках, що частіше проходять у весняно-осінній період. Розширення асортименту лінійки молочної продукції маркетинговий відділ втілюватиме протягом липня-

вересня, проте процесом удосконалення виробництва буде займатись лише в квітні, проте детально, із визначенням основних недоліків та виокремленням інноваційних оновлень виробничого процесу за рахунок інвестицій. Тестування товарів-новинок будуть у якості дегустації будуть організовані у торгових супермаркетах, де споживачі зможуть повністю оцінити усі переваги та недоліки смакових властивостей нового товару, його дизайну упаковки, а також краще проінформуватися щодо іміджевої політики бренду (травень і вересень). Збір та обробка інформації щодо конкурентів є постійною задачею для маркетингового відділу і буде проводитись протягом усього року.

Таблиця 3

План заходів на удосконалення продукції ПАТ «Юрія»

ПЛАН ЗАХОДІВ	Графік виконання планових заходів											
	I квартал			II квартал			III квартал			IV квартал		
	01	02	03	04	05	06	07	08	09	10	11	12
Аналіз продукту на ринку			■				■				■	
Пошук інвестицій для удосконалення продукту				■	■			■	■			
Розширення асортименту							■	■	■			
Удосконалення виробництва товару			■									
Тестування нового товару на ринку					■				■			
Збір та обробка інформації про товар конкурентів	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Комплексне вивчення ринку та аналогічних продуктів	■			■			■			■		
Пошук нових постачальників	■	■	■	■	■							
Розширення каналів збуту товару				■								
Контроль за виконанням робіт		■			■			■			■	

Джерело: складено автором

Отож, для розвитку підприємству потрібен чіткий і систематизований план його діяльності, а саме – маркетинговий стратегічний план, особливо що стосується завдань товарної політики. Безліч рішень повинні ухвалюватися не тільки з боку поточних інтересів, але й з урахуванням того, як воно «працює» на кінцеві цілі. Таким чином, фірмі необхідно правильно планувати, а також постійно удосконалювати товарну стратегію, що дозволить їй забезпечити стійку структуру асортименту, постійний збут і стабільний прибуток.

Література:

1. Куліш Т.В. Стратегічне маркетингове планування діяльності підприємств із використанням матричних методів. *Збірник наукових праць ТДАТУ (економічні науки)*. 2012. № 2(18). С. 64–51.
2. Шквиря Н.О. Обґрунтування вибору маркетингової стратегії молоко-переробного підприємства. *Інфраструктура ринку*. 2019. № 29. С. 324–329.
3. Окрепкий Р., Лагоцька Н. Стратегічні аспекти формування маркетингової товарної політики підприємства. *Сталий розвиток економіки*. 2015. Вип. 2 (27). С. 283–289.

Матвєєв В. В.

*кандидат економічних наук, професор,
професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Національного авіаційного університету*

Матвєєва О. М.

*кандидат економічних наук, доцент,
професор кафедри обліку і аудиту
Національного авіаційного університету
м. Київ, Україна*

ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОЦЕСУ ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ З УРАХУВАННЯМ РИЗИКУ

На сучасному етапі розвитку економіки дослідження вчених-економістів доводять неактуальність концепції «економічної людини» з причини низького рівня ефективності управлінських рішень, що приймаються за дотриманням принципу максимізації індивідуальної вигоди. Також, в економічних реаліях не існує ані абсолютної повноти інформації, ані свободи вибору альтернатив, ані стабільності не тільки в тривалих відрізках часу, але навіть і в ситуативному виборі.

Економічна наука тривалий час спиралася на концепцію «економічної людини» – людини раціональної, котра має стабільні переваги і прагне максимізувати власну вигоду в умовах абсолютної повноти інформації, свободи вибору і кількісної оцінки альтернатив [1, с. 29]. Оскільки поведінка суб'єктів господарювання значно складніша, виникла необхідність у подоланні спрощеної схеми «економічної людини».

Критичний аналіз економічної поведінки, процесу прийняття управлінських рішень, механізмів прийняття економічних рішень показав низький рівень результатів досліджень переваг альтернатив, процесу прийняття управлінських рішень і чинників, що впливають на нього. Необхідність забезпечення ефективності процесу прийняття управлінських рішень в економіці потребує критичного аналізу теорії ризику, дослідження впливу ступеня ризику та його ймовірності на

альтернативи і управлінські рішення, формування основних положень теорії прийняття рішення за наявності ризику.

Під процесом прийняття управлінського рішення розуміють вибір одного варіанту з декількох альтернативних з метою забезпечення ефективності. У процесі прийняття управлінських рішень виділяють три етапи: аналіз інформації; виявлення альтернатив; вибір альтернативи, що забезпечить ефективність управлінського рішення. На першому етапі аналізується вся доступна на момент прийняття управлінського рішення інформація. Другий етап направлений на виявлення альтернативи, визначення факторів забезпечення ефективності. На третьому етапі процесу прийняття управлінського рішення проводиться порівняльний аналіз альтернатив і вибір альтернативи, що забезпечить ефективність управлінського рішення [2, с. 83].

Задля уникнення ризику суб'єкти господарювання прагнуть реалізувати альтернативу з високим рівнем ефективності. Цей процес і знаходить своє вираження у понятті «ризик». Ризик – поняття, що характеризує господарську діяльність в умовах невизначеності. Поняття ризику включає перспективу певного результату, який залежить від ряду чинників і містить властивість небажаності. Будучи, таким чином, прогностичною оцінкою процесу господарювання, поняття ризику не просто описує, але зумовлює певне його розуміння, є нормативно-оціночною категорією. У даній своїй якості ризик є властивістю господарської діяльності та економічних відносин, тобто є продуктом або результатом управлінського рішення. Ризик пов'язаний з вибором певних альтернатив, розрахунком імовірності їх результату. Обґрунтований ризик є складовою частиною процесу прийняття раціонального управлінського рішення в умовах невизначеності. Останній існує як на стадії вибору альтернативи, так і на стадії її реалізації. І в тому, і в іншому випадку ризик постає моделлю зняття суб'єктом господарювання невизначеності шляхом практичного вирішення суперечності при альтернативному розвитку протилежних тенденцій у конкретних умовах [3, с. 109]. Ризик є одним із шляхів усунення невизначеності, яка є відсутністю однозначності, це пов'язано, насамперед, з властивістю ризику оптимізувати процеси управління і регулювання, ігноруючи об'єктивні і суб'єктивні джерела невизначеності. Причому йдеться не про те, щоб знайти кошти, які дозволяють повністю позбавитися впливу чинників невизначеності (що неможливо), а про необхідність урахування ризику з метою відбору раціональних альтернатив.

В сучасних реаліях розвитку економіки домінуючою теорією прийняття управлінських рішень за наявності ризику є теорія максимізації очікуваної корисності. Будь-яка система вимірювання корисності, в якій використовуються альтернативи при невизначених результатах, формує функцію корисності для пояснення цих

альтернатив і, отже, передбачає концепцію ризику [4, с. 8]. Таким чином прийняття ризику в контексті очікуваної корисності є просто засобом опису форми функції корисності.

Доцільно також відокремити особову детермінацію прийняття управлінських рішень – готовність до ризику, яку можна розуміти як готовність виходити за межі ситуативних обмежень, ставити цілі, що передбачають перевірку особистісних можливостей, теоретичних знань та практичних навичок, кваліфікації, готовність контролювати результати прийнятих управлінських рішень.

Прийняття управлінських рішень за наявності ризику визначається як процес, направлений на подолання невизначеності в ситуації альтернатив, в ході якого є можливість кількісно і якісно оцінити ймовірність досягнення передбачуваного результату.

Таким чином, вивчення процесу прийняття управлінських рішень з урахуванням ризику є не лише актуальним, а і вимагає подальших досліджень задля забезпечення такої економічної поведінки суб'єктів господарювання, яка сприятиме процесу прийняття ефективних управлінських рішень в економіці.

Література:

1. Лагутін В.Д. Людина і економіка : навчальний посібник. Київ : Просвіта, 2016. 451 с.
2. Ходаківський Є.І. Психологія управління : навчальний посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2016. 492 с.
3. Ложкін Г.В., Спасенников В.В., Комаровська В.Л. Економічна психологія : навчальний посібник. Київ : ВД «Професіонал», 2014. 304 с.
4. Алюшина Н.О. Психологічні механізми ефективного управлінського впливу : навчально-методичні матеріали. Київ : НАДУ, 2013. 48 с.

Жук О. І.

*старший викладач кафедри маркетингу
Академії праці, соціальних відносин і туризму
м. Київ, Україна*

РОЗВИТОК B2B-МАРКЕТИНГУ ТА ЙОГО ПЕРСПЕКТИВИ

В останні роки спостерігається вихід на ринки товарів і послуг ключових B2B-стратегій, тактик та інструментів. Цифрові мобільні і соціальні маркетингові технології, які раніше були лише трендами, в даний час складають основну невід'ємну частину маркетингу багатьох успішних компаній. Ці технології значно вплинули на розвиток B2B-маркетингу [1].

Вони укріпилися в сфері маркетингу та продовжують розвиватися і визначати свої власні тенденції. Деякі з них являють собою природну еволюцію головних елементів маркетингових стратегій, інші підкреслюють мінливу роль B2B-маркетингу та постійне вдосконалення маркетингових технологій. На даний момент вже можна припустити, які з тенденцій дадуть про себе знати і будуть мати найбільший вплив на ринку в майбутньому.

Одна з головних тенденцій сьогодення – застосування клієнтоорієнтованого підходу до ведення бізнесу в різних сферах економіки. Клієнти сучасних підприємств і організацій – це не тільки покупці товарів або здобувачі послуг, але і будь-яка інша зацікавлена сторона, будь-то співробітник компанії, постачальник чи партнер.

Ми живемо в епоху клієнта. І якщо B2C-компанії усвідомили це досить давно, то компанії, що діють на ринку B2B, тільки недавно визнали, що клієнтоорієнтований підхід до ведення бізнесу є одним з головних факторів успіху. Сьогодні B2B-компанії все частіше перебувають під впливом споживчого досвіду своїх клієнтів і очікують отримання такого ж досвіду у своїй професійній діяльності.

За результатами досліджень вчених, до 2022 року головним фактором, що відрізнятиме один бренд від іншого, стане не ціна або продукт, а споживчий досвід, який отримують клієнти. Це буде впливати не тільки на те, як компанії ведуть себе на ринку і здійснюють продажі, але також на те, як вони будують відносини зі своїми клієнтами.

На жаль, тільки 23% B2B-маркетологів використовують клієнтоорієнтовану організаційну структуру, інші ж роблять акцент на каналах збуту або на самому продукті. Однак, у найближчій перспективі ми, швидше за все, зможемо спостерігати, як B2B-компанії почнуть активно впроваджувати клієнтоорієнтовані стратегії і перебудовувати всю внутрішню інфраструктуру для їх підтримки [2].

Другою ймовірною тенденцією розвитку B2B-маркетингу є маркетинг АВМ (account-based-marketing) – стратегічний підхід в маркетингу до роботи з обраними ключовими клієнтами. Ідея стратегії АВМ виходить з того, що близько 80% річного обороту компанії приносять одні і ті ж групи клієнтів, тому логічно акцентувати увагу на побудові, підтримці і управлінні відносинами з цими ключовими клієнтами.

Для B2B-компаній з довгим і складним циклом продажів, який часто включає безліч важливих зацікавлених сторін, АВМ надає, можливо, більш ефективний спосіб ведення бізнесу, ніж «зовнішні» підходи до формування попиту. У той час як формування попиту орієнтоване на групи клієнтів, АВМ зосереджений на клієнтах або компаніях, які представляють найбільший інтерес, тобто найчастіше це компанії, з

якими вже ведеться бізнес або є бажання вести бізнес в майбутньому. Таким чином, АВМ дозволяє використовувати більш таргетований підхід – тобто потік відвідувачів, які попередньо висловили зацікавленість у товарах відповідного підприємства.

Дослідження, проведені платформою таргетингу та персоналізації для В2В-компаній, дозволили виявити, що компанії, які максимально використовують АВМ, в результаті мають на 285% більше успішних угод зі своїми ключовими клієнтами і на 166% більше угод з іншими клієнтами. В основі стратегії АВМ лежить тісний взаємозв'язок між продажами компанії і зусиллями з розвитку бізнесу. Так як підвищення продажів компанії є однією з головних рушійних сил сучасного ринку, то можна з упевненістю припустити, що все більша кількість компаній будуть використовувати АВМ, в тому числі вже в 2020 році [3].

У сучасній економіці важливою тенденцією є позиціонування компанії як надійного і престижного роботодавця, що по суті своїй передбачає проведення маркетингових заходів щодо залучення нових співробітників.

Для багатьох В2В-компаній, особливо для тих, що надають послуги, пошук, залучення і утримання талановитих співробітників є однією із самих серйозних проблем. Відомо, що 73% керівників компаній стурбовані нестачею працівників з необхідними компетенціями. Фахівці в області людських ресурсів вже багато років зосереджені на стратегії створення позитивного бренду роботодавців, залучення співробітників і пошуку нових талантів. Однак, конкуренція серед компаній за талановитих співробітників посилюється, і саме тому позитивний бренд компанії як роботодавця стає особливо важливим. За даними міжнародних досліджень, для 62% світових компаній головним пріоритетом в 2019–2020 роках було створення позитивного бренду компанії як роботодавця [4].

Для досягнення цих цілей в багатьох компаніях відділи маркетингу і людських ресурсів починають тісно співпрацювати, що є логічним, оскільки успішний брендинг компанії як роботодавця і вдале проведення маркетингових заходів по залученню нових співробітників повинні бути результатом взаємодії цих двох відділів. Таким чином, у 2021 році ми можемо очікувати більшого залучення маркетингових інструментів в роботу по створенню бренду компанії як привабливого роботодавця і проведення заходів по залученню талановитих співробітників.

Ще однією значущою тенденцією є використання багатоканальної візуалізації в маркетингу. При проведенні рекламних компаній дуже важливо відслідковувати весь шлях, який пройшов клієнт від взаємодії з брендом до здійснення покупки. Цей шлях є сукупністю різних каналів трафіку, що утворюють багатоканальні послідовності, а візуалізація

полягає в розподілі пріоритетності між цими каналами, тобто у визначенні значущості того чи іншого каналу в ланцюжку. Таким чином, багатоканальні заходи дозволяють визначити роль маркетингових каналів у залученні покупців [3].

Для багатьох компаній-B2B маркетинг спочатку розглядався більше як засіб підтримки доходу, а не його створення. Але часи активно змінюються, і на маркетологів сьогодні покладається велика відповідальність: реалізовані ними маркетингові програми повинні впливати на підсумки діяльності компанії, а отже, необхідно виявляти найбільш ефективні маркетингові канали, щоб економити кошти бюджету. Маркетингові заходи полягають в аналізі впливу конкретних маркетингових кампаній на конкретні успішні операції і отримання прибутку. У той час, як великими підприємствами багатоканальні заходи використовуються вже протягом довгого часу, багато малих та середніх B2B-компаній поки що не можуть успішно застосувати їх у своїй діяльності. Але слід зазначити, що все більше компаній створюють замкнуті системи, об'єднуючи системи маркетингу і продажів, таким чином більш ефективно вибудовуючи свої дії, щоб було легше виконати оцінку заходам. Все більш широке використання АВМ-маркетингу дозволяє оцінити і спрогнозувати не тільки ефективні можливі маркетингові заходи, але і ті, що виявляться згодом більш влучними.

Узагальнюючи результати проведеного дослідження щодо виявлення перспективних тенденцій розвитку B2B-маркетингу, можна відзначити, що в даний час існує безліч напрямів у цій сфері, які будуть стрімко розвиватися, а також є велика кількість сучасних трендів, які згодом швидко втратять популярність. Досвідчені B2B-маркетологи не зацікавлені в одноразових маркетингових заходах: вони шукають механізми, які створять найбільш сильний і довготривалий вплив на перспективний розвиток B2B-маркетингу, що і дозволить у найближчому майбутньому у разі збільшити ефективність маркетингової діяльності їхніх компаній.

Література:

1. Железняков С.С., Фомичёва Л.М. Маркетинг: учебное пособие / С.С. Железняков, Л.М. Фомичёва, Юго-Зап. гос. ун-т., 2018. – 202 с. – ISBN 978-5-9907724-7-2.
2. Research: The Benefits of Account Based Marketing. URL: <http://www.engagio.com/research-the-benefitsof-account-based-marketing> (дата звернення: 30.04.2021).
3. Research: Employer Branding Now. URL: <https://universumglobal.com/competition-notice-employer-branding-now-2020-survey> (дата звернення: 05.05.2021).
4. Research: Employer Branding Now. URL: <https://universumglobal.com/blog/dni-inx dex-news2019> (дата звернення: 07.05.2021).

Свістунов О. С.
*кандидат економічних наук, докторант
Хмельницького національного університету
м. Хмельницький, Україна*

ОСОБЛИВОСТІ ПОБУДОВИ СУЧАСНИХ СИСТЕМ УПРАВЛІННЯ ТЕХНОЛОГІЧНИМ ОНОВЛЕННЯМ ПІДПРИЄМСТВ МАШИНОБУДІВНОГО КОМПЛЕКСУ

Незважаючи на складні технологічні процеси, які супроводжуються швидкими темпами економічного розвитку в багатьох країнах світу, в машинобудівному комплексі України протягом тривалого періоду часу нарощування обсягів виробництва не відбувалось на основі технологічного розвитку та удосконалення. Потужні ресурси, які за доби радянської влади були спрямовані на створення підприємств-гігантів, не знайшли свого продовження в оновленні техніки і технологій, що призвело до глибокого старіння виробничих потужностей галузі.

Варто також зазначити, що на сьогоднішній день ситуація в машинобудівній галузі України ускладнюється через недостатню диверсифікацію, структурний дисбаланс, низьку територіальну і галузеву концентрацію виробництва, слабку орієнтованість на малі ринки.

У зв'язку із цим ключовими чинниками економічного розвитку машинобудівних підприємств виступають ресурси для інвестицій в технологічні інновації, оскільки інвестиції в технологічний розвиток із матеріалізованими на їх основі інноваціями трансформуються, створюючи синергетичний ефект, в створення нових конкурентоспроможних виробництв, і виступають не лише рушійною силою розвитку виробництва, але також в поєднанні із технологічним оновленням здатні забезпечувати високі темпи економічного зростання.

Розвиток теорії управління на сьогоднішній день зосереджується на тих підходах, згідно яких у світовій практиці у всіх сферах функціонування людини виділяється посилення впливу технологічної компоненти, у зв'язку із чим зростає роль та значення автоматизованих систем управління соціально-економічними процесами та їх технологічним розвитком.

Тому ідея розвитку цифрової економіки як основи модернізації та технологічних змін та формування новітніх систем управління ними охоплює весь світ, оскільки ефективність використання інформаційних систем та комп'ютерних технологій дозволяє підвищити рівень розвитку будь-якої економічної системи [1].

Основними цілями цифрового розвитку є: прискорення економічного зростання та залучення інвестицій; трансформація секторів економіки в конкурентоспроможні та ефективні; технологічна та цифрова модернізація промисловості та створення високотехнологічних виробництв;

доступність для громадян переваг та можливостей цифрового світу; реалізація людського ресурсу, розвиток цифрових індустрій та цифрового підприємництва.

Окрім того, розвиток інформаційно-комунікаційних технологій сприяє поглибленню інформаційного характеру управлінської праці, а невід'ємною частиною технології управління на сьогоднішній день виступають комп'ютеризовані системні технології, запровадження яких має інтеграційний характер, і забезпечує створення інтегрованих інформаційно-аналітичних систем [1; 4]. Підприємства все частіше вдаються до допомоги сучасних інформаційних систем з метою оцінки і врегулювання зовнішніх та внутрішніх потоків інформації, що збільшуються, що надає змогу використовувати її для аналізу, прогнозування і ухвалення управлінських рішень.

Сучасний рівень інформатизації суспільства, цифровізації та формування економіки знань визначають використання найновіших технічних, технологічних і програмних засобів в різних інформаційних системах економічних об'єктів. Створення автоматизованих інформаційних систем сприяє підвищенню ефективності виробництва на підприємстві і забезпечує якість управління. Досвід створення автоматизованих інформаційних систем, впровадження в практику оптимізаційних методів, формалізація ситуацій виробничо-господарських процесів, оснащення державних і комерційних структур сучасною комп'ютерною технікою корінним чином змінили технологію інформаційних процесів в управлінні.

Зростаючий попит на інформаційні технології і послуги за останні роки привів до того, що сучасні технології обробки інформації орієнтовані на застосування самого широкого спектру робіт, і насамперед, комп'ютерної техніки і засобів комунікації. На їх основі створюються автоматизовані системи і мережі різних конфігурацій з метою не тільки накопичення, збереження, обробки інформації, але і з метою максимального наближення складових автоматизованих інформаційних систем до робочого місця менеджера та керівників головної ланки управління.

На сьогоднішній день спостерігається тенденція до об'єднання різних типів інформаційних технологій у єдиний інтегрований комплекс. Усі вони орієнтовані на технологічну взаємодію сукупності об'єктів, створених пристроями передачі, обробки, накопичення і зберігання, захисту даних, а також дозволяють створювати інтегровані комп'ютерні системи обробки даних великої складності, практично необмежених експлуатаційних можливостей для реалізації та подальшого розвитку управлінських процесів.

На багатьох підприємствах створені інформаційні системи контролю, що забезпечують зворотній зв'язок між визначеними планами

менеджменту і реальними показниками діяльності підприємства. Підприємства, які мають сучасні й точні системи контролю, мають більше шансів для досягнення успіху. Для менеджменту підприємств характерна велика кількість не тільки різних видів планів, але й видів контролю, якість виконання яких забезпечується використанням можливостей сучасних інформаційних систем. Очікуваними результатами побудови системи управління підприємством в умовах інтегрування сучасних автоматизованих інформаційних систем є наступні: ефективність проведення процесу управління підприємством на основі автоматизованих інформаційних систем; раціональний вибір функцій управління й забезпечення їхньої взаємодії; організація роботи елементів системи управління й забезпечення її постійного розвитку на основі автоматизованих інформаційних систем; досягнення цілей поточного управління й стратегічного розвитку підприємства; здатність гнучкого рішення різних проблем управління підприємством; підвищення якості розробки управлінських рішень за рахунок скоординованої роботи всіх підсистем [1; 2].

Отже, під функцією управління в умовах використання інформаційних систем слід розуміти продукт поділу і спеціалізації управлінської праці, відокремлений напрямок управлінської діяльності, що дозволяє здійснювати управлінський вплив із врахуванням засобів і можливостей сучасного програмного забезпечення та інформаційних систем. Акцент управління змістився від досягнення економічної ефективності підприємства до забезпечення якості, гнучкості, обґрунтованості рішень і створення організаційного знання.

Отже, на сучасному етапі інформатизації, модернізації та цифровізації суспільства важливого значення набуває подальший розвиток загальної концепції управління, яка об'єднує всі функції, пов'язані із діяльністю підприємства на ринку, його комунікаціями та взаємозв'язками із постачальниками, виробниками і покупцями. Припинення взаємодії неминуче призводить до втрати конкурентної переваги та до зниження ефективності роботи підприємства, і в кінцевому підсумку – до банкрутства. Це дозволяє зробити висновок про те, що інформаційні системи сприяють створенню «соціального капіталу», і хоча він не має багатьох істотних ознак капітального блага, які вважаються обов'язковими з позицій стандартної неокласичної теорії, по суті, він набуває того ж соціального значення в діяльності підприємства, що і інші активи, в тому числі фізичний, грошовий і людський капітал [3; 5]. Таким чином, кожне промислове підприємство має мережу, яка включає: постачальників, покупців, консультантів, посередників, органи державного управління і т. д. Ця спільність інтересів, що призводить до необхідності діяти в мережі, підтримується технічними можливостями підприємства. Мережеві зв'язки набувають особливого інформаційного

характеру та потребують відповідного технологічного оновлення, модернізації багатьох економічних процесів.

Література:

1. Войнаренко М.П. Інформаційні системи як основа розвитку технологій управління / М.П. Войнаренко, Л.В. Ємчук // Журнал «Бізнес Інформ» Харківського національного економічного університету. – Харків : ХНЕУ, 2012. – № 10. – С. 70–73.
2. Войнаренко М.П. Інформаційні технології в організаційному управлінні підприємством / М.П. Войнаренко, Л.В. Джулій, Л.В. Ємчук // Konzeptuelle Grundsätze des Wirtschaftswachstums bei der Globalisierung : kollektive monographie / herausgegeben vom Doktor Wirtschaftswissenschaften, Professor W. Jatsenko. – Verlag SWG imex GmbH Nurnberg, Deutschland, 2016. – 487 p.
3. Перехідна економіка : монографія / В.М. Геєць, Є.Г. Панченко, Е.М. Лібанова та ін. ; за ред. В.М. Гейця. – Київ : Вища школа, 2003. – 591 с.
4. Войнаренко М.П. Управління розвитком інноваційних бізнес-процесів за умов використання автоматизованих інформаційних систем / М.П. Войнаренко, Л.В. Джулій, О.М. Кузьміна, Т.В. Янчук // Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2017. – № 4. – С. 133–148.
5. Voynarenko M. Modern Ukrainian practice of tax audit implementation / M. Voynarenko, V. Gurochkina // Actual problems of modern science: monograph; edited by Musial Janusz, Polishchuk Oleh, Sorocatyi Ruslan. – Bydgoszcz: Copyright by the UTP University of Science and Technology Bydgoszcz, Poland, 2017. – 921 h. – P. 80–90.

Сидоренко В. С.

студентка

Київського національного економічного університету

імені Вадима Гетьмана

м. Київ, Україна

ВИКОРИСТАННЯ PEST-АНАЛІЗУ ДЛЯ УПРАВЛІННЯ ПРОДУКТОВИМ ПОРТФЕЛЕМ ПІДПРИЄМСТВА ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЙНОЇ ГАЛУЗІ

В сучасному світі дослідження з формування продуктового портфеля підприємства є досить важливим фактором для побудови стратегії підприємства, оцінки ефективності її діяльності, та оцінки економічної перспективи. Формування й підтримання раціональної структури продуктового портфелю дає змогу зменшити зайві витрати підприємства, що є визначальним в ринкових умовах, дозволяє забезпечити стійке функціонування та досягти поставлених цілей.

Під поняттям «товарний портфель» слід розуміти сукупність всіх товарів (товарних груп, видів і різновидів товару), для випуску яких є можливості і технологічні умови даного виробництва [3].

На практиці, товарний портфель підприємства являє собою сукупність товарів чи послуг, які володіють різними рівнями

рентабельності, знаходяться на різних етапах життєвого циклу і, як наслідок, мають різні перспективи розвитку на ринку. Структура і склад товарного портфеля мають бути сформовані відповідно до цілей підприємства, згідно його планування. Таким чином управління структурою товарного портфеля є складним процесом, який полягає у виборі оптимального рішення з урахуванням всіх можливим критеріїв оптимізації та обмежень, які мають місце за даних умов існування, з врахуванням різних альтернатив розвитку.

Для визначення ключових факторів управління продуктивним портфелем підприємства телекомунікаційної галузі використовуємо PEST-аналіз, який є інструментом довгострокового стратегічного планування і складається на 3–5 років вперед, з щорічним оновленням даних. Може бути виконаний у вигляді матриці з 4 квадрантів або в табличній формі.

Виконано аналіз на засадах PEST-аналізу для Товариства з обмеженою відповідальністю «Воля-кабель», яке входить до групи телекомунікаційних компаній Volia. Надає послуги кабельного телебачення, широкосмугового доступу в Інтернет, хостингу серверів та хмарні сервіси.

Умовно процес проведення PEST-аналізу можна поділити на такі етапи: спочатку визначаються фактори, які мають вплинути на продажі і прибуток підприємства; надалі збирається інформація щодо зміни характеристик кожного фактору в динаміці; потім визначається важливість і ступінь впливу кожного фактора; і наприкінці, складання зведеної таблиці PEST-аналізу.

Фактори поділяють на 4 групи: P (Political) – політичні фактори впливу, E (Economic) – економічний стан ринку, S (Social) – соціальний стан ринку, T (Technological) – технологічний прогрес в галузі. Проведено PEST-аналіз для ТОВ «Воля-кабель» (табл. 1). Для проведення PEST-аналізу ТОВ «Воля-кабель» було виділено 4 групи факторів та експертним шляхом визначено ваги субфакторів.

До першої групи «Політичні фактори» було віднесено: нестабільність чинного законодавства (-1,5), державне регулювання галузі (1,0), державна податкова політика (-0,6), рівень корупції та бюрократії (-0,8), військові дії в країні (0,1). До другої групи «Економічні фактори» було відібрано: економічна ситуація в державі (рівень доходів населення) (-1,5), рівень інфляції (-0,8), інвестиційний клімат у галузі (0,3), монополізм у галузі (-0,4), конкуренція у галузі (-0,06). До третьої групи «Соціальні фактори» віднесено: демографічні чинники (-1,2), спосіб життя і звички споживачів (-0,8), вимоги до сервісу та до якості послуг (-0,6), імідж підприємства (0,3), зміна переваг споживачів (-0,4). До четвертої групи «Технологічні фактори» віднесено: впровадження інноваційних технологій (0,9), фінансування досліджень (0,2), розвиток

ринку мобільних пристроїв (-1,5), розвиток інформаційних технологій, діджиталізація суспільства (0,6), захист інтелектуальної власності (0,6).

Таблиця 1

PEST–аналізу ТОВ «Воля-кабель»

Фактори	Вагомість	Ступінь впливу Оцінка (від 1-5)	Вплив (позитивний чи негативний)	Зважена оцінка	Зважена оцінка
1. Політичні					
Нестабільність чинного законодавства	0,3	5	-		-1,5
Державне регулювання галузі	0,2	5	+	1,0	
Державна податкова політика	0,2	3	-		-0,6
Рівень корупції та бюрократії	0,2	4	-		-0,8
Військові дії в країні	0,1	2	-		-0,2
2. Економічні					
Економічна ситуація в державі (рівень доходів населення)	0,3	5	-		-1,5
Рівень інфляції	0,2	4	-		-0,8
Інвестиційний клімат у галузі	0,1	3	+	0,3	
Монополізм у галузі	0,2	2	-		-0,4
Конкуренція у галузі	0,2	3	-		-0,6
3. Соціальні					
Демографічні чинники	0,3	4	-		-1,2
Спосіб життя і звички споживачів	0,2	4	-		-0,8
Вимоги до сервісу та до якості послуг	0,2	3	-		-0,6
Імідж підприємства	0,1	3	+	0,3	
Зміна переваг споживачів	0,2	2	-		-0,4
4. Технологічні					
Впровадження інноваційних технологій	0,3	3	+	0,9	
Фінансування досліджень	0,1	2	+	0,2	
Розвиток ринку мобільних пристроїв	0,3	5	-		-1,5
Розвиток інформаційних технологій, діджиталізація суспільства	0,2	3	+	0,6	
Захист інтелектуальної власності	0,1	3	+	0,3	

Джерело: авторське дослідження

На заключному етапі аналізу зовнішніх факторів впливу на конкурентоспроможність підприємства за методом PEST-аналізу на прикладі ТОВ «Воля-кабель», надамо рекомендації щодо дій в залежності від впливу зовнішніх факторів. При цьому кожен зовнішній

субфактор підприємства телекомунікаційної галузі може бути як позитивним так і негативним.

Політика відіграє важливу роль у формуванні бізнес-середовища в регіоні, державі і на загальносвітовому рівні.

Найбільш суттєвим серед політичних чинників, який може негативно вплинути на діяльність ТОВ «Воля-кабель» є нестабільність чинного законодавства. Один прийнятий закон може обмежити перспективи ведення того чи іншого бізнесу.

Економічне оточення компанії – економічна ситуація у державі, рівень інфляції, інвестиційний клімат у галузі, монополізм у галузі, конкуренція у галузі. Економічна ситуація в країні за результатами нашого дослідження може мати найбільш негативний вплив на результати діяльності компанії. Адже зі зниженням доходів населення, попит на послуги знижується, що негативно впливає на прибуток компанії, на її операційну діяльність, на можливості розвитку, впровадження нових технологій. Вплив цієї групи факторів на компанію важко переоцінити.

Соціально-культурне оточення компанії. Фактори цієї спрямованості надають непрямий вплив на успішність компанії. Це – демографічні чинники, імідж підприємства, рівень доходів населення, рівень реклами та PR, можлива зміна переваг споживачів. Найсуттєвішим чинником виявився – демографічний, що характеризується такими індикаторами, як рівень природного приросту, середня тривалість життя, міграція населення, коефіцієнт народжуваності.

Технологічні чинники набирають все більшої цінності, так як технологічний прогрес прискорюється, ступінь його впливу на всі сфери бізнесу, навіть на найбільш нетехнологічні збільшується. В Україні ринок телекомунікаційних послуг демонструє високі темпи росту.

Технологічне оточення компанії – впровадження нових технологій, фінансування досліджень, захист інтелектуальної власності, розвиток інформаційних технологій, діджиталізація суспільства, розвиток ринку мобільних пристроїв. Останній справляє найбільш негативний вплив на компанію. Сьогодні, згідно звіту НКРЗІ більше 60% ринку телекомунікацій займає мобільний інтернет.

Аналіз послуг операторів телекомунікаційної галузі має виконуватись на регулярній основі, що дозволить своєчасно реагувати на загрози ринку і враховувати їх у своїй діяльності.

Література:

1. Верба В.А. Оптимізація товарного портфеля як чинник підвищення економічної ефективності виробничого підприємства / В.А. Верба, В.В. Ліщинська // Проблеми економіки. – 2014. – № 4. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pekon_2014_4_34.

2. Звіт про роботу Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері зв'язку та інформатизації за 2020 рік. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://nkrzi.gov.ua/images/upload/142/9626/Zvit_NKRZI_za_2020.pdf.

3. Иващенко Н.С. Выбор структуры товарного портфеля предприятия на основе анализа его сбалансированности / Н.С. Иващенко // Маркетинг в России и за рубежом. – 2004. – № 6. – Режим доступу: <https://dis.ru/library/549/25959>.

4. Наливайко А.П. Стратегія підприємства [Електронний ресурс] : навч. посіб. / А.П. Наливайко, Н.М. Гаращенко, Є.В. Прохорова ; за заг. та наук. ред. д.е.н., проф., засл. діяча науки і техніки України А.П. Наливайка. – Київ: КНЕУ, 2016. – 485 с.

Фалдина В. В.

*викладач кафедри економіки підприємств
та інформаційних технологій*

ЗВО «Львівський університет бізнесу та права»

м. Львів, Україна

ВИЗНАЧЕННЯ ПРОЦЕСІВ ВПЛИВУ НА ДІДЖИТАЛІЗАЦІЮ ПІДПРИЄМНИЦЬКИХ СТРУКТУР

Упродовж останні десятиліть спостерігаються процеси зростання рівня діджиталізації у всіх сферах суспільного життя. Це явище супроводжується процесами: глобалізації комунікаційних мереж (явище глобалізації комунікаційних мереж активно обговорюється з кінця ХХ ст. У даному випадку під глобалізацією розуміють перетворення комунікаційної системи, їхню трансформацію, що супроводжується утворенням більш широкої мережі комунікаторів, що обслуговуються й покриваються на великому інформаційному просторі єдиною, але розгалуженою системою засобів масової комунікації та контролюються більш організованою спільнотою їх виробників [1]. А. Добровольська слушно відзначає, що «...постіндустріальна економіка як сфера виробництва інновацій та інформації створила технологічну основу глобальної інтеграції. На базі новітніх технологій (засобів зв'язку і комунікації, комп'ютерної обробки інформації), що уособлюють сучасний етап розвитку техносфери, розвинулась всесвітня інформаційна мережа. Інтернет, що знищив монополію на інформацію, перетворив його користувачів із пасивних об'єктів інформування на активних суб'єктів самостійного відбору та поширення інформації, визначив переваги нового етапу (порівняно з інформаційними технологіями 60–80-х рр.) розвитку інформаційно-комунікаційних технологій. ...» [2]); активізацією електронної комерції (більше 30% всіх онлайн-транзакцій здійснюються за допомогою мобільних пристроїв. До кінця 2020 року загальний обсяг продажів інтернет-магазинів у всьому світі, за прогнозами, повинен досягти позначки в

2 трильйони дол. США. Зростання, порівняно з 2017 роком, складе + 6%. До 2020 року загальний обсяг продажів в Інтернет-торгівлі в світі має подвоїтися. 64% користувачів мобільних пристроїв воліють купувати через мобільні додатки. Приблизно 52% вважають, що браузері в цьому плані зручніші. За даними Eurostat, у Європейському Союзі на сегмент онлайн-торгівлі припадає понад 15% всіх роздрібних продажів у сегменті B2C [3]); підвищення рівня інформаційної або медіа-грамотності пересічного споживача будь-якої товарної продукції (Європейська Аудіовізуальна Обсерваторія (ЕАО) у 2020 році опублікувала Звіт «Відображення практичних дій та заходів у сфері медіа грамотності», ЄС-28. Головну увагу зосереджено на проектах, пов'язаних з наданням медіа послуг через електронні комунікаційні мережі. Проведення даного дослідження було ініційовано Європейською комісією та реалізовано ЕАО та компанією «Mercury Insights». За результатами проведених досліджень виявлено, що у ЄС ефективність діяльності різних суб'єктів ринку і реалізовуваних ними проектів перебуває у тісному взаємозв'язку із рівнем медіа-грамотності. Фактично медіа-грамотність стала якісним фактором, що характеризує потенціал певних соціальних груп до результативної діяльності і конкурентоспроможності [4]. Відповідь на цю тенденцію Міністерство цифрової трансформації України з питань євроінтеграції поставило амбітну мету – зробити усі публічні послуги робочими в онлайн режимі, навчити 6 млн. українців цифровій грамотності та збільшити ІТ у ВВП країни до 10%. На сьогодні 53% українців мають цифрову грамотність нижче базового рівня. Планується, що забезпечувати зростання цифрової грамотності здійснюватимуть через національну освітню онлайн-платформу «Дія-цифрова освіта», а також через мережу у 1,5 тис. хабів: бібліотеки, університети, школи, ЦНАПи – якщо в людини немає доступу до інтернету та цифрових гаджетів. Попри велику кількість інтернет-магазинів і численних сервісів із надання послуг (у трійку найпопулярніших серед українців закордонних інтернет-магазинів входять Amazon, AliExpress и eBay), в Топ-10 найбільш відвідуваних сайтів України входять три майданчики, що пов'язані з онлайн-торгівлею: OLX.ua, Rozetka.com.ua, Prom.ua [5]) за допомогою Інтернету, слід визнати, що багато підприємницьких структур не те, що не мають досвіду у впровадженні технологій електронної комерції, але й не мають власного сайту. Це значною мірою, пов'язано із суб'єктивним фактором, а саме індивідуальними баченнями, можливостями і переконаннями керівників і власників підприємницьких структур, їхньою консервативністю і не схильністю до креативного мислення та інноваційних рішень. Опитування керівників численних підприємницьких структур, які ще досі не наважились впровадити технології електронної комерції вказують на те,

що один з основних аргументів, які вони наводять на користь ризикованості вкладання коштів у розвиток технологій електронної комерції є наукова недоведеність виникнення позитивних економічних ефектів від впровадження технологій електронної комерції. Враховуючи це, дане дослідження присвячене доведенню наявності кореляційної залежності між обсягом прибутку підприємницької структури і витратами на впровадження технологій електронної комерції.

Література:

1. Інформаційний портал «Освіта.UA». *Системи масової комунікації: процеси глобалізації та трансформації*. URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/journalism/25746>.
2. Добровольська А. Глобалізація інформаційного простору: адаптація України до загальносвітових тенденцій. URL: <http://soskin.info/ea/2005/9-10/20050918.html>.
3. Інтернет-видання «lamerbet». *Цікаві факти про інтернет-торгівлю в світі в 2020 році*. URL: <https://lamarbet.com/ua/razvitie-internet-magazina/interesnye-fakty-ob-internet-torgovle>.
4. Розвиток цифрової грамотності 2014–2020 рр. URL: <https://www.nrada.gov.ua/uploads/2019/08/Zvit-EAO-MG>.
5. Електронна комерція в Україні 2018: факти, цифри та цікава статистика. URL: <https://ag.marketing/elektrona-komerciya-v-ukraini-2018>.

СЕКЦІЯ 4. РОЗВИТОК ПРОДУКТИВНИХ СИЛ І РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

Gruzd Maryna

*PhD, Associate Professor at the Department of Public Management,
Public Administration and Regional Economy,
Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics
Kharkiv, Ukraine*

SOCIAL DEVELOPMENT OF UNITED TERRITORIAL COMMUNITIES ASSESSMENT

The presence of significant socio-economic differentiation of the development of united territorial communities (UTC), the urgent needed to reduce it requires, first of all, to determine the level of social development to identify reserves to increase and develop financial and economic potential of UTC, that allows comprehensive assessment strengths and weaknesses of the economy of UTC, identify the place and role of local budgets in ensuring social development.

Unfortunately, not every Ukrainian UTC has the necessary resource base and effective management structure, which negatively affects on ability to sustainable economic growth [1, p. 13].

At the same time, a number of created UTC suffer from a lack of financial and human resources, which makes it virtually impossible to provide public services to their residents in appropriate volumes and quality. Moreover, their inability to perform their functions determine the question the achievement of reform goals – departure from the paternalistic model of development and stimulating socio-economic growth of communities at the local level [2, p. 4].

According to the Monitoring [3], in 2020 the total number of UTCs in the land transfer schedule was 662 units, of which 646 UTCs (97,6 %) received agricultural land plots for communal ownership. The area of land plots transferred to amounted to UTCs – 1,450.8 thousand hectares.

The UTCs social development is a prerequisite for the balanced development of the UTCs and the implementation of local self-government reform, financial decentralization and territorial organization of power in Ukraine. Priority tasks of local government UTC are to develop an effective mechanism effective and efficient use of public funds to solve social problems areas and provide quality public services.

The amount of revenues of the general fund for 2020 is UAH 23.8 billion (UAH), while per 1 inhabitant – 3,244.8, which is 1,492.9 (UAH) less compared to 2019, when the income of the general fund per 1 inhabitant amounted to 4737.7 (UAH) and by 467.4 less than in 2018.

An indicator that allows determining adequacy budget potential of UTC for social development and shows the answer tendencies of forming of local budgets need to establish financial independent local government is to compare their general fund of local budgets per 1 inhabitant and rate general fund expenditures by per 1 inhabitant. During January-November 2020, there is a significant increase in the total fund of local budgets per 1 inhabitant by 563.5 (UAH), in comparison with 2019 – 6762.6 (UAH), the reduction of expenses of the general fund on the 1 inhabitant by 252 (UAH) is also a call sign compared to 2019 – 1,877.8 (UAH) [4].

Secondary schools are the primary objects of financial resources in UTCs. The condition of the educational infrastructure is one of the most important criteria by which residents evaluate the work of UTC governing bodies. During 2020, as part of the implementation of programs for the development of education at the national and regional levels, the allocation of financial resources for the modernization of secondary schools was increased.

According to [4], educational institutions managed by UTCs – 6755 units, or 46,8 % of the total number of secondary schools in Ukraine in 2020. Only 771 UTCs include 4491 secondary schools in communal ownership and 71 transferred the educational subvention to the district budget.

The number of young people living in UTCs is 10,517.5 thousand people (almost a third of the total population of the regions of Ukraine). The number of structural subdivisions on youth policy in UTCs – 392, and the number of specialists on youth policy is only 976.

Decentralization processes in Ukraine are largely aimed at shifting responsibility for the provision of public services to the grassroots level, in particular the UTCs. At the same time, the authorities in UTCs get the opportunity to organize the provision of such services in communities at their own discretion.

Method and adjustment of citizens' social security and providing administrative services completely determined UTC. Information on the implementation of social policy in the 2020 year [3] shows that implementation in UTC purpose of receiving documents for all types of social support involved only 2,713 persons and 2,067 head of community UTC. Of the total number of UTCs in 547, it was decided to create the position of labour inspector. In 367 UTCs are communal institutions providing social services; in 685 UTCs social services are provided by other public institutions. In the staff of public institutions providing social services, only 2,623 social specialists and 1,655 specialists have been included in the staff list of UTC executive committees, whose powers include social work and the providing of social services.

The number of ASCs is 876, which is 171 more than in 2015 and 70 more than in 2019. The total number of ASCs: 59 % were formed by district state administrations; 32 – city councils of cities of district significance,

village, settlement councils; 7 – city councils of cities of regional significance and 2 councils of cities-regional centers and Kyiv City Council (February 10, 2021 [3]).

State support for community development and infrastructure development in 2020 amounted to 101.9 billion (UAH):

- 13.0 billion – regional development;
- 5.0 billion – development of rural areas;
- 2 billion – development in education;
- 61.1 billion – road infrastructure development;
- 4.4 billion – social infrastructure development;
- 2.8 – transport infrastructure development;
- 2 billion – cultural development;
- 0.5 billion – development of sports infrastructure;
- 2.0 billion – energy efficiency [3].

The Ministry of Community and Territorial Development has prepared a list of indicators for assessing the social development of UTC, which are recommended for planning and monitoring the results of development of certain areas in two areas: quality and availability of public services and creation of comfortable living conditions.

These indicators are displayed in the appropriate units of measurement, indicating the value of the indicator in the reporting, previous year to the reporting year, as well as the ratio of the value of the reporting year as a percentage of the previous one.

The author proposes the following list of components and indicators of UTC social development assessment: living conditions of UTC residents:

- resource provision (UTC area; number of territorial communities creating UTC; distribution of land fund by owners and land users; distribution of land fund by land categories; level of population development points; share of ecological network lands; monetary valuation of lands; level of land bioproductivity; land use efficiency; volume, quality condition, possibility of increase, degree and efficiency of water resources use; area, breed composition, age structure, category of protection and productivity of forest resources structure, reserves and the possibility of their growth, the volume and conditions of extraction of mineral resources, health and recreational resources, the level of pollution of water and air basins, soils, the accumulation of all types of waste, the structure of waste, the structure and prospects for electricity elements of the ecological network);

- demographic capacity (total population; age structure; population density; number of students in the locality determined by the UTC centre; birth and death rates; dynamics of natural growth; migration, population aging; demographic burden; officially employed; officially self-employed; share of employed in agriculture, the level, dynamics and structure of unemployment, the supply of jobs, the unemployment rate);

– infrastructure component (capacity, technical condition, density of engineering and transport infrastructure; condition of sidewalks; condition of water supply; condition of drainage; lighting of settlements; gas supply; systems and networks of energy supply; infrastructure for recreation, sports, leisure, culture; outpatient clinics; secondary schools/gymnasiums kindergartens, housing, housing for residents, level of construction, solid waste management, landfill for solid waste).

Social development assessment of UTC ranking is appropriate indicators of living conditions of residents UTC due to the fact that the direct reflection of social situation of UTC is the standard of living. Assessment should include: resource provision, demographic capacity and infrastructure component.

Assessing the social development of UTCs throughout the country gives many positive results for both level, UTC and the state policy of territorial communities in general, primarily to identify the main general and special problems, determine their importance and urgency, which helps to optimally allocate available resources.

References:

1. Bilous Ya.Yu. Analiz pokaznykiv otsinky sotsialno-ekonomichnoho rozvytku obiednanykh terytorialnykh hromad. *Visnyk Skhidnoukrainskoho natsionalnoho universytetu imeni Volodymyra Dalia*. 2017. № 10 (240). S. 12–17.

2. Zakharchenko V.I. Orhanizatsiino-institutsiini ta ekonomichni peredumovy efektyvnoho rozmezhuvannia povnovazhen mizh orhanamy derzhavnoi vlady ta mistsevoho samovriaduvannia v ramkakh reformy detsentralizatsii. *Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu «Ostrozka akademiia», serii «Ekonomika»*. 2020. № 16 (44). P. 10–16.

3. *Monitorynh protsesu detsentralizatsii vlady ta reformuvannia mistsevoho samovriaduvannia stanom na 10 lutogo 2021*. URL: <https://decentralization.gov.ua/uploads/ibrary/file/526/10.02.2021.pdf>.

4. Portal «Detsentralizatsiia». URL: <https://www.decentralization.gov.ua>.

Лазарєв Г. Ю.
*аспірант кафедри публічного управління та адміністрування
Інституту підготовки кадрів
державної служби зайнятості України
м. Київ, Україна*

ІННОВАЦІЙНА ІНФРАСТРУКТУРА ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Інвестиції в інноваційну інфраструктуру є вирішальними рушіями в розвитку економіки будь-якої країни. Оскільки більше половини світового населення зараз мешкає в межах міста, а громадський транспорт та відновлювані джерела енергії стають дедалі важливішими, як і зростання нових галузей промисловості та інформаційно-комунікаційних технологій.

Інноваційний потенціал територіальної громади можна уявити як її здатність здійснювати інноваційні процеси розвитку для набуття нової якості діяльності на основі використання всіх видів ресурсів (економічних, фінансових, виробничо-технологічних, людських, інтелектуальних, культурних, правових тощо), інтеграція яких забезпечується спеціально створеною інноваційною інфраструктурою, елементом якої розглядається інноваційно-орієнтована система управління [1, с. 65].

В Законі України «Про інноваційну діяльність», а саме в статті 1 визначається інноваційна інфраструктура як сукупність підприємств, організацій, установ, їх об'єднань, асоціацій будь-якої форми власності, що надають послуги із забезпечення інноваційної діяльності (фінансові, консалтингові, маркетингові, інформаційно-комунікативні, юридичні, освітні тощо) [3].

Закон відносить до принципів державної інноваційної політики сприяння розвитку інноваційної інфраструктури, а об'єктами інноваційної діяльності є інфраструктура виробництва і підприємництва [3].

Територіальні громади є ключовою ланкою в побудові загальнодержавної інфраструктури. Реформа децентралізації створила умови для розвитку інфраструктури відповідно до потреб територіальної громади. Водночас, слаборозвинена інфраструктура у віддалених від міст територіях, як от транспортна інфраструктура, інфраструктура зв'язку, комунікацій, соціальна, освітня інфраструктура, є проблемою їх розвитку, а тому усунення цієї проблеми є першочерговим заходом.

Розвинута інфраструктура є елементом успішного розвитку економіки та конкурентоспроможності вітчизняних продуктів та послуг на міжнародному ринку. Інноваційна діяльність у всіх сферах життєдіяльності в країні є пріоритетною, враховуючи глобалізацію економіки.

В Стратегії розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року серед основних бар'єрів для розвитку інновацій в Україні виділено слабо розвинуту інфраструктуру, у тому числі інноваційну, оскільки залишаються на низькому рівні показники валового нагромадження капіталу у відсотках до валового внутрішнього продукту, показники екологічної стійкості, доступності та якісної роботи електронного Уряду (використання інформаційних та комунікаційних технологій у поєднанні з організаційними змінами та застосуванням нових навичок у державному управлінні для впровадження державних послуг та демократичних процесів) [4]. Окрім цього, спостерігається недофінансування сфери інноваційної інфраструктури.

У контексті забезпечення сталого розвитку територіальних громад державна регіональна політика в Україні повинна передбачати реалізацію низки заходів, спрямованих на пошук інструментів удосконалення інфраструктурного забезпечення розвитку територій та формування нової фінансової моделі для інвестування довгострокових інноваційних проектів та нових фінансових інструментів [2].

Отже, інноваційна інфраструктура є частиною інноваційної діяльності. Правове регулювання інноваційної інфраструктури складається із Закону України «Про інноваційну діяльність» та Стратегії розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року. Розвиток інноваційної інфраструктури територіальних громад складає загальнодержавну інноваційну структуру. Враховуючи інфраструктурні проблеми територіальних громад, вбачаємо, що першочерговим є їх подолання, тому спостерігається недофінансування інноваційної інфраструктури, внаслідок чого, розвиток інноваційної інфраструктури напряму залежить від приватного сектору економіки. Вважаємо таку державну політику недосконалою, адже інвестування в зазначену сферу є довгостроковим вкладом, який сприятиме розвитку економіки та конкурентоспроможності вітчизняних товарів та послуг на міжнародному ринку.

Література:

1. Довгань В.І. Науково-теоретичні основи інноваційного розвитку об'єднаних територіальних громад. *Стратегічні напрями соціально-економічного розвитку держави в умовах глобалізації* : збірник тез III Міжнар. наук.-прак. конф., м. Хмельницький, 22–23 вересня 2017 р. Хмельницький, 2017. С. 64–67.
2. Олійник Д.І. Стратегічні основи інноваційного розвитку територіальних громад. 2019. URL: <http://old2.niss.gov.ua/content/articles/files/111Oliynyk-6e86a.pdf>.
3. Про інноваційну діяльність : Закон України від 04.07.2002 р. № 40-IV. *Урядовий кур'єр*. 2002. № 143.
4. Про схвалення Стратегії розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року : розпорядження Кабінету Міністрів України від 10.07.2019 № 526-р. *Офіційний вісник України*. 2019. № 57. С. 139

СЕКЦІЯ 5. ЕКОНОМІКА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ ТА ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

Пенькова К. П.

студентка

Інституту бізнес-освіти

Київського національного економічного університету

імені Вадима Гетьмана

м. Київ, Україна

ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ СТРАТЕГІЇ ДЕРЖАВИ НА ЗАСАДАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Концепція сталого розвитку позначила перехід до нового бачення пріоритетів глобального соціально-економічного розвитку. Як міждисциплінарний науковий феномен, який зародився в кінці 60-х – на початку 70-х рр. ХХ століття, дана концепція зазнала значної трансформації. Залежно від переважаючого в той чи інший період часу наукового підходу, змінювалася інтерпретація самого поняття «сталий розвиток».

Вперше наголос на екологічному аспекті та ресурсних можливостях планети у контексті економічного зростання здійснили група науковців на чолі з Д.Л. Медоузом у доповіді «Межі зростання», яка ґрунтувалася на результатах раніше проведених математичних досліджень американського вченого Дж. Форестера і була представлена Римському клубу в 1972 році. Згідно із запропонованою прогностичною моделлю глобального розвитку, що базується на аналізі взаємовпливу таких факторів, як зростання кількості населення, темпи зростання світової економіки, виснаження природних ресурсів і забруднення навколишнього середовища, населення планети неминуче наближається до стану «меж зростання». На думку авторів доповіді, сукупність зазначених вище негативних тенденцій призведе до катастрофічних для людства наслідків – «виходу за межі та колапсу» глобальної системи, найімовірнішим результатом якого буде раптове та неконтрольоване зниження населення та промислової потужності [1].

У контексті формування концепції сталого розвитку важливим етапом стала Конференція ООН з проблем навколишнього середовища, яка була проведена у 1972 році у Стокгольмі. Основною метою конференції було надання рекомендацій державам та міжнародним організаціям щодо захисту та покращення навколишнього середовища. За підсумками конференції було схвалено Декларацію ООН з проблем навколишнього середовища та створено (Стокгольмську декларацію)

та план дій, а також створено Програму ООН з довкілля. Хоча у Стокгольмській декларації не було вжито поняття «сталий розвиток», документ заклав підвалини для формування концепції сталого розвитку. Зокрема, у Стокгольмській декларації зазначається про відповідальність людини за охорону і поліпшення навколишнього середовища на благо теперішнього та майбутнього поколінь (Принцип 1), захист природних ресурсів та екосистем (Принципи 2 і 4) та попередження забруднення навколишнього середовища (Принцип 6). Стокгольмська декларація закріпила відповідальність за захист навколишнього середовища за державою, підкреслила зв'язок між навколишнім середовищем і проблемами розвитку та стала важливим елементом міжнародного екологічного права, констатувавши суверенне право держав на використання їх власних ресурсів та поклавши на них відповідальність щодо забезпечення того, щоб діяльність яка здійснюється в їх юрисдикції не шкодила навколишньому середовищу інших держав (Принцип 21).

Після Стокгольмської конференції розпочався новий етап розвитку концепції сталого розвитку. У наукових публікаціях почали широко вживатися поняття «розвиток без шкоди», «розвиток у відповідності до навколишнього середовища», «розвиток та навколишнє середовище». Також у 1978 році у щорічному огляді Програми ООН з довкілля було сформульовано поняття «екорозвиток» [2]. Таким чином, питання розвитку та навколишнього середовища почали розглядатися як взаємопов'язані.

У 1980 році була оприлюднена Світова стратегія охорони довкілля, розроблена Міжнародним союзом збереження природи, яка була важливою спробою об'єднання проблем розвитку та навколишнього середовища під навколо поняття «збереження довкілля». Незважаючи на те, що у тексті стратегії відсутнє поняття «сталий розвиток», підзаголовок стратегії сформульований як «Збереження живих ресурсів для сталого розвитку», що стало першою згадкою даного поняття.

У 1983 році ООН створила Міжнародну Комісію з довкілля і розвитку, більш відому як Комісію Брундтланд. Метою діяльності Комісії було привернення уваги до негативного впливу соціально-економічного розвитку на стан навколишнього середовища та природних ресурсів, а також розроблення бачення довгострокового сталого глобального розвитку. За результатами діяльності Комісії Брундтланд було оприлюднено доповідь «Our Common Future», у якій було запропоноване визначення сталого розвитку, відповідно до якого сталий розвиток – це розвиток, який забезпечує потреби сьогодення, але не ставить під загрозу здатність майбутніх поколінь забезпечити власні потреби. У доповіді Комісії Брундтланд сталий розвиток включає два ключових поняття:

- поняття «потреб», зокрема потреб, необхідних для існування бідних людей, які мають бути предметом першочергової пріоритетності;
- поняття «обмежень», які накладаються станом технологій та організацією суспільства на здатність навколишнього середовища забезпечувати теперішні та майбутні потреби [3].

У доповіді Комісія Брундтланд підкреслила зв'язок між викоріненням бідності, покращенням навколишнього середовища та рівномірністю соціального розвитку через сталий економічний розвиток. Завдяки доповіді Комісії концепція сталого розвитку набула важливого геополітичного значення та перетворилась на ключовий елемент економічного дискурсу.

Тим не менше, окремі науковці зазначають, що причинно-наслідковий зв'язок між бідністю та погіршенням стану навколишнього середовища, описаний у доповіді Комісії Брундтланд, є розкритим лише з теоретичної точки зору, в той час як на практиці цей зв'язок є складним та пов'язаним з соціально-економічною та політичною ситуацією. Концепція сталого розвитку у доповіді була описана доволі загально, а звіт не зосереджувався на конкретних сферах, не містив жодних строків або індикаторів, відповідно курс на сталий розвиток залишався суто політичною декларацією. Крім того, доповідь не пояснювала, чого вимагатиме «процес змін», тому основний наголос був зроблений на ролі технологій та інституційних трансформацій. Таким чином, звіт Комісії Брундтланд став початковим етапом розвитку концепції сталого розвитку, подальше формування якої відбувалося у політичних документах держав, міжнародних організацій (передусім ООН) та корпорацій. Це призвело до розширення дискурсу щодо концепції сталого розвитку, що призвело до появи великої кількості визначень та тлумачень.

Наступною віхою закріплення поняття «сталий розвиток» економічному та політичному дискурсі стала Конференція щодо навколишнього середовища і розвитку 1992 року у Ріо-де-Жанейро, спрямована на визначення глобального механізму вирішення проблеми деградації навколишнього середовища за допомогою концепції сталого розвитку, зважаючи на той факт, що протягом 20 років інтеграції питань екології в процес прийняття рішень не відбувалося, а стан навколишнього середовища погіршувався. Результуючими документами конференції стали: 1) Декларація Ріо-де-Жанейро щодо навколишнього середовища та розвитку; 2) Порядок денний на XXI століття.

Декларація Ріо-де-Жанейро щодо навколишнього середовища та розвитку містить 27 принципів сталого розвитку щодо прав та відповідальності ООН, які заклали підвалини майбутньої політики та прийняття рішень щодо збалансованого соціально-економічного розвитку та навколишнього середовища.

Сучасні виклики концепції сталого розвитку були переглянуті у 2015 році під час Конференції ООН зі сталого розвитку, результати якої були оформлені у резолюції Генеральної Асамблеї ООН від 25 вересня 2015 року № 70/1 «Перетворення нашого світу: Порядок денний у сфері сталого розвитку на період до 2030 року», якою було проголошено 17 Цілей сталого розвитку і 169 завдань на їх досягнення. Порівнявши звіт щодо виконання цілей тисячоліття та Порядок денний 2030, можна дійти висновку, що Цілі сталого розвитку включають такі нові цілі, як: забезпечення чистою водою та чистою енергією, розвиток інфраструктури, промисловість та інновації, забезпечення економічного розвитку та усунення нерівності, сталі міста та спільноти, відповідальне виробництво та споживання, збереження екосистем, забезпечення миру.

Поява концепції сталого розвитку стала закономірним результатом еволюції поняття «розвиток», яке передбачає підвищення рівня життя кожної людини на Землі, особливо в країнах, що розвиваються. Концепція була сформована як відповідь на такі загрози сучасності, як недотримання прав людини в країнах третього світу, поширення зброї масового знищення і поява глобальних екологічних проблем, які неможливо було вирішувати старими методами. Імплементация концепції сталого розвитку значним чином залежить від рівня соціально-економічного розвитку, забезпечення фінансовими ресурсами та технологіями, а також від різноманіття глобальних політичних та соціально-економічних цілей та інтересів.

Література:

1. Meadows D. H. Limits to Growth [Електронний ресурс] / Donella H. Meadows. – Universe Books, 1972. – 205 с. – Режим доступу: <http://www.donellameadows.org/wp-content/userfiles/Limits-to-Growth-digital-version.pdf> (дата звернення: 05.05.2021). – Назва з екрана.
2. Mebratu D. Sustainability and sustainable development [Електронний ресурс] / Desta Mebratu // Environmental Impact Assessment Review. – 1998. – Т. 18, № 6. – С. 493–520. – Режим доступу: [https://doi.org/10.1016/s0195-9255\(98\)00019-5](https://doi.org/10.1016/s0195-9255(98)00019-5) (дата звернення: 05.05.2021). – Назва з екрана.
3. Our common future. Oxford : Oxford University Press, 1987. – 400 с.

СЕКЦІЯ 6. ГРОШІ, ФІНАНСИ І КРЕДИТ

Безкровний О. В.

*доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Полтавського державного аграрного університету*

Одновол Б. Л.

*здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня
Полтавського державного аграрного університету
м. Полтава, Україна*

ФІСКАЛЬНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ПОДАТКУ НА ДОХОДИ ФІЗИЧНИХ ОСІБ

Податкова система та бюджетно-податкова політика держави відіграють важливу роль у забезпеченні її соціально-економічного зростання та суттєво впливають на формування доходів бюджетів усіх рівнів. Україна докладає значних зусиль для усунення фінансово-економічних проблем, які викликані системною трансформацією нашої країни, та водночас намагається стабілізувати або збільшити податкові надходження. Особлива роль у цьому належить податку на доходи фізичних осіб, який відіграє провідну роль в реалізації перерозподільної політики держави.

Фіскальний потенціал податку на доходи фізичних осіб, який є одним із основних джерел доходів бюджетів, характеризує його здатність забезпечувати необхідними коштами фінансування економічного та соціального розвитку країни та її регіонів. Реалізацію фіскальної функції податків можна оцінити через фіскальну ефективність. Фіскальна ефективність оподаткування визначається ефективністю механізму справляння кожного податку окремо і податкової системи загалом.

Практична цінність проведення оцінки фіскальної ефективності окремих видів податків, за твердженням Ж. Піскової, полягає у визначенні співвідношення податкових надходжень та доходів бюджету і ВВП країни; якими є витрати фінансових ресурсів щодо надання послуги (збір податку); чи отримують платники податків (споживачі послуг) задоволення від їх сплати (споживання продукту) тощо [2].

Податок на доходи фізичних осіб належить до загальнодержавних податків і стягується з доходів фізичних осіб (резидентів та нерезидентів), які отримують доходи із джерел їх походження в Україні [3].

Податок на доходи фізичних осіб дозволяє регулювати розмір кінцевих доходів населення без зміни співвідношення між результатами праці та його оплатою. При цьому, він (податок на доходи фізичних осіб) відноситься до прямих податків і вилучається у грошовому вигляді

за звітний рік і враховується на основі загального заробітку фізичних осіб. Зараз масово обговорюють перспективи його реформування з метою збільшення фіскальних функцій і досягнення справедливості оподаткування.

Розрахунки фіскальної значущості податку на доходи фізичних осіб відображено в табл. 1.

Таблиця 1

**Показники оцінки фіскальної ефективності
податку на доходи фізичних осіб в Україні за 2017–2019 рр.**

Показник	2017 р.	2018 р.	2019 р.
Валовий податковий розрив, млрд. грн.	+3,1	+3,1	+5,7
Коефіцієнт збирання податку на доходи фізичних осіб	1,02	1,01	1,02
Фіскальна значущість податку на доходи фізичних осіб у місцевих бюджетах, %	22,03	24,56	29,53
Фіскальна значущість податку на доходи фізичних осіб у державному бюджеті, %	9,53	9,96	11,01
Фіскальна значущість податку на доходи фізичних осіб у ВВП, %	6,22	6,46	6,93
Коефіцієнт ефективності податку на доходи фізичних осіб у ВВП	0,35	0,36	0,38

Джерело: розраховано автором на основі [1]

Аналітичні дані таблиці 1 дають можливість свідчити про факт стабільного (за останні три роки) зростання рівня фіскальної значущості податку на доходи фізичних осіб у ВВП. Так, у 2017 році вона становила 6,22%, у 2018 році відбулося зростання на 0,24%, у 2019 році тенденція залишилася незмінною і значення показника становило 6,93%, тобто відбулося збільшення на 0,47%. Коефіцієнт ефективності ПДФО у ВВП має аналогічну тенденцію до зростання, що є позитивною динамікою.

Зважаючи на цей факт, можна говорити про суттєве фіскальне значення податку на доходи фізичних осіб у сучасній економіці України. При цьому на ріст фіскальної ефективності прямих податків впливають такі вагомні чинники:

- рівень доходів юридичних і фізичних осіб;
- можливість нарощування фізичними та юридичними особами власного капіталу;
- інвестиційний клімат в економіці загалом та у галузевому розрізі;
- рівень доходів і витрат населення;
- інфляція в країні;
- стабільність та передбачуваність змін податкового законодавства тощо.

Підсумовуючи вищесказане, зазначимо, що податок на доходи фізичних осіб є основним бюджетоутворюючим податком та, водночас, вагомим фінансовим інструментом реалізації бюджетно-податкової реформи в Україні. Підвищення ефективності справляння податку на доходи фізичних осіб в Україні, на сьогоднішній день, вимагає: зниження податкового навантаження на трудові доходи громадян; детінізації заробітної плати; збільшення реальних доходів населення та розширення бази оподаткування.

Література:

1. Звітність про виконання бюджетів. Державна казначейська служба України. URL: <http://www.treasury.gov.ua>.
2. Піскова Ж.В. Формування системи показників фіскальної ефективності податків: теорія і практика. *Науковий вісник Мукачівського державного університету. Серія Економіка*. 2016. Вип. 2 (6). С. 174–180.
3. Податковий кодекс України: Закон України від 02 грудня 2010 р. № 2755-VI / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws>.

Бинда Г. В.

*студентка Фахового коледжу
Чернівецького національного університету
імені Юрія Федьковича*

Марич А. В.

*викладач II категорії
Чернівецького національного університету
імені Юрія Федьковича
м. Чернівці, Україна*

БАНКІВСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ У СФЕРІ ІНВЕСТИЦІЙ

Однією з основних умов успішного розвитку та функціонування банків України є активна інвестиційна діяльність. В сучасних умовах трансформації та розвитку економіки механізм реалізації інвестиційної діяльності неабияк пов'язаний з інвестиційним процесом. Беручи участь в інвестиційному процесі, банки обслуговують рух коштів, які належать інвесторам-клієнтам та призначені для інвестування. Однією з головних інвестиційних функцій банків є мобілізація заощаджень населення і спрямування їх на інвестування через ринок цінних паперів. Також важливою є функція вкладення в інвестиційні проекти власних і залучених ресурсів.

Та важливо зауважити, що інвестиційна діяльність українських комерційних банків відбувається тільки за функцією – обслуговування руху коштів. Будучи активними учасниками фондового ринку, за

рахунок випуску та розміщення власних цінних паперів, банки збільшують свій інвестиційний потенціал, розширюючи види своєї професійної діяльності, здійснюють фінансове посередництво та сприяють розвитку інфраструктури ринку [1].

Розвиток банківської інвестиційної діяльності країни відбувався останніми роками в період розгортання та проходження банківської кризи. Саме криза справила негативний вплив на кількість банківських установ країни, інвестиційний потенціал та розмір сформованих банками активів. За 2016–2019 роки кількість банківських установ в країні скоротилась більш як на 40 одиниць. Станом на початок 2020 р. в системі залишилось 75 банківських установ, з них – 35 банків з іноземним банківським капіталом та 23 – зі 100% капіталом іноземних інвесторів [4].

Негативно впливає на реалізацію інвестиційної діяльності в банківській системі країни те, що в структурі власності банківської системи зменшилася частка капіталу іноземних власників, адже у зарубіжній практиці пріоритетною розглядається саме інвестиційна банківська діяльність.

Банківська інвестиційна діяльність на фондовому ринку націлена на досягнення багатьох цілей, зокрема, підвищення ліквідності банківських установ, захист нагромаджених ресурсів від інфляційного знецінення, зростання прибутковості, створення дочірніх підприємств, розміщення не задіяного в кредитуванні капіталу та ін. [2, с. 94].

Результатом інвестиційної діяльності банків на ринку цінних паперів є формування портфеля фондових інвестицій. Законодавство України не містить обмежень щодо банківських інвестицій за видами цінних паперів. Банки можуть здійснювати інвестиції в акції, державні та приватні облигації, депозитні сертифікати НБУ, похідні, векселі. На відміну від фінансування інвестицій в основний капітал, інвестиції в цінні папери у більшості банків носять короткостроковий характер і полягають в утриманні придбаних ліквідних цінних паперів до перепродажу на ринку за більш високою ціною, або в утриманні боргових цінних паперів до терміну їх погашення емітентом. Склад портфеля цінних паперів вітчизняних банків за видами фондових інструментів в 2016–2020 рр. представлений в табл. 1 [3].

Станом на 01.11.2020 р. загальний обсяг вкладень банківських установ країни в цінні папери становив 674,4 млрд. грн., що на 342,1 млрд. грн. більше, ніж у 2016 році. Така тенденція свідчить про стрімке зростання обсягів банківських інвестицій у цінні папери. Зокрема, частка інвестицій в акції на початок 2020 року склала 1,6% складу портфеля, що на 1,5% більше, ніж у 2016 році. Частка ОВДП в складі портфеля зменшилася на 17,7%, порівняно з 2016 роком. Аналізуючи темп приросту у 2016–2020 роках, бачимо, що стрімко зросла сума вкладень в: акції (2055,8%); ОВДП (64,7%); та похідні (116,6%).

**Склад портфеля цінних паперів банків
за видами фондових інструментів в 2016–2020 рр.**

Показники	Роки					Темп приросту, %
	2016	2017	2018	2019	01.11.2020	
Портфель цінних паперів разом, млн. грн. у тому числі:	332 273	425 803	480 615	539 466	674 384	103,0
акції	493	60	908	10 386	10 628	2055,8
ОВДП	312 470	348 638	407 443	367 060	514 605	64,7
похідні	4 715	7 653	6 907	7 222	10 215	116,6
Частка акцій в складі портфеля, %	0,1	0,0	0,2	1,9	1,6	962,2
Частка ОВДП в складі портфеля, %	94,0	81,9	84,8	68,0	76,3	-18,9

Досліджуючи загальну ситуацію інвестиційної діяльності банків, можна навести низку методів, що дозволять забезпечити нарощування інвестиційного потенціалу банків:

- розробка інноваційної стратегії розвитку банківської системи в умовах функціонування економіки;
- об'єднання невеликих банків, з метою підвищення їх конкурентоспроможності на банківському ринку;
- збільшення депозитної бази банківських установ, через завоювання довіри до діяльності банків;
- нормалізування прибуткової частини банків і використання її на інвестиційну діяльність;
- посилення вимог до управління ризиками, що дозволить зменшити обсяги відволікання банківських ресурсів у проблемні кредити;
- покращення державного регулювання банківської діяльності.

Саме зазначені заходи дозволять наростити інвестиційний потенціал банківської системи, що позитивно впливатиме на економічний стан країни в цілому.

Щодо сучасного стану функціонування банківської системи, то можна спостерігати розвиток інвестиційної діяльності на ринку цінних паперів. Банківські ресурси активніше спрямовані на реалізацію кредитної та бюджетної політики держави та залишаються недостатньо задіяними у механізмі фінансування господарської діяльності. Вдосконалення діяльності банків у сфері інвестицій залежить безпосередньо від стимулювання розвитку та удосконалення даного ринку, корпоративного сегмента та сегмента ОВДП, більш активного поширення фондового механізму фінансування господарської діяльності, що

сприятиме розширенню переліку ефективних цінних паперів та збільшенню їх обсягу у біржовому та позабіржовому обороті.

Література:

1. Аналітичний огляд банківської системи України за 2019 рік: Національне рейтингове агентство «Рюрік». URL: https://rurik.com.ua/documents/research/bank_system_2019.pdf.
2. Вовчак О.Д. Особливості інвестиційної діяльності банків як фінансових посередників в Україні. *Бізнес Інформ*. 2018. № 11. С. 94–101.
3. Основні показники діяльності банків України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist/data-supervision#1>.
4. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <http://www.bank.gov.ua>.

Бойко Т. Ю.

*кандидат економічних наук,
доцент кафедри фінансів, обліку і маркетингу
ДВНЗ «Придніпровська державна академія
будівництва та архітектури»*

Ганзуля А. О.

*студентка економічного факультету
ДВНЗ «Придніпровська державна академія
будівництва та архітектури»
м. Дніпро, Україна*

ІСТОРИЧНА РЕКОНСТРУКЦІЯ ВИНИКНЕННЯ СИСТЕМИ МІСЦЕВОГО ОПОДАТКУВАННЯ В РІЗНИХ КРАЇНАХ ЯК ДЖЕРЕЛА ФОРМУВАННЯ МІСЦЕВИХ ФІНАНСІВ

Передумовою виникнення системи місцевого оподаткування стало необхідність виконання державою своїх функцій в будь-якому регіоні, що потребує відповідного фінансового забезпечення. Основним же джерелом таких ресурсів стають місцеві податки і збори, що встановлюються безпосередньо органами місцевого самоврядування відповідно до чинного законодавства, вони є обов'язковими до сплати та зараховуються до їх бюджетів.

Вважається, що одним з перших місцевих податків став податок на користь бідних, який був введений в Англії ще у XVII ст. [1, с. 41]. Необхідність для його запровадження обумовлена падінням рівня життя населення Англії і, як наслідок, зростанням кількості жебраків, бідних та злидарів. Тому, одною з головних функцій уряду на той момент, було забезпечення фінансової підтримки бідних верств населення саме за рахунок пожертвувань місцевих заможних громадян. Підставою стягнення такого податку з заможних громадян було наявність у них

нерухомого майна та землі. Наряду з податком на користь бідних почали вводити дорожні податки на утримання місцевою владою доріг, шкільні податки на забезпечення муніципальних навчальних закладів. Згодом, з'являлося ще більше податків, а саме на утримання лікарень, охорону правопорядку та робіт із благоустрою міст.

У славетній країні Франції місцеві податки були впроваджені як надбавка до загальнодержавних податків органів влади, таких як: «подомовий», «поземельний», «промисловий» [1, с. 96]. З часом органам місцевого самоврядування було дозволено встановлювати то податків такі надбавки як «добавочні сантими». Сантимом називається дрібна монета Франції. В структурі місцевих податків Франції виділився особливий податок «октруа» – непрямий податок, який стягувався з продуктів споживання під час їх завезенні на територію місцевого союзу.

В Пруссії, до місцевого бюджету, в управління органів самоврядування, які були наділені широкими повноваженнями, починаючи з 1892 р. передавались реальні податки, такі як: «подомовий», «поземельний», «промисловий». Крім того, була створена система місцевих надбавок до податку. Одночасно з цим общини мали право запроваджувати податок на приріст цінностей, передумовою застосування якого було зростання цін на землі у містах що економічно розвивалися. Особливим видом місцевого оподаткування стало так зване «спеціальне обкладання», яке носило одноразовий характер та спрямовувалось на фінансування робіт, пов'язаних з благоустроєм міст.

Розвиток системи місцевого оподаткування на українських землях та в Росії, пов'язаний з формуванням перших органів місцевого самоврядування таких як «земства». На перших етапах становлення земські повинності збиралися без законодавчо регламентованих правил та норм, крім того їх розподіл відбувався довільно. Але з розвитком державного управління на місцевому рівні, саме Олександром I, було законодавчо затверджено єдине положення по справлянню таких місцевих податків [1, с. 130].

В Росії першим законодавчим актом, який визначав порядок місцевого оподаткування був Указ від 01.05.1805 р., який регламентував поділ повинностей на тимчасові та щорічні, внесків дворянства на обов'язкові та добровільні [2]. З розвитком місцевого самоврядування земські повинності зазнавали певних змін, оскільки відбувалось розмежування повинностей на загальні та часткові, що обґрунтовувалось розподілом функцій між державою та місцевими органами самоврядування. В 19 ст. в Росії існували натуральні земські повинності, які справлялися з селян та міщан, шляхом особистої праці згідно встановленої черговості та визначених завдань. Наприкінці 19 ст., а саме у 1851 р. були видані нові правила поділу земських повинностей на

дві групи: державні та місцеві. Державні спрямовувались на користь задоволення потреб всіх територій імперії, а місцеві – на користь однієї губернії чи групи губерній.

У зв'язку з скасуванням кріпацтва виникла необхідність перегляду структури земських повинностей і податкового навантаження на селян. Одночасно з земською реформою в 1864 р. відбулося вдосконалення системи місцевого оподаткування. Так, насамперед, до складу земських повинностей входили лише місцеві, які не входили у структуру державних фінансів. Крім того, було визначено коло обов'язкових та необов'язкових повинностей. До обов'язкових було віднесено:

- утримання суддів та приміщень для перебування ув'язнених;
- утримання закладів, які управляли селянськими справами;
- видача квартирних коштів деяким категоріям чиновників;
- на деякі видатки по військовим повинностям;
- здійснення мри проти чуми усієї худоби та інші.

Однак, було розширено склад губернських повинностей, серед яких найбільш розповсюдженими були видатки по утриманню медичних закладів, органів опіки, а також у західних губерніях Російської імперії існували збори на користь духовенства та благоустрою приміщень для православних сільських приходів.

Після жовтневої революції, у 1917 р., земське самоуправління було ліквідовано, на зміну йому прийшли місцеві ради, що стало поштовхом до запровадження таких зборів як поголовний, з худоби та з житлових приміщень. У 1926 р. було прийняте нове Положення про місцеві фінанси, яке регламентувало існування лише 4 видів місцевих податків та зборів, але союзним республікам надавалося право запроваджувати власні місцеві податки, які не передбачені загальносоюзним законодавством. Так, в УРСР перелік таких місцевих податків та зборів на той час охоплював 14 видів [3, с. 37]. В період другої світової війни, а саме в 1942 р., до їх складу були додатково включені: разовий збір на колгоспних ринках, та збір з власників транспортних засобів.

Отже, в період існування Радянського Союзу кількість місцевих податків та зборів обмежувалося лише 4 видами, але вони не відігравали суттєвої фіскальної ролі, оскільки становили в структурі доходів місцевих бюджетів незначну частину. Перехід від адміністративно-командної системи до ринкової економіки передбачає суттєве підвищення ролі місцевого оподаткування.

В умовах становлення незалежної України, початок формування інституту місцевого оподаткування був покладений разом із прийняттям 20 травня 1993 р. Декрету Кабінету Міністрів України «Про місцеві податки і збори», яким визначалися 16 видів місцевих податків та зборів, їхні граничні розміри та порядок обчислення. Починаючи з 2015 р. і по теперішній час в Україні реалізується реформа децентралізації

влади, яка спрямована на розширення повноважень місцевих органів самоврядування і створення ефективної системи місцевого оподаткування, яка забезпечить виконання функцій держави на регіональному рівні.

Література:

1. Петленко Ю.В., Рожко О.Д. Місцеві фінанси: Опорний конспект лекцій. Київ : Кондор, 2003. 282 с.
2. Тищенко В.Ф. Розвиток місцевого оподаткування в Україні. *Фінансовий простір*. 2018. № 2 (30). С. 90–98.
3. Крупей Н.С. Податки і платежі: історичний аспект. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*: Зб. наук. праць. 2012. № 1(12). С. 28–40. URL: <http://www.fkd.org.ua/article/download/28834/25836> (дата звернення: 02.05.2021).

Zharikova Olena

*Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Banking and Insurance
National University of Life and Environmental Science of Ukraine*

Pashchenko Oksana

*Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Economic Theory
National University of Life and Environmental Science of Ukraine*

Cherkesenko Kateryna

*Student
National University of Life and Environmental Science of Ukraine*

FINANCIAL SUPERMARKET MODEL: CHARACTERISTICS OF RISK ANALYSIS METHODS OF INSURANCE COMPANIES

Insurance is a system of economic relations between policyholders and insurers, which includes a set of forms and methods of creating trust funds (insurance funds) and their use to compensate for losses caused by various adverse events (insurance events) [2]. Also, insurance is a system of economic relations arising from the purchase and sale of insurance coverage in the process of meeting public needs for insurance protection [1]. For most domestic banks, credit risk is the main importance that needs to be controlled and minimized. Credit risk is the one that a borrower defaulting on required payments to a bank. In terms of economic transformation, bancassurance can be an effective method of minimizing the bank's credit risk [1; 2]. The banking system is a set of financial institutions. Scenario analysis is one of the analysis methods enabling to assess the simultaneous impact of risks on the insurance company activities in case of a probable event. Comparative

characteristics of risk analysis methods of the insurance company are given in Table 1.

Table 1

**Comparative characteristics of risk analysis methods
of the insurance company**

Method	Advantages	Disadvantages
Sensibility analysis	Analysis of the impact of a particular factor on the result Visibility of the obtained results in graphs	Theoretical principles of the factor influence may differ from the practical ones
Solution tree	Diversified analysis of all possible variants of affairs Provides interdependence of consequent decisions	Limited amount of development variants
Scripts method	Ability to consider the impact of a set of factors Identification of information on possible deviations	Subjective difficulties Baffling complexity
Monte Carlo method	Cooperation applying various economic and statistical methods Considering various event scenarios	Use of specialized program

It should be noted that stress testing is widely used abroad nowadays and it is enshrined in Ukrainian law in [3].

Stress – testing, as a way to assess the financial condition of the insurance company and its risks is relevant for insurance companies and provides

- the ability to identify weaknesses in existing businesses;
- models of corporate governance improvement;
- development of the necessary risk prevention and mitigation strategy;
- monitoring the reserves adequacy.

However, stress testing has some disadvantages:

- modeling of an infinite number of scenarios;
- combinations of risks may not be combined in practice;
- scenarios are static the time lag after the crisis may not be taken into account.

Stress testing, as a method of risk management, should be used in an insurance company to identify unlikely risks or events to influencing the financial condition. However, it helps to identify the amount of losses on such risks or events and to assess whether the company will be able to cover them at its own expense.

In addition to these methods, there are currently innovative methods of risk management, which imply using EVA and RAROC tools [1; 2; 3; 10].

EVA and RAROC indicators are important in assessing the financial risk management for insurance companies.

EVA (economic value added) is a financial indicator that expresses the economic value added or profit of an insurance company over a period of time and can be used to determine the market value of a company, branch, division or agency and the effective operation of the company or division. This indicator makes it possible to assess the activities of the insurance company and its management decisions, since an increase in the value indicates an increase in the value of the company, and hence its profitable activities. It can be used to develop risk management systems for long-term activities.

RAROC (risk-adjusted return on equity) is a financial indicator that shows the share of net profit that was received in excess of the expected profit of the company's shareholders. It also allows you to analyze the insurance company performance or management. This indicator allows you to estimate the profitability of the company or the unit for a period of time. this indicator is advised to use to calculate the profitability of the available data on financial activities and to analyze the financial costs for company risks.

Thus, the approaches dealing with specific risks are the most adapted in terms of risk management implementation. They reflect not only the classification of risks and methods to manage them, but the methods of measurement as well. The disadvantage of risk classifications is that they do not reflect the full list of hazards that threaten different segments of the business, focusing only on its individual parts. Despite the existence of risk management systems today, they still do not provide fully effective protection of the insurer from various types of financial threats. Today, there are many opportunities and forms of merging an insurance company and a bank. However, the most promising are those forms of interaction between financial intermediaries that allow their full integration. the idea of a financial supermarket is among these forms. The main goal of a financial supermarket is to maximize the customer satisfaction throughs accelerating and facilitating the provision of a wide range of financial services in one site. Financial supermarket (Fig. 3) is a customer-oriented business model, which is an integrated channel of the consumer access to financial services [10]. A financial supermarket is a universal financial intermediary able to provide customers with a full range of financial services. However, in real economic conditions, the package of services offered by the financial supermarket is somewhat narrowed. Banking, insurance and investment are the main components of the model that have a stable market demand. The addition of other components of the financial supermarket is determined according to:

- legal boundaries governing financial activities;
- existing and potential demand for financial products;
- the level of financial market development in the country as a whole and individual segments [10].

PrivatBank is approaching the definition of a financial supermarket given above. The main feature of this phenomenon is the establishment of banking and insurance business on the basis of and within a powerful bank. Also, the bank actively cooperates with customers online, which significantly expands the range of possible financial and other services [30].

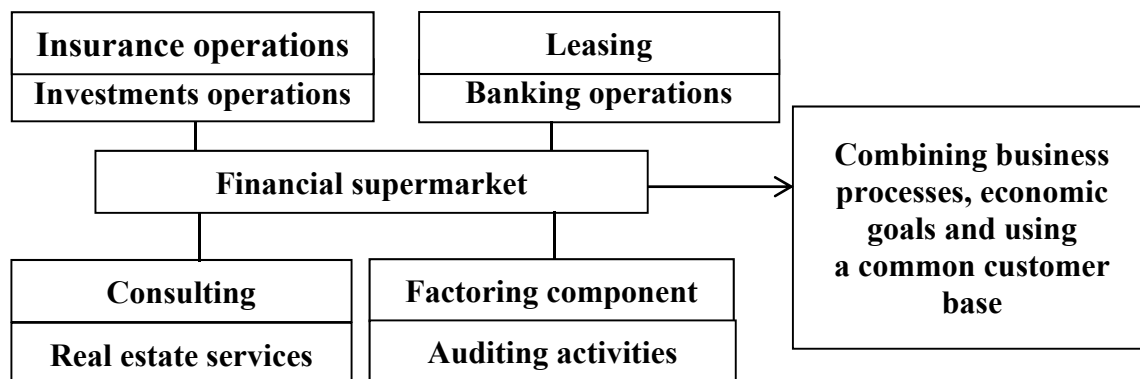

Fig. 3. Financial supermarket model

Source: designed by the authors based on their own research

Thus, the example of PrivatBank shows that banking insurance technologies play an important role at the present stage of the domestic financial segment development. Banking experts expect that large customer base and a wide network of branches and outlets will contribute to revenues from insurance products sale in 2020 may amount to 15% of total bank revenues, as the volume of bank insurance in PrivatBank is growing quite rapidly.

References:

1. Kloba L.H. (2012) Finansovyi supermarket – innovatsiina model rozvytku komertsiinoho banku. *Visnyk Nacional'nogo universytetu "L'vivs'ka politehnika". Problemy ekonomiky ta upravlinnia*, no. 725, pp. 103–110. (in Ukrainian)
2. Kremen V.M. (2008) Osoblyvosti vykorystannia kontseptsii “bancassurance” u diialnosti finansovykh konhlomerativ. *Ekonomichnyi prostir*, no. 20, pp. 99–106. (in Ukrainian)
3. Kubiv S. (2006) Vsi vydy finansovykh posluh – v osnovnomu ofisi. *Kredobiznes*, no. 2, pp. 4–7. (in Ukrainian)
4. Ohliad rynku Bancassurance: stratehichniy napriamok rozvytku strakhovoho rynku Ukrainy. *Zhurnal «Strahova sprava»*. Available at: <https://forinsurer.com/public/04/11/21/1762>. (in Ukrainian)
5. Novykova M.V., Svyrydovych M.S., (2014) Finansovyi supermarket yak forma intehratsii bankiv i strakhovykh kompanii. *Problemy pidvyshchennia efektyvnosti infrastruktury*, p. 38. (in Ukrainian)
6. Niezviestna O.V., Shyshov V. Otsinka ta shliakhy pokrashchennia finansovoho stanu bankiv Ukrainy. No. 1–2, pp. 41–48. Available at: <http://www.securities.usmdi.org/?p=22&n=42&s=401>. (in Ukrainian)
7. Tagirbekov K.R. (2003) *Osnovy bankovskoy deyatelnosti: uchebnik*. Moscow: «Ynfra-M». (in Ukrainian)

8. Pikus R.V. (2012) Finansovyi supermarket yak forma intehratsii bankiv i strakhovykh kompanii. *Teoretychni ta prykladni pytannia ekonomiky*, no. 1 (27), pp. 181–187. (in Ukrainian)

9. Potapenko E.G., Kulapov V.L. (2011) *Teoreticheskie osnovy pravovoy integracii*: monografija. Moskva: Jurlitinform. (in Russian)

10. Prykaziuk N.V., Bilokin L.O. (2017) Teoretychne uporiadkuvannia metodiv ta instrumentiv finansovoho ryzyk-menedzhmentu strakhovykh kompanii. *Ekonomichniy analiz: zb.nauk. prats. Ternopil: «Ekonomichna dumka»*, no. 27 (1), pp. 139–149. (in Ukrainian)

Мельник П. О.

студент

Інституту бізнес-освіти

Київського національного економічного університету

імені Вадима Гетьмана

м. Київ, Україна

УПРАВЛІННЯ ІНФЛЯЦІЄЮ В СТРАТЕГУВАННІ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

Інфляція є важким соціально-економічним явищем, що існує вже досить тривалий час. На думку істориків-економістів, вона з'явилася одночасно з виникненням грошей, так як нерозривно з ними пов'язана. Але якщо раніше інфляція виникала в надзвичайних ситуаціях (таких як війна, наприклад), то в останні кілька десятиліть вона стала хронічною у багатьох країнах. Сучасній інфляції, справді, притаманний ряд відмінних рис: якщо раніше інфляція мала локальний характер, то зараз – повсюдний, і якщо раніше вона мала періодичний характер, то зараз – вона стала постійним, стійким фактором виробничого процесу.

Сучасна економіка являє собою взаємозв'язок між ринковим механізмом і елементів державного регулювання. Державне регулювання у сьогоdnішніх умовах просто необхідно для розвитку економіки. При цьому, ступінь державного регулювання залежить від рівня розвитку ринкових відносин. Незалежно від політичної та соціально-економічної системи, яка існує в державі, економіка певною мірою регулюється державою в особі державних органів. Держава впливає на економіку за допомогою законодавчих обмежень, податкової системи, обов'язкових платежів та відрахувань, державних інвестицій, субсидій, пільг, кредитування, здійснення державних соціальних та економічних програм.

Забезпечення економічного зростання багато в чому визначається якістю державного впливу на всі сторони економічного розвитку країни. Економічне зростання стає найважливішим і визначальним об'єктом

державного регулювання економіки активність держави у вирішенні складних і численних завдань забезпечення економічного зростання повинна бути значно підвищена і спрямована на реалізацію наявного потенціалу зростання економіки.

Держава може вплинути на економічне зростання шляхом зниження податкового навантаження або збільшення витрат держави. Збільшити державні витрати можна за умови достатньо високого рівня доходів. Проблема збільшення доходів держави вирішується через зниження податкових ставок з одночасним підвищенням рівня податкового адміністрування. Слід прагнути, щоб належні до сплати податки максимально потрапляли до бюджету [1].

Основним проблемним питанням у формуванні та реалізації бюджетної політики в контексті досягнення фіскальної стійкості держави є її вимушена відокремленість від стратегічних завдань економічної політики держави, оскільки чітке виконання поставлених завдань, насамперед соціального характеру, формує її короткострокову спрямованість. Особливо яскраво це виявилось у зв'язку зі здійсненням термінових заходів щодо боротьби з COVID-19: забезпечення оперативного перерозподілу бюджетних коштів; призупинення роботи над Бюджетною декларацією на 2021–2023 рр.; відповідні прогнози місцевих бюджетів.

Нереформованість системи стратегічного планування як цілісної системи обмежує можливості утворення повноцінних зв'язків між бюджетним плануванням та пріоритетними напрямками розвитку держави, а спрямованість системи управління державними фінансами на здійснення контролю витрат та реалізацію короткострокових завдань призводить до формальності у забезпеченні виконання результативних показників, а не ефективного надання публічних послуг. У зв'язку з цим бюджетна політика України має бути підпорядкована інтересам реалізації загальнодержавної стратегії розвитку економіки, забезпечення стабільності державних фінансів на основі застосування принципів послідовності та передбачуваності, посилення фіскальної та бюджетної дисципліни, поліпшення ефективності планування і здійснення бюджетних видатків [2].

Модель економічного та соціального розвитку, яка наразі склалася в Україні, формувалася внаслідок непослідовної та суперечливої політики, в умовах послідовних політичних економічних криз та під потужним впливом різноспрямованих сил, які мали щодо України свої геоекономічні та геополітичні інтереси. Як наслідок, замість соціально орієнтованої конкурентоспроможної ринкової економіки в Україні склався дезінтегрований внутрішньо суперечливий конгломерат фрагментованих ринків, які не забезпечують повноцінної інклюзивності

економічного розвитку, перерозподіляючи значну частку його результатів на користь вузького кола економічних «гравців».

Структурно деформована, диспропорційна економіка не реагує належним чином на звичні стимулятори економічного розвитку – зростання споживчого та інвестиційного попиту, позитивну кон'юнктуру зовнішніх ринків, скорочення податків, значні обсяги бюджетних видатків. Потенціал зростання «витікає» з країни через негативне сальдо торговельного балансу, високе боргове навантаження, вплив капіталу та людських ресурсів. Позбавлена власних стабільних рушіїв розвитку, українська економіка критично залежить від коливань на зовнішніх ринках. Про неможливість досягти сталого і динамічного розвитку без суттєвих змін структури економіки та застарілих засобів її регулювання свідчать періодичні занурення економіки України у глибокі системні кризи, кожна з яких поглиблює її відставання від найближчих європейських сусідів.

У рамках моделі соціально-економічного розвитку, що склалася, значна частина населення не бачить власного майбутнього, а бізнес не зацікавлений у легальній стратегічно орієнтованій діяльності на національних теренах. Звідси – втеча капіталу, значна частка осіб, орієнтованих на еміграцію з країни, «внутрішня еміграція» – переорієнтація людей на поточне виживання, відчуження від інтересів та цілей розвитку держави.

Наступне десятиліття ставить Україну перед вибором. Досягти відновлення та перевершення докризових рівня та якості життя населення, зменшити диспаритет в цих показниках з країнами ЄС, сформувати достатній ресурс для трансформацій, які детермінують відповідний статус національної економіки у глобальному конкурентному середовищі, – або «розчинитися» як нації під впливом активніших глобальних потуг, готових поглинути вітчизняні природні та людські ресурси [3].

Література:

1. Геєць В.М. Інноваційна Україна – 2020: основні положення Національної доповіді (стенограма наукової доповіді на засіданні Президії НАН України 13 травня 2015 року). Вісник Національної академії наук України. 2015. № 7. С. 14–22.

2. Національний ін-т стратегічних досліджень. Проблеми та перспективи зміцнення стійкості фінансової системи України [Електронний ресурс] : Електрон. наук. вид. / Національний інститут стратегічних досліджень. – [Б. м. : б. в.], 2021. – 104 с. – Режим доступу: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2021-02/e_book_zhalilo_2-sait-2_0.pdf. – Назва з екрана.

3. УКРАЇНА – 2030. Стратегія зміни майбутнього [Електронний ресурс] // https://niss.gov.ua/sites/default/files/2021-02/e_book_zhalilo_2-sait-2_0.pdf. – Режим доступу: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2021-02/e_book_zhalilo_2-sait-2_0.pdf. – Назва з екрана.

Ніколаєва О. Г.
*кандидат фізико-математичних наук,
доцент кафедри економічної кібернетики та прикладної економіки
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна*

Ковель П. М.
*магістр
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна
м. Харків, Україна*

ОПТИМІЗАЦІЯ ПОРТФЕЛЯ ЦІННИХ ПАПЕРІВ НА РИНКУ СМАРТФОНІВ

Оптимізація структури портфеля цінних паперів – одне з найбільш важливих завдань в інвестиційній діяльності. Сутність портфельної оптимізації полягає в тому, щоб вибрати з сукупності альтернативних портфелів той, який за підсумками спостережень принесе протягом деякого періоду найкращий результат з точки зору інвестора. Тобто потрібно визначити конкретні активи для вкладення коштів, а також пропорції розподілу капіталу між активами.

Згідно із 3-ою статтею Закону України «Про цінні папери і фондовий ринок», цінні папери – це документи, які мають встановлену форму з відповідними реквізитами, що посвідчують майнові права, в т. ч. і грошові, визначають взаємовідносини між особою, яка їх розмістила, і власником та передбачають виконання всіх зобов'язань згідно з умовами їх розміщення, а також можливість щодо передачі прав, які впливають із цих документів іншим особам [1].

Процес інвестування у цінні папери, управління якими здійснюється як єдиним цілим, розглядається як портфель цінних паперів.

Основна ціль портфельного інвестування – забезпечення дохідності, яка була б вища, ніж витрати, що пов'язані з обслуговуванням залучених коштів. Задля досягнення цілей інвестор розробляє конкретні завдання.

Формування портфеля цінних паперів може відбуватися із включенням великої кількості фондових інструментів. Існує багато класифікацій портфелів цінних паперів, зокрема – по мірі ліквідності, за метою, стосовно ризиків, за умовами оподаткування інвестиційного доходу.

Існують конкретні етапи в процесі формування портфеля цінних паперів. Процес управління портфелем цінних паперів спрямований на збереження найважливішої інвестиційної якості портфеля з урахуванням всіх характеристик та властивостей його складових таким чином, щоб це відповідало інтересам його власника з точки зору раціонального співвідношення дохідності та ризику. Виділяється два

підходи стосовно управління портфелями – активні та пасивні інвестиційні стратегії [2].

Метою оптимізації портфеля цінних паперів є формування такого портфеля цінних паперів, який би відповідав вимогам як за доходністю, так і за ризикованістю.

Розповсюдженим варіантом формування портфеля є його диверсифікація, яка може мати галузевий характер. Під цим розуміється інвестування в цінні папери компаній однієї галузі. Одним із найбільш перспективних з точки зору інвестування у цінні папери, є світовий ринок смартфонів, і ось чому:

1. Смартфони, які є товаром на цьому ринку, в останнє десятиліття впевнено стали невід’ємною складовою життя людини – більш ніж у половини населення світу вони є, і цей показник стрімко росте. У міру того, як все більше людей використовують мобільні технології, очікується, що доходи і прибуток галузі будуть зростати, а разом з ними і прибуток інвесторів, які володіють акціями деяких провідних світових компаній з виробництва смартфонів.

2. На світовому ринку смартфонів присутня достатня кількість компаній, які є конкурентоспроможними. Також вони повністю відповідають принципам світового права, що є також важливим для інвестора.

3. Ринкові тренди є досить сучасними та технологічними. Майже кожен новий квартал у багатьох провідних виробників з’являються нові конкурентоспроможні моделі. Це призводить до того, що люди досить часто купують нові моделі на заміну старим. Тому компанії безперебійно отримують стабільний дохід з продажів.

4. Провідні компанії галузі мають гарні показники доходу та капіталізації. Згідно з рейтингом Fortune 500 сайту fortune.com три компанії галузі – Apple, Samsung, Huawei входять до числа найбільших за показником доходу за минулий рік [3]. Також, згідно із рейтингом The 2020 World’s Most Valuable Brands сайту forbes.com так само три компанії галузі – Apple, Samsung, Huawei входять до числа найбільших (100) за показником капіталізації [4].

Для прийняття обґрунтованого рішення щодо формування оптимального портфеля цінних паперів в сучасних умовах необхідно використовувати економіко-математичні методи і моделі. Існує багато класичних моделей формування оптимального портфеля цінних паперів: модель вибору портфеля Марковіца, одноіндексна модель Шарпа, модель оцінки капітальних активів (САРМ), модель Тобіна, модель Блека, модель Тобіна-Шарпа-Дж.Лінтнера, модель квазі-Шарпа і т. п. В даному дослідженні ми зупинилися на моделях Марковица та квазі-Шарпа в силу їх простоти і ефективності.

Для формування портфеля цінних паперів на ринку смартфонів візьмемо щомісячні дані динаміки зміни вартості акцій 5 найбільших компаній на ринку смартфонів за період з серпня 2018 р. по жовтень 2020 р. Означеними компаніями є Huawei, Samsung, Apple, Xiaomi та Lenovo.

Для методів квазі-Шарпа і Марковиця ставилися дві задачі оптимізації в кожному з методів – за критеріями максимізації дохідності при заданому бажаному ризику та мінімізації ризику при заданій бажаній дохідності. В результаті було отримано чотири оптимізованих портфеля цінних паперів із різною структурою.

Кращим методом оптимізації для розглянутого набору акцій є метод квазі-Шарпа. Головним чином тому, що саме цей метод застосовується при розгляді порівняно невеликої кількості цінних паперів, що належать одній або кільком галузям, як в нашому випадку. Разом із тим, ми не схильні до прийняття більш великого ризику задля отримання більшого доходу. Саме тому обираємо варіант оптимізації методом квазі-Шарпа, а саме – оптимізація портфеля за максимізацією дохідності при заданому бажаному ризику. Результати моделювання представлені на рисунку 1.

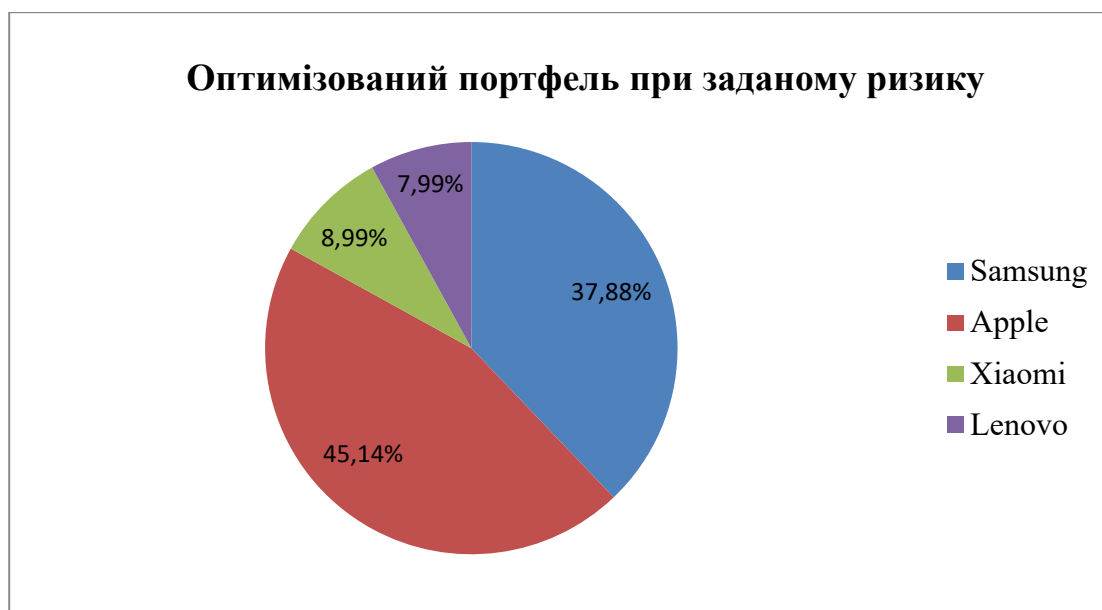

Рис. 1. Структура оптимізованого портфеля при заданому ризику методом квазі-Шарпа

Джерело: розраховано автором

Дохідність цього портфеля склала 1,65%, ризик 4%. Структура портфеля є наступною – 37,88% акцій – Samsung, 45,14% акцій – Apple, 8,99% акцій – Xiaomi та 7,99% акцій – Lenovo.

До переваг розроблених моделей слід віднести достатню простоту та реалізуємість, водночас високий рівень ефективності. У фундамент

моделі квазі-Шарпа було покладено динаміку економічних показників цінних паперів фактично на двохрічному проміжку часу, що певною мірою дозволило врахувати коливання фондового ринку та нестабільність економіки.

Література:

1. Про цінні папери і фондовий ринок: Закон України (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2006, № 31, ст. 268).
2. Майорова Т.В. Інвестиційна діяльність: навчальний посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2009. 472 с.
3. Рейтинг компаній Fortune 500: веб-сайт. URL: <https://fortune.com/fortune500/> (дата звернення: 10.11.2020).
4. Рейтинг компаній The 2020 World's Most Valuable Brands: веб-сайт. URL: <https://www.forbes.com/the-worlds-most-valuable-brands/> (дата звернення: 10.11.2020).

Трухін О. М.

аспірант кафедри фінансів

*Київського національного торговельно-економічного університету
м. Київ, Україна*

ФІНАНСОВА ПОЛІТИКА ДЕРЖАВИ ЯК СКЛАДОВА ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

Державна фінансова політика є одним з основних інструментів впливу на соціально-економічний розвиток країни та сприяє забезпеченню раціонального розподілу фінансових ресурсів між галузями економіки і територіями, концентрації фінансових ресурсів на важливих напрямках економічного розвитку та створенню ефективної системи управління державними фінансами. Основними напрямками змін у бюджетній та податковій політиці є створення сприятливих умов для розвитку виробництва, стимулювання сталої економічної і соціальної розбудови держави; реалізація виваженої боргової політики; надання послуг для задоволення суспільних потреб виходячи з принципу забезпечення їх надання з урахуванням реальних державних ресурсів; поступове підвищення соціальних стандартів; проведення реформування міжбюджетних відносин з метою забезпечення стабільного соціально-економічного розвитку територій; концентрація ресурсів бюджету на виконанні пріоритетних державних цільових програм.

Бюджетна політика спрямовуватиметься на покращення добробуту та якості життя населення шляхом підвищення розмірів мінімальної заробітної плати та прожиткового мінімуму, удосконалення системи надання пільг і допомог, забезпечення житлом малозабезпечених громадян та багатодітних сімей, гарантування перших робочих місць

молодим спеціалістам, підготовленим за державним замовленням. Основними напрямками податкової реформи повинні стати удосконалення інституційного середовища оподаткування, сприятливого для реалізації принципу рівності платників податків і зборів, їх відповідального ставлення до виконання податкових зобов'язань; установлення чітких правил регулювання взаємних зобов'язань держави і суб'єктів підприємницької діяльності, дієвого контролю за їх дотриманням; поетапне зниження податкового навантаження на економіку; здійснення заходів щодо легалізації доходів та майна.

На основі узагальнення теоретичних та методологічних засад розкрито сутність фінансового забезпечення економічного розвитку країни як складової державної політики дієвого розвитку суспільно-економічних відносин, що полягає у сукупності інституційних принципів, інструментів, механізмів системи фінансового регулювання, передбачає застосування ефективних інноваційних підходів до формування державних фінансових ресурсів з врахуванням положень фінансово-економічної архітектури, бюджетно-податкової, грошово-кредитної політики, підвищення якісного рівня державного управління економікою з метою забезпечення суспільних потреб, збалансованого, довгострокового розвитку національної економіки, що створить належні умови ефективного впливу фінансового механізму на економічне зростання, забезпечення розвитку людського потенціалу, підвищення якості і доступності соціальних послуг, результативність економічних перетворень.

Фінансова політика на сучасному етапі повинна мати соціальну спрямованість, що передбачає здійснення стратегії заміни системи пільг на адресну грошову допомогу та інші грошові виплати найбільш вразливим верствам населення; створення умов для розширення зайнятості населення; реалізацію пенсійної реформи і створення умов для розвитку пенсійної системи; недопущення заборгованості по заробітній платі і соціальним виплатам громадянам; розроблення і здійснення довгострокової програми подолання бідності в країні [1].

Перспективним напрямом удосконалення системи податкового регулювання є проведення інституційних змін системи взаємовідносин фіскальних органів та платників податків. Важливим є подальше спрощення процедур виконання податкових зобов'язань, підвищення якості послуг, що надаються податковими і митними органами, посилення дієвості податкового контролю і аудиту шляхом актуалізації підходів до відбору платників податків для податкових перевірок, проведення електронних перевірок платників. Державні фінансові інститути мають забезпечити формування податкової стратегії, що посилить керованість бюджетним процесом, надасть можливість суб'єктам підприємництва планово адаптуватись до економічних перетворень.

З метою подальшого розвитку методологічної бази системи прогнозування бюджетних показників доцільно враховувати низку динамічних взаємозв'язків між складовими бюджетної архітектури у процесі перерозподілу валового внутрішнього продукту. Прогноз видаткової частини бюджету на середньостроковий період має ґрунтуватись на основі макроекономічних показників, забезпечення бюджетної збалансованості, державних цільових програм економічного та соціального розвитку з визначенням їх граничних фінансових значень [2].

Основними напрямками вдосконалення фінансової політики мають бути подальший розвиток податкової системи, посилення податкової дисципліни; удосконалення бюджетного процесу через підвищення наукової обґрунтованості прогнозів показників бюджету, розвиток системи середньо- та довгострокового бюджетного планування, скорочення переліку головних розпорядників коштів державного бюджету, забезпечення прозорості бюджетного процесу, оптимізації обсягів державного боргу; зміцнення системи управління державним боргом; запровадження дієвої політики державних видатків. Проведення виваженої і послідовної фінансової політики надасть можливість забезпечити підтримку макроекономічної стабільності, збалансованість та стійкість бюджетної системи, утримання бюджетного дефіциту в економічно безпечних межах, підвищення якості надання соціальних послуг та посилення соціального захисту громадян, що сприятиме соціально-економічному розвитку країни та підвищенню рівня життя і добробуту громадян.

Для підвищення ефективності використання бюджетних коштів доцільним є оновлення методології моніторингу та оцінки ефективності бюджетних програм. Виконання стратегічних завдань соціально-економічного розвитку країни вимагає вдосконалення структури системи державного фінансового контролю, посилення взаємозв'язків між складовими системи управління державними фінансами. Доцільним є подальший розвиток відповідних механізмів та інструментів державного фінансового аудиту в умовах трансформації фінансово-економічної системи [3].

На даному етапі посилюється актуальність поглибленого дослідження теоретичних та методологічних засад формування фінансово-бюджетного прогнозування та планування, формування довгострокової державної фінансової стратегії. Запровадження середньострокового планування бюджету, посилення взаємозв'язку річного та середньострокового бюджетного прогнозування дозволить структурувати видатки бюджету на основі стратегічних програм економічного і соціального розвитку країни. З метою забезпечення ефективного функціонування фінансового ринку, необхідно провести низку заходів,

які призведуть до підвищення конкурентоспроможності небанківських фінансово-кредитних інститутів, зокрема посилити захист прав споживачів фінансових послуг, запровадити преференції з оподаткування фінансових установ, лібералізувати умови заснування фінансових інститутів з одночасним посиленням їх відповідальності за здійснену діяльність.

В умовах сьогодення, модель економічного розвитку країни повинна поєднувати інноваційні, соціальні, фінансово-бюджетні складові. Інституційний аспект координації складових системи державного фінансового регулювання, значним чином, пов'язаний із взаємодією державних органів управління. Інституційна структура системи фінансового регулювання еволюціонує та удосконалюється відповідно до розвитку суспільства. Інституційні зміни не відбуваються дискретно, для них характерний поступовий перехід від старих до нових інститутів, залежність від тенденцій попереднього розвитку визначає інституційну стійкість суспільства.

Фінансова політика є дієвим інструментом впливу на соціально-економічні процеси. Вагомими завданнями у процесі розробки та реалізації фінансової політики є удосконалення системи державних фінансів, посилення ефективності регулятивної функції бюджетно-податкових, монетарних механізмів, здійснення структурних змін в економіці, спрямованих на підвищення темпів економічного зростання. Результативність економічних перетворень, значною мірою, залежить від якісного рівня інституційної складової фінансової архітектоники, стійкості фінансової системи країни, дієвості впливу фінансових інструментів на економічний розвиток країни.

Система фінансово-економічних інститутів є результатом розвитку та постійного вдосконалення відповідних взаємовідносин у процесі формування, регулювання та використання національного доходу з метою задоволення потреб суспільства. Фінансова політика є дієвим інструментом впливу на соціально-економічні процеси. Результативність економічних перетворень, значною мірою, залежить від якісного рівня інституційної складової фінансової архітектоники, стійкості фінансової системи країни, дієвості впливу фінансових інструментів на економічний розвиток країни.

Література:

1. Chugunov I., Kachula S. State financial policy as a component of socioeconomic development of society. The potential of modern science. volume 2. Sciemcee Publishing.London, United Kingdom. 2019. pp. 29-44.
2. Бюджетно-податкова політика у системі регулювання економіки: монографія / І.Я. Чугунов, Т.В.Канєва, М.Д.Пасічний та ін.; за заг. ред. І.Я. Чугунова. К.: Глобус-Пресс, 2018. 354 с.
3. Chugunov I., Makohon V. Fiscal strategy as an instrument of economic growth. Baltic Journal of Economic Studies. 2019. Vol. 5 No. 3. pp. 213-217.

СЕКЦІЯ 7. БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК, АНАЛІЗ ТА АУДИТ

Сілівончик О. Б.

магістр

*Київського національного університету
технологій та дизайну*

Саюн А. О.

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри обліку і аудиту*

*Київського національного університету
технологій та дизайну
м. Київ, Україна*

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Організація бухгалтерського обліку є одним із основних етапів діяльності підприємства. Розвиток бухгалтерського обліку та його організація тісно пов'язана з практичними потребами контрагентів підприємства, яким необхідна повна та точна інформація як основа прийняття ефективних рішень. Цими практичними потребами обумовлюються і нові тенденції в організації бухгалтерського обліку.

В сучасних умовах оперативна та фінансова інформація не є більше достатньою для задоволення постійно зростаючих потреб системи управління у сучасному бізнес-середовищі. Тому організація бухгалтерського обліку повинна бути побудована таким чином, щоб інформація була зрозуміла для прийняття рішень у процесі як оперативного, так і стратегічного управління підприємством.

Отже, з урахуванням викликів сьогодення відбувається посилення ролі організації бухгалтерського обліку та бухгалтера з управлінського обліку в порівнянні із його традиційною роллю, у тому сенсі, що він повинен бути активним учасником процесу прийняття рішень, поряд з функціональними менеджерами на підприємстві [1].

Виходячи з вищенаведеного, вважаємо, що завданнями організації бухгалтерського обліку на підприємстві є відповідність інформаційним викликам сучасного бізнес-середовища системи управління підприємством.

Раціональна організація бухгалтерського обліку (виявлення, реєстрація, накопичення, підготовка, інтерпретація, узагальнення і передачі обліково-аналітичної інформації) на підприємстві дає можливість підприємству більш ефективно працювати [2].

Інформаційна підтримка організації бухгалтерського обліку на підприємстві, в рамках розробленої стратегії розвитку підприємства та підтримка досягнутого рівня конкурентоспроможності і його підвищення.

Таким чином, правильна організація бухгалтерського обліку забезпечує:

- інформаційну та експертну підтримку процесу прийняття як оперативних, так і стратегічних управлінських рішень на підприємстві;
- інформаційне забезпечення процесу бюджетування, формування ключових планових показників;
- прогнозування майбутніх результатів роботи, центрів відповідальності та діяльності підприємства у цілому з метою забезпечення реалізації його стратегії розвитку;
- забезпечення зворотного зв'язку для моніторингу досягнутих результатів за видами діяльності, центрами відповідальності, якими є підрозділи підприємства, та їх узгодження зі стратегічними цілями;
- прогнозування ризиків та оцінка достатності капіталу для успішної реалізації стратегії розвитку підприємства.

У результаті проведеного дослідження встановлено, що з урахуванням сучасних умов ставляться нові інформаційні запити перед організацією бухгалтерського обліку. А саме така облікова організація, яка б забезпечила на належному рівні процес представлення необхідної обліково-аналітичної інформації адміністраторам різних рівнів управління для формування альтернатив та прийняття як оперативних, так і стратегічних рішень.

Література:

1. Siegel G. Counting More, Counting Less: Transformations in the Management Accounting Profession / G. Siegel, J. Sorensen // The 2020 Practice Analysis of Management Accounting – Executive Summary, USA: Institute of Management Accountants. – 2020. – P. 13.
2. Williamson D. Cost and Management Accounting / D. Williamson // New Dehli: Prentice-Hall of India Private Ltd. – 2019. – Pp. 16–18.

СЕКЦІЯ 8. МАТЕМАТИЧНІ МЕТОДИ, МОДЕЛІ ТА ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ЕКОНОМІЦІ

Скопень М. М.

*кандидат економічних наук, доцент, викладач-методист
Київського державного коледжу туризму
та готельного господарства*

Будя О. П.

*кандидат технічних наук, доцент, викладач-методист
Київського державного коледжу туризму
та готельного господарства
м. Київ, Україна*

ОСОБЛИВОСТІ МОДЕЛЮВАННЯ ТА КОНФІГУРУВАННЯ ВІРТУАЛЬНИХ МЕРЕЖ З ДОСТУПОМ ДО ІНТЕРНЕТ ЗАСОБАМИ СИСТЕМИ CISCO PACKET TRACER

Аналіз моделювання та конфігурування комп'ютерних мереж в сучасному навчальному процесі на платформі системи Cisco Packet Tracer свідчить про відсутність розкриття особливостей комплексного моделювання та конфігурування віртуальних мереж з доступом через маршрутизатор до Інтернет.

В ряді відомих літературних джерел достатньо добре розглянуто принципи організації та функціонування комп'ютерних мереж [1], розкрито використання програмного продукту Cisco Packet Tracer при емуляції та симуляції мереж [2]. Окрім того, авторами представлено технологію моделювання роботи IP-телефонії при емуляції мереж [3], а також моделювання локальної мережі керування пристроями Інтернету речей (Internet of Things, IoT) [4].

Однак, жодне видання не розкриває технології моделювання віртуальних мереж в поєднанні з маршрутизатором і виходом в Інтернет. Саме ця технологія і пропонується авторами нижче для розгляду.

Припустимо, що у локальній мережі офісу, яка структурована на основі трьох комутаторів (рис. 1), необхідно організувати дві віртуальні локальні мережі. Їх користувачі повинні вільно обмінюватися повідомленнями тільки в межах власної віртуальної мережі і мати доступ через маршрутизатор до Інтернет.

Тоді алгоритм комплексного налаштування віртуальних мереж з доступом до Інтернет буде складатися з наступних етапів: побудова топології мережі; конфігурування двох VLAN (Virtual Local Area Network); конфігурування на маршрутизаторах функції RIP (Routing

Information Protocol); конфігурування на маршрутизаторі 1 та сервері функції DHCP (Dynamic Host Configuration Protocol); конфігурування на маршрутизаторі 0 списків доступу до віртуальних мереж (VLAN10 та VLAN20).

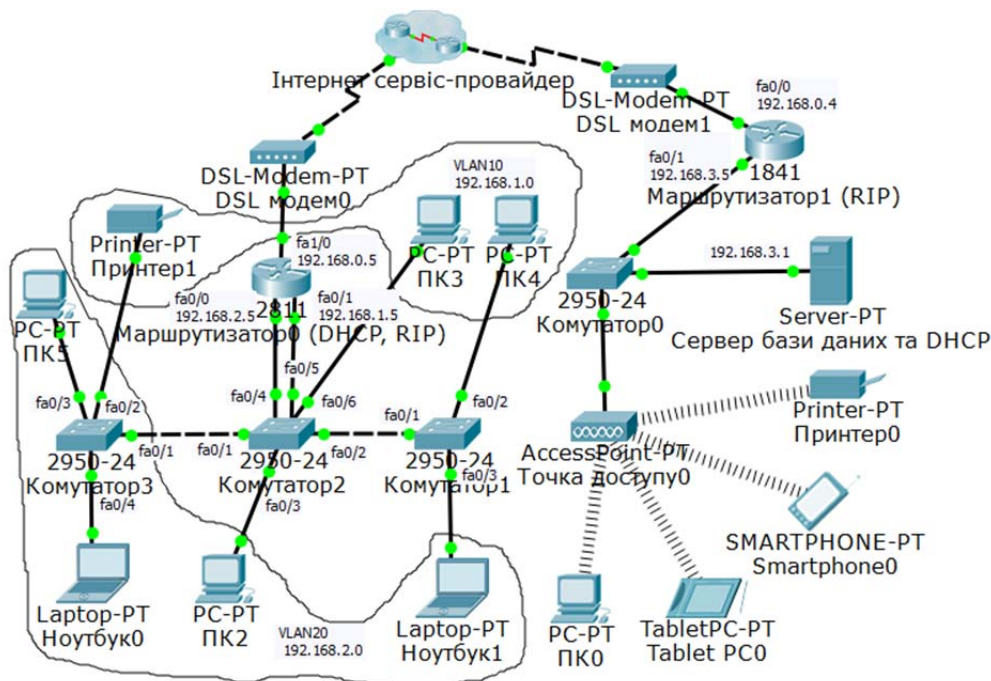

Рис. 1 Топологія двох VLAN з доступом через маршрутизатор до Інтернет

Джерело: розроблено авторами

Побудова топології мережі. Приклад побудованої топології засобами Cisco Packet Tracer наведено на рис. 1.

Конфігурування двох VLAN. Відкривається кожний комутатор 1, 2, 3 на вкладці CLI (Command Line Interface) і вводяться наступні команди формування облікових записів VLAN:

```
Switch>en
Switch#conf t
Switch(config)#vlan 10
Switch(config-vlan)#name VLAN10
Switch(config-vlan)#exit
Switch(config)#vlan 20
Switch(config-vlan)#name VLAN20
Switch(config-vlan)#exit.
```

Далі здійснюється підключення відповідних портів до VLAN на комутаторах 1, 2, 3. Порти комутатора 1: fa0/1 – встановлюється режим TRUNK (вільного доступу до будь-якої мережі), fa0/2 – до VLAN10, fa0/3 – до VLAN20. Порти комутатора 2: fa0/1, fa0/2 – встановлюється режим TRUNK, fa0/3, fa0/4 – до VLAN20, fa0/5, fa0/6 – до VLAN10.

Порти комутатора 3: fa0/3, fa0/4 – до VLAN20, fa0/2 – до VLAN10, а fa0/1 встановлюється режим TRUNK.

Конфігурування на маршрутизаторах функції RIP. Для інформування сусідніх маршрутизаторів щодо власних мереж налаштовується функція RIP. На маршрутизаторі 0 її програмування здійснюється таким чином:

```
Router(config)#router rip
Router(config-router)#version 2
Router(config-router)#network 192.168.0.0
Router(config-router)#network 192.168.1.0
Router(config-router)#network 192.168.2.0
Router(config-router)#do wr.
```

Аналогічним чином на маршрутизаторі 1 задаються власні мережі 192.168.0.0 та 192.168.3.0.

Конфігурування на маршрутизаторі 1 та сервері функції DHCP. Для автоматичної роздачі вузлам мережі IP-адрес використовується функція DHCP, яка може бути налаштована як на маршрутизаторі, так і на сервері. На маршрутизаторі 0 в режимі CLI і для мережі 192.168.2.0 вводяться наступні команди:

```
Router(config)#ip dhcp pool Nick1
Router(dhcp-config)#network 192.168.2.0 255.255.255.0
Router(dhcp-config)#default-router 192.168.2.5
Router(dhcp-config)#dns-server 0.0.0.0
Router(dhcp-config)#do wr
```

Далі встановлюється функція DHCP для мережі 192.168.1.0:

```
Router(config)#ip dhcp pool Nick2
Router(dhcp-config)#network 192.168.1.0 255.255.255.0
Router(dhcp-config)#default-router 192.168.1.5
Router(dhcp-config)#dns-server 0.0.0.0
Router(dhcp-config)#do wr.
```

Далі відкривається сервер на вкладці Services, активізується кнопка DHCP та задається роздача вузлам мережі 192.168.3.0 IP-адрес (рис. 2).

Конфігурування на маршрутизаторі 0 списків доступу до віртуальних мереж. Спочатку на маршрутизаторі 0 задається список доступу до VLAN10:

```
Router(config)#ip access-list standard VL10
Router(config-std-nacl)#deny host 192.168.2.1
Router(config-std-nacl)#deny host 192.168.2.2
Router(config-std-nacl)#deny host 192.168.2.3
Router(config-std-nacl)#deny host 192.168.2.4
Router(config-std-nacl)#permit any
Router(config-std-nacl)#exit
Router(config)#interface FastEthernet0/1
```

```

Router(config-if)#ip access-group VL10 out
Router(config-if)#do wr
Потім програмується список доступу до VLAN20:
Router(config)#ip access-list standard VL20
Router(config-std-nacl)#deny host 192.168.1.1
Router(config-std-nacl)#deny host 192.168.1.2
Router(config-std-nacl)#deny host 192.168.1.3
Router(config-std-nacl)#permit any
Router(config-std-nacl)#exit
Router(config)#interface FastEthernet0/0
Router(config-if)#ip access-group VL20 out
Router(config-if)#do wr.

```

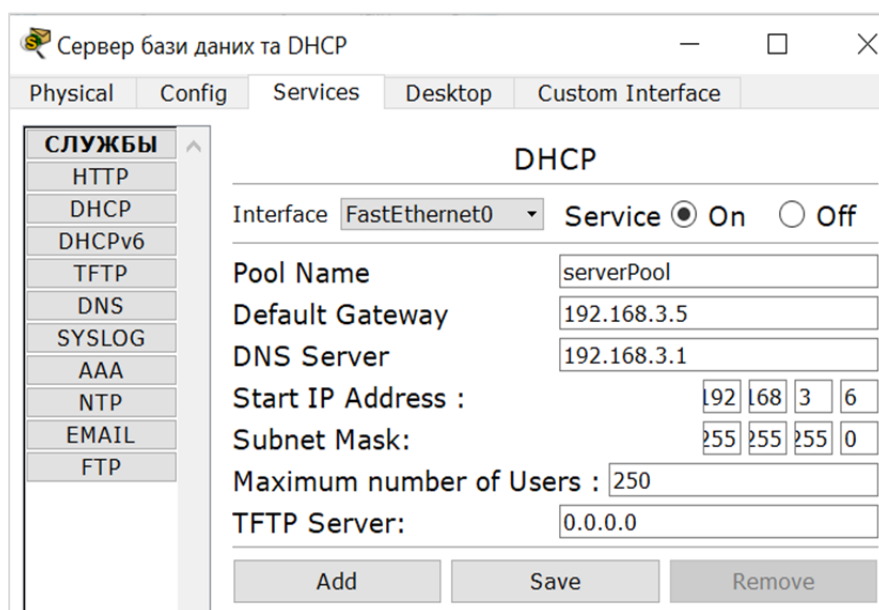

Рис. 2. Налаштування на сервері функції DHCP

Джерело: розроблено авторами

Після безпомилкового виконання налаштування топології мережі буде забезпечена успішна перевірка доступу до віртуальних мереж та Інтернет.

Отже, наведена вище технологія дозволяє вирішити питання підвищення якості вивчення комп'ютерних мереж. Можна її рекомендувати для використання в навчальному процесі, а також моделювання мереж на стадії проектування.

Література:

1. Воробієнко П.П., Нікітюк Л.А., Резніченко П.І. Телекомунікаційні та інформаційні мережі : підручник для ВНЗ. Київ : САММІТ-Книга, 2010. 708 с.
2. Кулаков В.Г., Леохин Ю.Л. Моделирование компьютерных сетей в симуляторе Cisco Packet Tracer 6 : учеб. пособие. Москва : Издательство МТИ, 2016. 175 с.

3. Скопень М.М., Будя О.П. Моделювання та конфігурування IP-телефонії при емуляції мереж засобами системи Cisco Packet Tracer / Матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції «Вітчизняна наука на зламі епох: проблеми та перспективи розвитку» (17 жовтня 2019 року) : Зб. наук. праць. Переяслав-Хмельницький, 2019. Вип. 54. С. 248–253.

4. Скопень М.М., Будя О.П. Моделювання локальної мережі керування пристроями IoT Smart Home на платформі системи Cisco Packet Tracer 7.2 / Матеріали Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Тенденції та перспективи розвитку науки і освіти в умовах глобалізації» (31 серпня 2020 року) : Зб. наук. праць. Переяслав. 2020. Вип. 62. С. 97–100.

Наукове видання

**Актуальні наукові погляди
на економічний розвиток країни:
теорії та пропозиції**

ВСЕУКРАЇНСЬКА
НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

8 травня 2021 року

*Відповідальність за достовірність фактів, цитат, власних імен та інших даних
несуть автори статей. Думки, положення і висновки, висловлені авторами,
не обов'язково відображають позицію редакції.*

Матеріали друкуються за авторською редакцією.

Адреса редакції:
Французький бульвар 24/26, к. 38А, м. Одеса, Україна, 65082.
Кафедра світового господарства і міжнародних економічних відносин,
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова.

Підписано до друку 24.05.2021 р. Формат 60x90/16.
Папір офсетний. Цифровий друк. Ум.-друк. ар. 5,58.
Наклад 100 прим. Замовлення № 0521-152.

Надруковано: ФОП Головка О.А.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 4871 від 24.03.2015 р.